MAGAZIN BIBLIOLOGIC

3-4 '96

98 вее стр Кр. 05/III-98 отс. стр. 24-35 / Кр.

MAGAZIN BIBLIOLOGIC

3-4 '96

EDITORI: BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
SOCIETATEA BIBLIOFILILOR
ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR

REDACTOR-ȘEF:
ALEXE RĂU

COLEGIUL DE REDACȚIE:
Gabriela Buruiană (secretar de redacție),
Elena Mâslițchi, Elena Turuta

Coperta: Iurie Zava

Procesare pe calculator:
Zinaida Bondar

Redacția:
Biblioteca Națională, str. 31 August nr. 78 A,
Chișinău, cod 2012. Telefon: 240618

Tiparul este executat sub comanda nr. 12
la Imprimeria B.N.R.M.

SUMAR

MONITOR

TATIANA COSTIUC. Seminar de automatizare a bibliotecilor 2

NATALIA TIHON. Franța: impresii de călătorie 3

GABRIELA BURUIANĂ. O bibliotecă a viitorului: Biblioteca Națională a Franței 4

STUDII. CERCETĂRI

Bibliotecile publice din România 5

RESTITUIRI. OMAGIERI

NINA MATEI. Manuil Poleac — bibliofil și bibliograf basarabean 20

VLAD CHIRIAC. Schiță la un portret de cărturar 23

CONSTANTIN REZACHEVICI. Data nașterii lui Petru Movilă: o problemă controversată 23

FILE DE ISTORIE

LILIA BRAGĂ. Scrierile parenetice „românești" ale Mitropolitului Petru Movilă 28

VIRGIL DERGACI. Materna limbă a marelui prelat 31

PETRU GANENCO. Pagini din istoria bibliotecii lui Petru Movilă 33

NICOLAE DERGACI. Câteva enigme heraldice 37

UNIVERSUL LECTURII

ANDREI NESTORESCU. Un moment semnificativ în formarea limbajului dramatic 42

V.I. MĂNDOIU. Omul 45

MIC DICȚIONAR

IOAN CIOTLOȘ. Biblioteconomie: vocabular profesional 46

La rubrica **BIBLIOTECA DE POEZIE** citiți versuri de *GEORGE TOPÂRCEANU* (p. 19, 30, 36, 44, 56)

SEMINAR DE AUTOMATIZARE A BIBLIOTECILOR

În perioada 23-25 iulie 1996 la Biblioteca „Onisifor Ghibu" din Chişinău s-a desfăşurat seminarul „Sisteme automatizate de bibliotecă", organizat de către Fundaţia Soros.

Cursul de lecţii a fost susţinut de dna Lyn Robinson, reprezentanta ASLIB (Asociaţia Internaţională pentru Managementul Informaţional). Acest curs este parte componentă a Programului regional de susţinere a bibliotecilor a Institutului pentru o Societate Deschisă, conceput pentru promovarea şi abordarea aspectelor ştiinţei informaţionale în Europa Centrală şi de Est.

La seminar au participat directorii bibliotecilor mari din Chişinău, Bălţi, Tighina şi Com.at, precum şi specialişti în domeniul informatizării bibliotecilor. Pe parcursul a trei zile participanţii la seminar au luat cunoştinţă în detaliu de etapele principale ale unui proiect de automatizare: planificarea şi elaborarea cerinţelor operaţionale, alegerea, implementarea şi administrarea sistemului, precum şi funcţionarea reţelei INTERNET. Au avut loc, de asemenea, discuţii şi schimburi de idei, reieşind din exemple şi situaţii concrete ale bibliotecilor care au deja unele realizări în domeniul informatizării.

Toţi participanţii la seminar au primit câte un set valoros de documente la această temă:

- Cum să alegeţi sistemul de autcmatizare;
- Managementul unui proiect de automatizare de proporţii a bibliotecii: observări bazate pe experienţa Surrey County Library;
- Sistemul de automatizare a bibliotecii. Descrierea generală a funcţiilor;
- Terminologia INTERNET-ului;
- *precum şi o bibliografie ce cuprinde cărţi de ultimă oră la această temă.*

Mulţumim Fundaţiei SOROS pentru acest seminar deosebit de util.

Tatiana COSTIUC

FRANŢA: IMPRESII DE CĂLĂTORIE

Gospodarul se cunoaşte de la poartă... La el şi ţara se cunoaşte după gara unde soseşte renul sau aerogara unde aterizează avionul. Primele impresii nu sunt o iluzie. Ele se ideveresc oră cu oră, zi cu zi...

Am avut ocazia să vizitez Franţa în cadrul unui stagiu organizat la Villeurbanne (o suburbie a oraşului Lion) de către Ministerul de Externe al Franţei şi Alianţa Franceză din Moldova. Am rămas plăcut surprinsă de multe lucruri, dar îndeosebi m-a impresionat atitudinea tuturor faţă de carte. Se simte o dragoste faţă de ea, o stimă profundă. Se spune că tehnica va înlocui cartea. O fi fiind aşa. În viitorul apropiat se va întâmpla şi aceasta. Dar deocamdată este Cartea, bine ticluită, bine făcută, bine citită, bine preţuită, bine păstrată. Citesc toţi şi peste tot: în metrou, în parc, în restaurant, mergând pe drum, acasă, la serviciu. Despre carte se vorbeşte pretutindeni: la televiziune, la radio, în presă. Se organizează concursuri şi victorine literare, topul săptămânal al cărţilor, topul lunar, cea mai bună vânzare de carte, cea mai populară carte a anului, se acordă numeroase premii: premiul literar anual Goncourt, premiul feminin Medicis şi multe altele, care sunt un stimul şi pentru a scrie, dar şi pentru a citi.

E firesc faptul că şi bibliotecile şi bibliotecarii se bucură de respect şi de o atitudine total diferită de cea de la noi din partea statului, a administraţiei locale şi a beneficiarilor. Totul începe de la Alma Mater, prin urmare de la instituţia care pregăteşte specialişti în acest domeniu. Bibliotecarii sunt pregătiţi timp de doi ani în cadrul universităţilor, oferindu-li-se în continuare stagii şi cursuri de perfecţionare.

Implementarea calculatoarelor şi prin urmare a sistemelor automatizate de bibliotecă a schimbat esenţial modul în care se oferă beneficiarilor serviciile tradiţionale. Informatizarea majorităţii bibliotecilor, dezvoltarea tehnicii video şi audio duce la transformarea lor în mediateci: o îmbinare a documentelor audio, video şi scrise (tipărite).

O nouă realizare a ştiinţei şi tehnicii îşi croieşte calea în biblioteci – CD-ROM-ul: un disc compact multimedia, care conţine text, imagine, sunet şi poate fi citit numai pe calculator. Pentru a avea o imagine clară a acestui fenomen, încercaţi să comprimaţi informaţia unei enciclopedii de 30 de volume în 2 discuri cu un diametru de 10 cm. Fişierele electronice şi terminalele de vizionare a filmelor au uşurat esenţial accesul la publicaţii. Majoritatea bibliotecilor oferă accesul liber la colecţii, integritatea lor fiind asigurată de sisteme de securitate electronice, ceea ce este reciproc avantajos şi pentru cititor şi pentru bibliotecar.

În pofida faptului că există o reţea de biblioteci specializate ce cuprinde toate categoriile de cititori, mă refer la oraşele mari, fiecare bibliotecă de cartier sau municipală conţine secţii sau compartimente pentru copii, orbi, turişti etc. Nimeni nu este lăsat în umbră, nimeni nu este neglijat. Poate fi găsit răspunsul la orice întrebare, sigur şi rapid. Acesta este unul din scopurile principale ale bibliotecii: de a pune la dispoziţia beneficiarului, într-un timp cât mai scurt, o informaţie cât mai completă şi de dată recentă. Acolo aceste obiective sunt deja atinse, nouă însă nu ne rămâne decât să tindem spre ele.

Informaţia în biblioteci este actualizată la zi. Ediţiile vechi se înlocuiesc cu altele noi. Apariţiile noi iau locul celor vechi. Unul din principiile de actualizare a fondului de bibliotecă este acela de a-l face cât mai util cititorului. O colecţie a lui Proust, fie ea cât de bogată şi scumpă, dacă nu e citită, e mai bine să fie înlocuită cu o colecţie a lui D. Steel. Nu mă refer în acest caz la bibliotecile naţionale, care au o altă menire – de a păstra şi a conserva toate publicaţiile. În acest scop a şi fost construită la Paris Biblioteca Naţională a Franţei, care va reuni mai mult de 12 milioane de publicaţii şi care este un gigant atât din punct de vedere arhitectural, cât şi din punct de vedere informaţional. Acesta însă este subiectul unui alt articol.

Natalî TIHON

O BIBLIOTECĂ A VIITORULUI: BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A FRANȚEI

1996-1997 – anul deschiderii*

La 30 martie 1995 a avut loc la Paris inaugurarea noului edificiu al Bibliotecii Naționale a Franței. Situat pe malul Senei, de-a lungul chelului François Mauriac, acesta ocupă un teren de 7,5 hectare și este compus dintr-un soclu, aflat în partea centrală, ce formează o esplanadă de 60 000 m^2 și patru turnuri amplasate în cele patru colțuri ale impresionantului complex arhitectonic.

Turnurile ce au o înălțime de 80 m adăpostesc birourile ce ocupă 7 etaje și depozitele de cărți amplasate pe 11 niveluri.

În jurul grădinii ce ocupă o suprafață de 12 000 m^2, pe care au fost plantați pentru prima dată zeci de arbori adulți, selecționați în pădurile din Normandia, precum și numeroase specii de flori, sunt situate, pe două niveluri, sălile de lectură, încercuite de ateliere și depozite de cărți.

Construcția acestei instituții din strada Tolbiac a demarat în anul 1992, deși pregătirile s-au început încă în 1989-1990, când în urma unui concurs a fost desemnat creatorul acestei arhitecturi de sticlă și lemn – arhitectul Dominique Perrault.

În iarna acestui an, mai exact în luna decembrie, urmează să fie deschise pentru publicul larg primele săli de lectură și expoziția „Tout les savoirs du monde" („Toate cunoștințele lumii"). Biblioteca generală va oferi cititorilor (în vârstă de peste 18 ani sau titulari ai bacalaureatului) un număr de 1 600 de locuri de lectură și o colecție la acces liber de 180 000 de volume, dintre care 2 500 de titluri de periodice.

În toamna anului 1997 va avea loc deschiderea bibliotecii de cercetări științifice ce va oferi 2 000 de locuri cercetătorilor care vor putea consulta toate colecțiile păstrate în depozite, în special cele ce provin din depozitul legal (10 milioane de volume), precum și publicațiile ce se află la acces liber.

Cercetătorii se vor bucura de noi servicii automatizate:

- cataloage accesibile la distanță: catalogul informatic al bibliotecii (7 milioane de notițe) și catalogul colectiv al Franței (13 milioane de notițe);
- vor avea posibilitatea de a-și rezerva locul și de a comanda documentele necesare la distanță;
- vor beneficia de locuri de lectură asistate de calculator și de posturi de consultare audiovizuală ce vor permite accesul la fondurile numerizate de texte, imagini etc.

Pe parcursul anului 1997 vor fi transferate la Tolbiac colecțiile de cărți, periodice și suporturi audiovizuale.

La Richelieu (vechea clădire a bibliotecii) se vor păstra colecțiile speciale: hărți, stampe, fotografii, manuscrise, monede etc.

Spre sfârșitul anului 1997 la Tolbiac vor putea fi consultate următoarele colecții:

- *imprimate:*
  400 000 volume la acces liber repartizate pe două niveluri (750 000 la termen); 10 000 000 volume în depozite (fonduri patrimoniale).
- *periodice:*
  350 000 titluri;
- *microformate:*
  123 000 microfilme, 140 000 microfișe;
- *texte numerizate:*
  100 000 lucrări, reprezentând 30 000 000 pagini;
- *imagini animate:*
  70 000 ore;
- *imagini documentare fixe:*
  300 000 imagini numerizate;
- *documente sonore:*
  440 000 ore.

Iar la Richelieu cititorii vor dispune de:

- *hărți și planuri:*
  880 000 documente cartografice și globuri;
- *stampe și fotografii:*
  11 000 000 imagini;
- *manuscrise:*
  530 000 documente;
- *monede, medalii și antichități:*
  580 000 piese;
- *muzică:*
  2 100 000 piese și culegeri;
- *teatru:*
  3 000 000 afișe, fotografii, manuscrise, machete, articole de presă.

Construcția noului edificiu al Bibliotecii Naționale a Franței, dotat cu cel mai modern mobilier, tehnică de calcul, diverse instalații și sisteme ce facilitează lucrul bibliotecarului, precum și accesul cititorului la publicații, a creat condiții deosebite pentru conservarea, comunicarea și completarea colecțiilor cu adevărat enciclopedice ale acestei instituții.

Gabriela BURUIANĂ

Informația a fost preluată din pliantul: „1996-1997: Une année d'ouverture, Bibliothèque Nationale de France".

BIBLIOTECILE PUBLICE DIN ROMÂNIA

Consultanţă în urma studiului efectuat de Sectorul Carte

Raport referitor la vizita lui Robert Davies, 9-21 mai 1993

Rezumat*

5. DISPONIBILITATEA, SELECŢIA ŞI FURNIZAREA MATERIALELOR DE BIBLIOTECĂ ŞI DE INFORMARE

Ministerul Culturii estimează (bazat pe un studiu asupra editurilor efectuat la timpul înregistrării acestora pentru autorizaţia de funcţionare la începutul anului 1993) că în fiecare an se produc în mod curent 3 000 de titluri noi de carte. Cifrele pentru 1990 oferă următoarea clasificare pe domenii a celor 2 178 titluri trimise în anul respectiv ca exemplar de depozit legal:

Generalităţi	54
Filozofie	38
Ateism, religie	44
Ştiinţe sociale	134
Filologie, lingvistică	93
Ştiinţe naturale, matematică	318
Tehnică, industrie, agricultură, medicină	749
Artă, jocuri, sport	112
Literatură (incluzând beletristica)	549
Istorie, geografie	87

Aceste cifre indică capacitatea actuală redusă a industriei editoriale româneşti de a asigura un procent corespunzător de publicaţii în domeniile de importanţă pentru contemporaneitate. Creşterea numărului de titluri produse din 1990 încoace a fost în primul rând rezultatul creşterii rapide a numărului de edituri particulare, cu autorizarea a 900-1 000 de noi edituri, deşi multe dintre acestea sunt foarte mici (10 sau chiar mai puţine titluri produse), iar altele au existat doar pentru un scurt timp. Creşterea producţiei de titluri a constat până în prezent mai ales din materiale cu caracter popular şi preţuri mai mici adresate consumului de masă.

Continuare din nr. 1-2 '96

Cu toate acestea numărul de titluri publicate – de aproximativ 1 la 8 000 locuitori – este mic în comparaţie cu standardele europene (în Marea Britanie peste 1 titlu la 1 000 locuitori). Următorul tabel, care ilustrează numărul de cărţi prezentate anual la depozitul legal în unele ţări europene, susţine acest punct de vedere:

Germania	110 000
Marea Britanie	67 000
Spania	9 000
Franţa	42 000
Olanda	40 000
Italia	25 000
Belgia	18 826
Danemarca	11 360
Polonia	10 000
Portugalia	9 000
Irlanda	1 000
Luxemburg	550

Ministerul Culturii are în plan să continue subvenţionarea producţiei unor anumite cărţi de referinţă esenţiale pentru biblioteci. Fundaţia Soros şi alte organizaţii intenţionează de asemenea să sprijine traducerea în limba română a unor cărţi străine. Fondul Know-How sprijină în continuare activităţile de consultanţă în ceea ce priveşte obţinerea copyright-ului pentru cărţile străine. Iniţiativele de acest gen ca şi alte progrese în domeniul producţiei editoriale comerciale vor conduce fără îndoială la o producţie editorială în limba română mult mai diversă şi mai relevantă.

În ciuda acestui fapt, există necesitatea neîndoielnică ca bibliotecile publice să achiziţioneze un volum substanţial de lucrări în limbi străine în perioada următoare pentru a putea asigura existenţa unei game complete de informaţii în toate domeniile.

5.1 Informaţiile bibliografice şi comanda de carte

În ciuda producţiei relativ restrânse de cărţi în limba română, controlul bibliografic şi asigurarea informaţiilor corespunzătoare pentru cumpărătorii de carte trece printr-un fel de criză. Sistemul principal de asigurare a controlului bibliografic în trecut funcţiona pe baza exemplarului obligatoriu de depozit legal. 7 exemplare din fiecare titlu publicat trebuie sa fie trimise Bibliotecii Naţionale (pentru a fi redistribuite altor biblioteci cu drept de depozit legal, cum ar fi Academia Română şi unele universităţi).

Exemplarul de depozit legal constituie baza pe care se alcătuieşte *Bibliografia naţională* care apare de două ori pe lună şi este cumulată anual. Biblioteca Naţională estimează totuşi că numai 40-45% din totalul de titluri publicate sunt trimise în baza dreptului de depozit legal, sectorul privat fiind mai puţin înclinat să se conformeze decât sectorul de edituri de stat (cele câte au mai rămas şi care sunt într-o oarecare măsură incluse în sistem).

În plus, se estimează că informaţiile apar în mod curent în *Bibliografia naţională* în medie la 6 luni după publicarea lucrărilor, ceea ce face posibil ca majoritatea cărţilor să se fi epuizat până la acea dată. *Bibliografia naţională*, la preţul de 25 de lei exemplarul sau 300 de lei abonamentul anual, are un număr de aproximativ 700 de abonaţi. Venitul total realizat pe baza acestei activităţi şi a altor servicii bibliografice naţionale nu constituie o bază substanţială pentru investiţii sau dezvoltarea serviciilor.

Biblioteca Naţională discută în prezent un plan de a introduce sistemul de catalogare în publicaţie (CIP), ca urmare titlurile urmând să fie incluse în *Bibliografia naţională* înainte de publicare. Şi în alte ţări din Europa progresele în acest sens au avut un semnificativ efect în ridicarea valorii *Bibliografiei naţionale* ca instrument de selecţie şi catalogare în cooperare pentru biblioteci, în consecinţă, valoarea ei de instrument de marketing pentru edituri. CIP-ul are deci considerabilul potenţial de a mări rata de participare a editurilor în cadrul sistemului de depozit legal. Totuşi există nevoia stringentă ca editurile să înţeleagă beneficiile şi mecanismul participării. Pentru aceasta este necesar ca Biblioteca Naţională şi alte organizaţii interesate să depună un efort promoţional considerabil şi persistent.

Un alt element de atracţie pentru stimularea participării ar putea fi corelarea alocării ISBN-ului cu crearea descrierilor CIP. Agenţia română de ISBN este o entitate separată, dar s-ar putea să fie luată în considerare încorporarea ei în Biblioteca Naţională ori crearea unei agenţii separate responsabile pentru producerea de date bibliografice cuprinzătoare înainte de publicarea lucrărilor într-o formă care să poată fi utilizată de biblioteci şi în domeniul comerţului de carte.

Apoi va deveni prioritară acţiunea de marketing şi vânzare a serviciilor bibliografice bazate pe descrierile CIP, de exemplu către colecturile bibliotecilor şi alţi distribuitori de carte. Este nevoie de o analiză pentru a determina viabilitatea şi impactul de ordin financiar al unui asemenea serviciu.

În august 1993 urmează să fie organizat la Bucureşti un seminar IFLA pe tema controlului bibliografic care s-ar putea să examineze unele din aceste probleme. Ar fi de asemenea foarte util un contact mai larg cu experienţa altor ţări în acest domeniu.

Mulţi bibliotecari din bibliotecile publice consideră că lipsa informaţiilor bibliografice constituie un obstacol în calea achiziţionării titlurilor româneşti la fel de mare ca şi lipsa fondurilor financiare. Multe din cataloagele editurilor particulare (acolo unde ele există) nu se distribuie tuturor bibliotecilor, iar cărţile acestora nu se găsesc în librăriile multor localităţi.

Sistemul de bază pentru selectarea, comandarea şi furnizarea cărţilor pentru biblioteci rămâne cel ce funcţionează prin intermediul statului, adică operat de colectura bibliotecilor, fostă parte subsidiară a Centrului de Librării/Reţeaua de Stat pentru Difuzarea Cărţilor Arcadia, în prezent funcţionând în mod autonom sub tutela Ministerului Culturii, cu o reţea de agenţii în peste 30 de judeţe. Fiecare colectură locală a bibliotecilor pune în circulaţie o listă de cărţi la bibliotecile de toate tipurile, inclusiv publice, care se ştie că au responsabilităţi în ceea ce priveşte achiziţiile pentru propriile fonduri şi pentru filiale sau biblioteci subordonate. După aceea colectura adună şi centralizează comenzile, iar când sosesc cărţile acestea sunt ridicate de biblioteci sau trimise acestora prin poştă.

Multe biblioteci publice sunt totuşi nemulţumite de sistem şi de serviciile prestate de colectura bibliotecilor. Colectura întâmpină dificultăţi în procurarea informaţiilor din partea editurilor particulare şi în consecinţă listele pe care le furnizează bibliotecilor pentru selecţie sunt incomplete. Unele edituri au început să practice informarea şi difuzarea directă. Există un număr mic de periodice care prezintă şi recenzează cărţi. Dar nu există o sursă centralizată de informare bibliografică creată de comerţul de carte.

Multe biblioteci preferă să-şi păstreze o parte din buget pe care să-l cheltuiască în numerar atunci când cărţile despre care nu au fost informaţi prin colectura bibliotecilor apar în librăriile locale. În prezent finanţarea depinzând de autorităţile locale, plăţile pot fi din ce în ce mai frecvent făcute direct către colectura bibliotecilor, librarii sau alt furnizor.

Deseori achiziţiile pentru bibliotecile dintr-un judeţ întreg prin intermediul colecturii bibliotecilor sunt centralizate în cadrul bibliotecilor judeţene sau celor municipale mari. Unele biblioteci publice – de exemplu, cea din Cluj – încep să acumuleze experienţă

în a depista edituri şi publicaţii. Totuşi ele sunt de cele mai multe ori în situaţia de a nu dispune de personal suficient pentru acest domeniu deoarece necesitatea de a avea un departament de achiziţii de nivel superior din punct de vedere profesional era minimală în condiţiile sistemului centralizat dinainte de 1989.

Crearea de departamente de achiziţii cu resurse şi capacitate adecvate în cadrul bibliotecilor publice le-ar putea face capabile de a oferi servicii de selectare, comandă şi asigurare a furnizării publicaţiilor către şcoli şi alte biblioteci din cadrul aceleiaşi administraţii locale pe bază contractuală. Aceasta ar putea avea avantaje suplimentare prin aceea că ar face marketingul şi difuzarea mult mai simple pentru edituri şi difuzori. Cu timpul dezvoltarea unei game complete de servicii de către astfel de furnizori ar conduce la simplificarea atribuţiilor bibliotecarilor de la secţia achiziţii.

5.2 Publicaţii străine

Până în prezent se importă foarte puţine publicaţii străine pentru bibliotecile publice. Cursul ridicat al valutei a împiedicat agenţiile Arcadia şi Rodipet să furnizeze cărţi şi periodice străine. Biblioteca Naţională şi câteva biblioteci municipale produc periodice sau alte publicaţii pe care încearcă să le utilizeze în relaţiile lor de schimb cu organizaţii străine, dar taxele poştale sunt din ce în ce mai prohibitive, iar cererea internaţională pentru publicaţiile în limba română este în orice caz destul de limitată.

În cazul în care recomandările cuprinse în acest raport privind şi investiţiile în cărţi străine, videocasete şi discuri compacte vor fi puse în practică va fi nevoie să fie identificate cele mai rentabile canale de import (în cazul ultimelor două categorii există agenţii române de import).

Dezvoltarea departamentelor de achiziţii ale bibliotecilor ca secţii independente şi având la dispoziţie bugete adecvate le-ar pune în postura de a putea oferi servicii de calitate şi chiar cu reducere, negociind de pe poziţii ferme cu bibliotecile care, la rândul lor or avea posibilitatea să aleagă între Arcadia, colectura locală a bibliotecilor, edituri şi orice alt difuzor comercial de carte, periodice, video, discuri compacte etc. Aceasta ar putea contribui la crearea unei pieţe a bibliotecilor. În aceste condiţii se vor crea premisele pentru o eventuală privatizare a colecturii bibliotecilor, care să funcţioneze ca furnizor al bibliotecilor cu caracter absolut comercial.

Dezvoltarea activităţilor de achiziţii în bibliotecile publice ar putea fără îndoială să beneficicze în urma unor contacte şi posibilităţi de instruire oferite de experienţa altor ţări. Studiul Sectorului de Carte recomandă revizuirea în detaliu a operaţiunilor efectuate de colectura bibliotecilor şi de alte sisteme de difuzare a cărţii. Această analiză ar conduce la identificarea necesităţilor de ordin structural, managerial, financiar şi de pregătire profesională şi ar trebui sprijinită.

6. FOLOSIREA ÎN COOPERARE A RESURSELOR ŞI ACCESUL LA SISTEMELE INTERNAŢIONALE DE FURNIZARE A DOCUMENTELOR

Folosirea în cooperare a resurselor în cadrul sistemului de biblioteci publice din România este limitată datorită unei serii de factori, printre care:

- cantitatea relativ scăzută de publicaţii şi informaţii produse în România face că majoritatea marilor biblioteci (la nivel de judeţ) să aibă posibilitatea de a-şi procura un procent mare din materialele publicate local care le interesează în multe exemplare;
- proasta difuzare şi inactualitatea informaţiilor privind fondurile de publicaţii ale altor biblioteci şi a publicaţiilor de indexare şi abstractare care oferă acces la cuprinsul periodicelor etc.;
- costurile poştale în continuă creştere;
- absenţa (sau neutilizarea) echipamentelor de fotocopiere – împrumutul interbibliotecar a cărţilor sau numerelor de periodice în forma lor fizică este modul obişnuit de practicare a furnizării de documente: acest fapt în sine este, probabil, un element inhibitor al împrumutului interbibliotecar;
- absenţa oricăror mecanisme de recuperare a costurilor: biblioteca ce împrumută materialul (de obicei Biblioteca Naţională) trebuie să suporte întregul cost al fiecărei tranzacţii (în afară de costul taxelor poştale de returnare a materialului), limitele bugetului său reprezentând deci limitele în care poate practica această activitate.

Costul accesului la servicii internaţionale de furnizare a documentelor, cum este BLDSC (Serviciul de furnizare a documentelor al Bibliotecii Naţionale Britanice), este prohibitiv, deşi s-a apelat la ele într-o oarecare masură prin intermediul Bibliotecii Naţionale utilizând cupoane UNESCO (aproximativ 1 milion lei s-au folosit pentru acestea în 1992). Lipsa de acces la bazele de date internaţionale curente de abstractare şi indexare în formă tipărită, online sau pe CD-ROM a făcut ca accesul la informaţiile bibliografice privind materialele existente în lume să nu poată fi adecvat.

În consecinţă, nivelul utilizării în cooperare a resurselor prin furnizarea de documente este foarte scăzut. Biblioteca Naţională estimează că anul trecut s-au efectuat numai 2 500 de astfel de tranzacţii prin intermediul său – atât naţionale cât şi internaţionale, primite şi lansate. Aşa cum s-a afirmat, această stare de lucruri afectează posibilitatea de acces la informaţiile publicate în străinătate. Cel mai afectat este sectorul universitar, dar se poate spune acelaşi lucru şi despre utilizatorii sau virtualii utilizatori ai sistemului de biblioteci publice.

Asigurarea unui nivel rezonabil de finanţare pentru achiziţionarea de materiale străine este esenţială, astfel

încât Biblioteca Națională să poată începe a-și îndeplini corespunzător rolul său de sprijinitor al sistemului de biblioteci publice și al altor biblioteci sau servicii de informare. Aceasta s-ar putea concentra asupra periodicelor din domeniile de importanță esențială pentru reforma națională, care ar putea permite crearea unui serviciu de furnizare a documentației bazat pe fotocopierea articolelor individuale, funcționând pe baza principiului de recuperare a costurilor.

Biblioteca Națională ar putea lua atunci în considerare unele măsuri (în plus față de producerea curentă a catalogului colectiv de seriale străine din bibliotecile românești) de stimulare a cererii pentru furnizare de documentație din partea altor biblioteci și instituții, materializate în produse, cum ar fi servicii de informare curentă de tipul „pagină de cuprins" sau servicii de indexare/abstractare bazate pe colecțiile sale de periodice străine. Atât componenta informațională cât și cea a furnizării de documente ale acestor servicii ar fi excelenți candidați pentru aplicarea principiului de recuperare a costurilor.

7. ORGANIZAREA COLECȚIILOR ȘI SERVICIILOR

Așa cum am arătat mai sus bibliotecile de toate genurile, inclusiv cele publice, au acordat în mod obișnuit mai multă importanță constituirii unor colecții vaste și au pus mai puțin accent pe aspectul serviciilor prestate pentru utilizatori decât bibliotecile din vest.

7.1 Asigurarea sau neasigurarea accesului liber la colecții

Majoritatea bibliotecilor publice mari operează pe baza principiului „accesului închis". Aceasta înseamnă că un procent ridicat din fonduri se află în „depozite" pe care utilizatorii nu le pot vizita. Ei trebuie să identifice lucrările de care au nevoie într-un catalog, iar apoi personalul din bibliotecă le furnizează pentru uz la domiciliu sau în sălile de lectură ale bibliotecii. Numai materialele folosite frecvent, cărțile de referință, periodicele curente etc. sunt păstrate în sălile de lectură la acces direct, deși și acestea se află uneori în vitrine închise.

Cel puțin în parte acest sistem reprezintă o relicvă a erei trecute, când parte din atribuțiile bibliotecarului erau cele ale unui paznic care filtra accesul cititorilor la materialele și informațiile din bibliotecă. Beneficiul major în materie de regăsire a informației ce rezultă din posibilitatea de a putea viziona rafturile cu cărți înainte de a face o alegere este în mare masură de nerealizat în bibliotecile publice românești. Nivelurile de activitate și de utilizare a fondurilor în comparație cu alte părți ale lumii (vezi secțiunea 2 de mai sus) confirmă efectul general al acestei stări de lucru.

Uneori este prezentat ca argument contra oferirii accesului liber faptul că este foarte inconvenient și reprezintă un mare volum de muncă pentru personalul bibliotecii să reașeze pe rafturi cărțile luate la lectură sau consultare. Este controversabil dacă aceasta reprezintă un volum mai mare de lucru decât faptul de a aduce și returna fiecare carte solicitată (cum se petrec lucrurile în condițiile unui acces închis).

Nu toate bibliotecile publice se conformează modelului de acces închis. Câteva filiale orășenești, biblioteci sătești și secții pentru copii pe care le-am vizitat aveau majoritatea colecțiilor în prezentare accesibilă pentru public, la „liber acces". În unele cazuri accesul liber este necesar pur și simplu pentru că bibliotecile nu au un catalog. Mulți bibliotecari și-au exprimat dorința să aibă mai multe materiale la liber acces, dar au menționat lipsa de spațiu ca motiv principal că nu-l pot asigura.

Deși este adevărat că lucrările pot fi depozitate mai compact în depozitele cu acces închis decât în spațiile cu acces liber, o cauză principală a problemei acute de spațiu din multe biblioteci este politica de creștere a colecțiilor care a pus accentul pe cantitate și nu a permis practicarea acțiunilor proporțional adecvate de selecție și eliminare din fonduri a cărților depășite sau neutilizate.

7.2 Selecția și eliminarea unor lucrări din fondurile bibliotecilor

Deși s-au întreprins acțiuni de eliminare din fondurile bibliotecilor a materialelor depășite ideologic, potrivit reglementărilor în vigoare bibliotecarii consideră că nici o lucrare nu poate fi eliminată din fonduri înainte de a avea 15 ani vechime. Aceasta este o perioadă mult prea mare față de perioada reală în care pot fi utile și utilizabile majoritatea tipurilor de publicații. În unele filiale există volume broșate de literatură vechi de 25 de ani, cu un aspect fizic foarte deteriorat, ceea ce reprezintă o cauză majoră pentru fenomenul lipsei de spațiu din bibliotecile publice.

Bibliotecarii nu sunt înclinați să arunce materialele când nu prea au cu ce să le înlocuiască și este de înțeles acest lucru. Ritmul reeditărilor din România nu oferă siguranța că o carte, odată eliminată din fonduri, va putea fi găsită pentru recumpărare.

Totuși una dintre prioritățile majore în scopul îmbunătățirii sistemului este inițierea unor orientări și îndrumări care să conducă la o abordare total diferită a problemei eliminării în masă a materialelor neutilizate. Numai după ce aceasta se va fi pus în practică se va putea aplica mai eficient o politică mai activă concentrată pe necesitățile utilizatorului (inclusiv privind extinderea accesului liber). Pentru atingerea acestui obiectiv Ministerul Culturii trebuie ca prim pas să formuleze unele îndrumări pentru toate bibliotecile publice care să prevadă ca în următorii 3 ani toate titlurile deținute în colecții timp de 10 ani sau mai mult sa fie evaluate și retrase din fonduri (pentru vânzare sau casare) în cazul în care ele nu corespund anumitor criterii, de exemplu:

- nu au mai fost împrumutate sau consultate niciodată în ultimii 2 ani;
- sunt deteriorate, iar legarea sau repararea lor nu se justifică prin gradul de utilizare;
- informaţiile pe care le conţin sunt evident depăşite sau incorecte;
- nu sunt lucrări rare sau valoroase.

După ce s-au adunat date suficiente în ceea ce priveşte volumul de selecţie şi eliminare din fonduri necesar a se realiza în biblioteci (poate prin intermediul proiectului pilot recomandat la 12.3), Ministerul Culturii poate lua în considerare formularea de îndrumări pentru biblioteci în forma unui „obiectiv de revizuire a fondurilor" adică privind un anume procent al fondurilor din fiecare domeniu.

7.3 Aranjarea la raft şi clasificarea

Depozitele cu acces închis sunt deseori aranjate în ordinea cotelor în cadrul unor grupe mari de domenii, uneori după format pentru a minimaliza nevoia de spaţiu. Secţiile cu acces liber (şi chiar uneori şi depozitele cu acces închis) sunt aranjate în concordanţă cu sistemul CZU, deşi de cele mai multe ori această aranjare respectă numai împărţirea pe domeniile mari de cunoaştere şi nu ordinea exactă a clasificării detaliate. Una din cauzele acestei stări de lucru este faptul că cifra de clasificare a unei cărţi este rareori pusă pe cotorul acesteia, conform practicii vest-europene. Introducerea acestui obicei în practica de lucru curentă — fie în cadrul bibliotecilor (care oricum aplică o etichetă cu cotă pe cotorul cărţii), fie în preluarea la timpul potrivit de către o companie furnizoare cu acces la înregistrările CIP — ar contribui într-o măsură considerabilă la îmbunătăţirea posibilităţilor lucrărilor din biblioteci de a oferi un mai mare acces liber la raft.

7.4 Catalogarea

Calea cea mai obişnuită de a obţine fişe de catalog este prin abonament la serviciul de furnizare a fişelor de catalog asigurat de Biblioteca Naţională. Bibliotecile judeţene sau municipale decid de câte abonamente au nevoie pentru a asigura necesarul tuturor bibliotecilor pentru care prestează servicii centralizate.

În practică sistemul se dovedeşte operaţional, cu excepţia faptului că întârzierea primirii exemplarelor de depozit legal şi neprimirii acestora pentru totalitatea publicaţiilor (alături de procesul greoi şi încet de producere a fişelor) afectează negativ termenele de livrare a fişelor către biblioteci. Bibliotecarii sunt nevoiţi de obicei să scrie fişe de mână, care apoi se înlocuiesc în cataloage atunci când sosesc fişele tipărite.

Aşa cum am arătat mai sus, cifra de clasificare a unei cărţi are de cele mai multe ori prea puţină importanţă în ceea ce priveşte locul pe care îl ocupă aceasta la raft. Cu toate acestea un serviciu de catalogare şi furnizare a fişelor mai prompt şi mai complet (de exemplu, unul care să furnizeze descrierea de catalog şi clasificările odată cu cărţile sau la puţin timp după primirea acestora) ar putea să contribuie la aplicarea aranjării stricte în ordinea clasificării pe rafturi şi deci la îmbunătăţirea condiţiilor de consultare a cărţilor de către utilizator în condiţiile accesului liber la raft.

Anul acesta un set întreg de fişe de catalog din partea Bibliotecii Naţionale (adică pentru toate titlurile primite la depozit legal) costă 1 000 lei. S-a arătat că există aproximativ 300 de abonamente pentru acestea. Dacă este aşa, aceasta demonstrează că majoritatea bibliotecilor, în afara marilor biblioteci judeţene şi municipale, fie îşi alcătuiesc singure propriile cataloage sau nu posedă cataloage deloc.

Costul abonamentului poate reprezenta un obstacol în calea raspândirii fişelor tipărite la cât mai multe biblioteci (deşi veniturile realizare de Biblioteca Naţională creează o bază prea mică pentru eventuale investiţii în îmbunătăţirea acestor servicii). Şi totuşi unele minusuri sunt inerente sistemului: bibliotecile primesc şi fişe pentru multe cărţi pe care nu le achiziţionează.

7.5 Orar de funcţionare

Orarul de funcţionare al bibliotecilor variază considerabil. Biblioteca Municipală din Piteşti şi filialele ei sunt deschise de la 8 dimineaţa la 8 seara. Filialele din Bucureşti, dispunând în materie de personal de cele mai multe ori numai de o singură persoană, aplică lucrul „în schimburi", fiind deschise jumătate din saptămână dimineaţa şi cealaltă jumătate după-amiaza. Ordinul 452/93 stabileşte numărul orelor de funcţionare la 30-50 pe săptămână, în funcţie de personal şi localizarea bibliotecii. Pus în practică sistemul este comparabil de exemplu cu cel din Marea Britanie, unde numai 19% din punctele de serviciu statie sunt deschise pentru peste 45 ore pe săptămână, în timp ce 41% sunt deschise pentru mai puţin de 30 ore.

7.6 Publicaţii nereturnate, furate sau întarziate la împrumut

Ministerul Culturii şi unele biblioteci publice manifestă o îngrijorare accentuată faţă de numărul mare de cărţi nereturnate de cei care l -au împrumutat. Acest fenomen nu a avut largă răspândire în România în trecut. Există, de asemenea, preocupare în ceea ce priveşte nivelul crescând al pierderilor din biblioteci prin furt, deşi nu se ştie exact care este amploarea nici unuia dintre cele două fenomene. Înainte să se ia măsurile adecvate trebuie stabilită proporţia acestor fenomene. Se estimează că bibliotecile publice din Marea Britanie pierd aproximativ 8% din fondurile lor anual prin furturi

sau din alte motive. Nivelele de nereturnare şi pierderi din România ar putea fi exact cuantificabile prin procedeele destul de riguroase de inventar specificate în reglementarea 452/93.

Ministerul Culturii examinează posibilitatea introducerii unui sistem de amenzi aplicabil pentru cărţile care sunt returnate cu întârziere. Sumele propuse sunt de 25 lei pe zi sau de 2 500 lei pentru peste 30 zile. Este dificil de estimat ce efect ar avea introducerea unui astfel de sistem: pentru a fi eficient ar trebui sa fie corelat cu existenţa unui real pericol de urmărire prin lege şi/sau a unui sistem de vizitare la domiciliu pentru recuperarea exemplarelor în cauză ori a unei metode similare de recuperare. Un pas important l-ar putea reprezenta introducerea în uz a unor amenzi egale cu costul curent al cărţilor pierdute (şi nu preţul în momentul cumpărării lor, aşa cum se pare că este practicat în prezent).

Odată ce publicul va cunoaşte că există astfel de măsuri, acestea nu vor acţiona ca un obstacol, ci vor permite şi introducerea unor scurte perioade de „amnistie" când cărţile întârziate ar putea fi returnate fără plata amenzii.

Din multe puncte de vedere problema este pur şi simplu un fenomen economic: imposibilitatea de a avea cartea face ca valoarea publicaţiilor să crească şi dă naştere dorinţei de a le avea şi deci de a le lua.

Este posibil să se obţină îmbunătăţiri semnificative în acest sens prin intermediul unor măsuri relativ simple, de exemplu prin reaşezarea birourilor de eliberare a împrumuturilor aproape de ieşirile din încăperi sau clădiri, prin instituirea unor sisteme de predare a genţilor la garderobă sau de control al genţilor şi prin campanii de popularizare menite să conştientizeze publicul.

Şi în cele din urmă ar putea fi necesar să fie examinată şi problema introducerii sistemelor de securitate electronice. Dar costul introducerii pe scară largă ar fi în momentul de faţă prohibitiv, iar problema trebuie considerată de mai mică prioritate până când nu există probe suficiente care să susţină contrariul.

8. NIVELUL PREGĂTIRII ŞI ACTIVITĂŢII PERSONALULUI DIN BIBLIOTECILE PUBLICE, CONDIŢIILE DE SERVICIU ALE ACESTUIA

8.1 Nivelele personalului şi condiţiile de lucru

Numărul personalului care lucrează în bibliotecile publice din România este departe de a fi excesiv. Cifra estimativă totală este de aproximativ 6 500 sau 2,24 pentru fiecare punct de serviciu (în Marea Britanie: 5,86). Raportul dintre numărul de puncte de serviciu şi populaţie este de 1:3 584 (în Marea Britanie – 1:1 998).

În Bucureşti 46 de biblioteci dispun de 146 angajaţi ca personal de bibliotecă, plus aproximativ 40 „personal auxiliar". Dar chiar şi aici filialele mai mici funcţionează cu o singură persoană, care este ajutată o zi pe săptămână de un angajat din personalul auxiliar/administrativ. În multe biblioteci din mediul rural sau filiale condiţiile sunt asemănătoare. În unele biblioteci sătesti personalul necesar este asigurat pe bază de voluntariat.

Posibilităţile îmbunătăţirii serviciilor şi orarul de funcţionare ale bibliotecilor săteşti la care lucrează o singură persoană sunt în mod evident foarte limitate. Acestea vor avea în continuare nevoie de ajutorul bibliotecilor judeţene şi municipale care dispun de mai mult personal. Ceea ce scoate în evidenţă nevoia de a întări şi dezvolta în continuare reţelele locale de biblioteci.

Bugetele destinate personalului sunt deosebit de restrânse. În general fondurile suplimentare pentru crearea de noi posturi sau promovarea în schemă sunt rare. Va fi în continuare necesar să se asigure condiţiile în care personalul să fie repartizat şi să muncească cât mai eficient şi raţional din punct de vedere al costurilor. Trebuie să se examineze cu cea mai mare atenţie posibilitatea şi nevoia de a plăti personal suplimentar pentru activităţile de recuperare a costurilor.

Salariile din bibliotecile publice nu sunt considerate atrăgătoare: ele sunt sub sau de abia ating nivelul salariului mediu. O mare proporţie din angajaţii bibliotecilor publice o reprezintă femeile. Anumite condiţii de serviciu sunt aspre, mai ales că personalul de bibliotecă este considerat răspunzător din punct de vedere financiar pentru cărţile pierdute sau care lipsesc din colecţiile lor. Personalul este obligat să depună un fond de garanţie echivalent cu salariul pe 3 luni din care se scad costurile pierderilor. Deşi sunt necesare măsuri pentru optimizarea securităţii publicaţiilor din biblioteci (vezi 7.6 de mai sus) efectul măsurii de a plasa responsabilitatea pierderilor asupra personalului în acest mod este de a-l demobiliza şi a-l face conservator în ceea ce priveşte asigurarea accesului utilizatorilor la cărţi. O cerinţă importantă pentru a se asigura o activitate corespunzătoare din partea personalului o reprezintă dezvoltarea unor relaţii de încredere profesională între autorităţile locale şi personalul de bibliotecă (împreună cu dezvoltarea unor proceduri de negociere şi a unor măsuri disciplinare realiste în cazurile în care se constată abateri).

8.2 Pregătirea profesională a personalului

Bibliotecile din România au fost nevoite să supravieţuiască timp de mulţi ani cu lucrători a căror unică pregătire profesională a fost la locul de muncă din cauza absenţei unor cursuri de specialitate. Izolarea domeniului pregătirii profesionale de restul Europei a avut consecinţe serioase asupra nivelului cunoştinţelor din sfera evoluţiilor recente în problemele profesionale

şi a dezvoltării atributelor manageriale în rândurile specialiştilor din România. Este de remarcat că, în ciuda acestor dificultăţi, în majoritatea cazurilor au fost păstrate în activitatea profesională standarde riguroase de organizare, chiar dacă oarecum conservatoare. Totuşi, rămâne ca problemă prioritară pentru sistemul de biblioteci publice ridicarea nivelului calităţilor manageriale şi a capacităţilor profesionale ale personalului.

De trei ani încoace funcţionează la Bucureşti un curs postliceal de biblioteconomie, iar absolvenţii acestuia sunt angajaţi în cadrul sistemului de biblioteci pubiice din Bucureşti şi restul ţării.

Facultatea de patru ani din cadrul Universităţii Bucureşti este pe punctul de a livra prima sa promoţie de absolvenţi, iar directorul bibliotecii publice din Bucureşti speră să angajeze pe câţiva dintre aceştia.

Se ştiu deocamdată puţine lucruri despre cât de corespunzătoare este instruirea oferită sau calitatea absolvenţilor. Un curs postuniversitar pe durata de unu-doi ani s-ar părea să fie o cale mai eficientă din punct de vedere cantitativ în rezolvarea lipsei de personal specializat şi de conducere. Mai există, de asemenea, un alt curs la Universitatea din Sibiu.

Disponibilităţile de locuri de muncă pentru proaspeţii absolvenţi sau paraprofesionişti nu se prezintă prea bine în prezent. Locurile de muncă sunt puţine şi numărul de locuri ce devin disponibile este mic. Va mai trece destul de mult timp până când o generaţie de personal pregătit corespunzător din punct de vedere profesional va înlocui „generaţia fără pregătire de specialitate" (despre care trebuie spus că are în rândurile sale mulţi specialişti cu experienţă care muncesc corespunzător).

Este imperios necesar să fie identificat un grup de specialişti, de la Ministerul Culturii, Biblioteca Naţională şi bibliotecile publice de frunte, care să acţioneze în calitate de iniţiatori ai schimbării în cadrul sistemului. Acestora trebuie să li se creeze posibilitatea de a se informa asupra practicilor utilizate în bibliotecile publice din alte ţări. Printre problemele prioritare se vor număra:

- managementul şi negocierea în contextul administraţiilor locale;
- organizarea finanţelor şi resurselor;
- organizarea colecţiilor şi serviciilor;
- determinarea nevoilor utilizatorilor;
- marketingul şi promovarea serviciilor de bibliotecă;
- măsurarea şi evaluarea performanţei;
- achiziţiile;
- organizarea automatizării în bibliotecile publice;
- conducerea personalului şi instruirea la locul de muncă;
- programa de studiu pentru cursurile pre-serviciu cu obiectele importante pentru serviciile de bibliotecă publică.

După aceasta va fi necesar să se organizeze în România un program sistematic de seminarii, manifestări cu caracter de instruire profesională şi să se publice materiale din literatura profesională. Temele principale ale acestora trebuie incluse şi în programa cursurilor pre-serviciu. Biblioteca Naţională va juca un rol esenţial în această acţiune, la fel cum la nivel local, vor juca bibliotecile judeţene. O asociaţie profesională eficientă ar putea şi ea avea o influenţă importantă.

9. ROLUL ASOCIAŢIILOR PROFESIONALE

Pentru specialiştii din domeniul biblioteconomiei şi ştiinţei informării au fost create două asociaţii. Asociaţia Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România (ABBPR), sub preşedinţia directorului Bibliotecii Naţionale, serveşte reţelei Minsterului Culturii/bibliotecilor publice. Cealaltă asociaţie serveşte în primul rând reţeaua Ministerului Învăţământului/ bibliotecilor din domeniul învăţământului.

Nu este foarte clar ce beneficii se pot obţine din existenţa a două asociaţii separate. Există un numar de 28 000 lucrători de toate felurile în cadrul bibliotecilor din România, numai 6 000 dintre aceştia fiind în bibliotecile publice. Pentru asigurarea viabilităţii financiare şi profesionale este necesară unirea tuturor membrilor profesiei. Mulţi bibliotecari din ambele reţele vor lucra în contextul administraţiilor locale şi au mult de câştigat dacă legăturile dintre bibliotecarii din domeniul educaţiei şi cei din domeniul culturii devin mai strânse la nivel local şi naţional.

ABBPR este într-un stadiu de început al dezvoltării sale. Principala sa prioritate este de a-şi consolida o bază stabilă şi de a identifica o cale de procurare a unui nivel operaţional minim de venit. Numărul membrilor este estimat la 2 000.

Au fost stabilite legături cu alte asociaţii ale bibliotecilor din străinătate, inclusiv cu cea din Marea Britanie, şi acestea pot fi menţinute cu efecte benefice. La tipografia Bibliotecii Naţionale a fost tipărit un *Manual de biblioteconomie pentru bibliotecile mici*. Se află în curs de examinare crearea unui model de activităţi adecvate pentru România. Printre posibilităţile existente (fiecare dintre acestea având potenţial de asigurare de venituri) se numără:

- organizarea unor manifestări de informare în domeniul instruirii/pregătirii profesionale;
- diseminarea datelor cu caracter profesional, de informare sau dezbatere prin intermediul publicaţiilor (de exemplu, o revistă);
- informarea membrilor asupra locurilor de muncă disponibile,

10. CLĂDIRI, FACILITĂŢI ŞI ECHIPAMENTE

La noua clădire a Bibliotecii Naţionale din Bucureşti nu s-au mai facut progrese aproape deloc, iar structura pare a fi oarecum în curs de deteriorare. Fondurile financiare continuă să rămână o problemă, iar Biblioteca Naţională continuă să se zbată în condiţiile de spaţiu descrise în studiul Sectorului de Carte. Ar putea fi explorate posibilităţile stabilirii unui aranjament de închiriere sau folosire în comun a spaţiului cu o organizaţie comercială, ca mijloc de mobilizare a unor fonduri financiare pentru completarea lucrării.

Starea clădirilor de biblioteci publice din România este o problemă îngrijorătoare. Majoritatea n-au fost construite cu intenţia iniţială de a fi biblioteci. De exemplu, se spune că în Bucureşti numai una – o mică filială deschisă acum 2 ani – a fost dintru început construită în acest scop. Numai acest fapt este de ajuns pentru a conduce la situaţia de spaţiu impropriu şi inadecvat folosit în cele mai multe cazuri.

Problema restituirii proprietăţilor produce, de asemenea, mari probleme bibliotecilor publice. De exemplu, atât la Cluj, cât şi la Piteşti – şi este logic să presupunem că şi în alte parţi – Curtea de Apel (desfiinţată dupa cel de-al doilea război mondial, dar reînfiinţată acum) solicită restituirea clădirilor ocupate în prezent de bibliotecile judeţene şi are mari şanse de succes în această direcţie în ciuda unei campanii publice puternice organizată de conducerea bibliotecii din Piteşti.

Este de competenţa administraţiei locale să ofere alte sedii bibliotecilor publice atunci când se ivesc asemenea cazuri, ceea ce înseamnă şi procurarea de fonduri financiare necesare pentru orice nouă construcţie de bibliotecă. În cele două exemple citate mai sus se pare că nu există altă clădire liberă corespunzătoare în localitate şi situaţia este „fără ieşire".

Este cunoscut că alte administraţii locale din mai multe oraşe, inclusiv Constanţa şi Timişoara, intenţionează sau chiar au şi început construirea unor noi biblioteci publice. În Bucureşti se află în curs de negociere un proiect cu totul nou (estimat a valora 500 milioane lei acum doi ani) pentru o acţiune în comun cu o bancă de a construi pe un teren din proprietatea administraţiei municipale un complex care să includă o „bibliotecă de vară" ce ar cuprinde şi o cafenea. Banca urmează să contribuie şi la acoperirea costurilor de achiziţii.

În multe oraşe şi sate bibliotecile sunt aşezate în aceeaşi clădire cu casa de cultură sau cu alte instituţii locale (de exemplu, într-un sat vizitat de lângă Piteşti biblioteca este în aceeaşi clădire cu dispensarul). Multe filiale municipale sau sătesti sunt organizate într-o singură cameră şi lucrează în condiţii de mare strâmtoare. Nu există prevederi speciale sau îndrumări privind asigurarea de spaţiu (de exemplu, mp la 1 000 locuitori), iar acest aspect nu este tratat de Ordinul 452/93.

Mobilierul şi rafturile sunt adesea vechi şi de fabricaţie locală, dar în general sunt utilizabile. În unele biblioteci depozitele cu acces închis sunt atât de aglomerate încât rafturile se ridică până la tavan ceea ce face ca servirea cărţilor să fie deosebit de dificilă. Nu se utilizează aproape de loc rafturile „compacte".

Numai în unele biblioteci judeţene există echipamente de reprografiere (fotocopiere) şi este asigurat accesul la mijloacele moderne de comunicaţie (de exemplu, fax).

Problemele în legătură cu clădirile de bibliotecă ar putea – dacă nu sunt analizate şi studiate – contribui la scăderea standardului serviciilor şi la marginalizarea mai pronunţată a bibliotecilor publice în unele localităţi. Este nevoie sa fie evaluate condiţiile curente şi amploarea dificultăţilor. O astfel de atribuţie ar putea fi preluată de Ministerul Culturii sau de Biblioteca Naţională. Soluţiile însă vor trebui să fie găsite la nivel local prin planificare şi negocieri locale.

Cei care răspund de biblioteci trebuie să fie totuşi încurajaţi să caute şi să găsească soluţii novatoare de câte ori acest lucru este posibil. Unele îndrumări privind posibilităţile existente (de exemplu, acţiuni comune, folosirea în comun a spaţiului, procurarea fondurilor financiare şi a ajutoarelor pentru noile clădiri), bazate pe experienţele României şi altor ţări, trebuie formulate şi oferite de către Ministerul Culturii sau Biblioteca Naţională. Un mijloc de a conştientiza şi informa ar fi un seminar sau conferinţă pe această temă.

10.1 Biblioteci mobile

România deţine aproximativ 75% din numărul de puncte de serviciu „statice" ale bibliotecilor publice din Anglia sau Ţara Galilor, în vreme ce are mai puţin de 50% din populaţia acestora. Populaţia este în general mai puţin mobilă şi dispune de mai puţine posibilităţi de a se deplasa către biblioteci decât populaţia Marii Britanii aşa că numărul necesar de biblioteci locale statice ar putea fi mai mare.

Este însă dificil să se menţină nişte colecţii de bună calitate şi un standard profesional ridicat al personalului într-o reţea atât de întinsă de mici biblioteci. În acelaşi timp există numeroase grupuri comunitare rurale şi ale sectoarelor din Bucureşti şi alte oraşe mari care nu dispun de nici un fel de servicii de bibliotecă publică.

Este cazul să se examineze potenţialul de utilizare al bibliotecilor mobile ca mod de:

- înlocuire a bibliotecilor sătesti sau filialelor care prestează servicii de proastă calitate;
- extindere a serviciilor de bibliotecă publică până în locurile unde nu s-a ajuns în prezent;
- creştere a circulaţiei publicaţiilor din colecţii între bibliotecile din cadrul aceluiaşi judeţ şi

îmbunătățire a nivelului serviciilor oferite (deși punctele de serviciu statice oferă de obicei un program de funcționare mai convenabil decât punctele mobile).

În trecut în București se foloseau trei „bibliobuze", care în prezent nu mai funcționează. S-au purtat de asemenea discuții cu delegația Asociației Bibliotecilor din Marea Britanie, care a vizitat de curând România, cu privire la furnizarea de vehicule folosite din partea bibliotecilor publice din Marea Britanie. În cadrul Comunității Europene se acordă în prezent un mare interes problemei folosirii mai ample a punctelor mobile de serviciu, ceea ce cuprinde și noul proiect sprijinit de DG XIII a Comunității Europene prin Planul de acțiune pentru biblioteci. În Marea Britanie există 510 biblioteci mobile în funcțiune (raportul față de punctele de serviciu statice este de 1:6,78). Este cazul ca prin intermediul unuia sau mai multor proiecte pilot să se investigheze posibilitatea folosirii și rentabilității bibliotecilor mobile în condițiile României.

Cu toate că cheltuielile de investiții inițiale ar putea fi destul de mari (în funcție de costul vehiculelor), după amortizarea lor în câțiva ani, sumele vor fi de preferat celor care reprezintă cheltuielile legate de întreținerea mai multor filiale mici.

De pildă (un exemplu pur și simplu ipotetic, cu costuri estimative în analiză logică):

- O bibliotecă mobilă estimată la 70 milioane lei (72.464 lire), amortizată în 10 ani = 7 milioane lei (7 246 lire) pe an.

- Costuri de întreținere, inclusiv salarii, carburant, cheltuieli administrative etc. = estimativ 5 milioane lei (5 176 lire) pe an.

- Colecții – formate prin preluare din colecțiile existente sau prin cumpărare folosind bugetul de achiziții existent.

- Costuri estimative totale pe an = 12 milioane lei (12 422 lire).

Dacă o bibliotecă mobilă vizitează trei locuri de staționare pe zi, lucrând 6 zile pe saptămână și revenind în fiecare loc la două saptămâni, poate astfel înlocui sau extinde sistemul de biblioteci cu echivalentul a încă 36 filiale, fiecare dintre acestea cu costuri anuale minime (salarii, cheltuieli administrative, achiziții etc.) de 333 333 lei (345 lire). Cheltuielile mai mari de atât necesare oricărei filiale statice reprezintă economiile de fonduri realizate prin bibliotecile mobile.

11. APLICAREA TEHNOLOGIILOR INFORMATICE ȘI AUTOMATIZAREA BIBLIOTECILOR

11.1 Automatizarea și utilizarea tehnicii informatice în sprijinul activității bibliotecilor publice se află încă într-un stadiu incipient și s-a concentrat până acum asupra creării bazelor de date bibliografice la Biblioteca Națională. Din cauza lipsei accesului la software-ul existent la nivel internațional personalul de la centrul de calcul al Bibliotecii Naționale a fost nevoit să-și creeze softuri de casă proprii.

Sistemul cu cea mai lungă durată de existență este baza de date a *Bibliografiei naționale* care a fost automatizată din 1982. Aceasta conține aproximativ 50 000 înregistrări și asigură datele pe baza cărora se produc atât *Bibliografia națională* tipărită cât și fișele de catalog. În mod înțelept nu s-au făcut încercări de conversie retrospectivă în ceea ce privește colecțiile Bibliotecii Naționale achiziționate înainte de 1982.

Până acum datele se introduceau pe un calculator de fabricație românească Felix RC-3600, utilizând un program în Cobol cu ieșire pe bandă magnetică. Imprimanta realizată după aceasta se utiliza în atelierul tipografic propriu al Bibliotecii Naționale (dintr-o clădire alăturată) la realizarea produselor tipărite (bibliografia și fișele) la tipar și ofset. Procedeul era încet și greoi, rezultând în apariția materialelor cu o întârziere de șase luni sau mai mult față de data de apariție a cărților.

În prezent nu se mai folosește calculatorul Felix, odată cu decizia recentă de trecere la un sistem integrat de bibliotecă în cadrul Bibliotecii Naționale și achiziționarea în acest an cu fonduri puse la dispoziție de Ministerul Culturii a unei rețele locale (LAN) cu PC-uri.

Hardware-ul constă din: 1 AT 486 cu hard disc de 525 MB și 16 MB RAM folosit ca server; 4 hard disc AT 486, 200 MB: 4 hard disc AT 286, 40 MB; 13 alte stații de lucru fără hard disc; 5 strimmer casete pentru salvare, de 120 MB fiecare. Folosește software de rețea Novell pentru 20 utilizatori.

Software-ul disponibil pentru acest sistem este CDS/ISIS, oferit gratuit de UNESCO și utilizat pe scară largă (mai ales din acest motiv) în Europa de est și centrală, ca și în alte părți. Înregistrările din sistemul anterior sunt în formatul MARC 2, iar centrul de calcul al Bibliotecii Naționale a creat un program de conversie a fișierelor existente în CDS/ISIS.

Beneficiile potențiale ale acestei acțiuni sunt duble. În primul rând aceasta va permite personalului din serviciul de catalogare să introducă fișele direct în sistem prin intermediul terminalelor din rețea (și să nu mai completeze formularele de codificare pentru calculator utilizate în prezent), ceea ce va face economie de timp și volum de muncă. Până acum personalul din centrul de calcul s-a ocupat de toate introducerile de date.

Și ceea ce este mai important, va face posibil ca Biblioteca Națională să creeze o bază de date care să poată fi difuzată și altor biblioteci într-o formă citibilă în calculator. În acest scop se intenționează asigurarea furnizării bazei de date pe disc flexibil către 9 biblioteci județene care au achiziționat PC-uri independente pentru aceasta. Acest lucru ar putea avea un efect deosebit în trei direcții:

• să vină în sprijinul utilizării în cooperare a resurselor de către biblioteci (prin facilitarea largului acces la colecţiile Bibliotecii Naţionale, ca centru de „furnizare a documentelor");

• să contribuie la crearea de cataloage, asigurând posibilitatea ca bibliotecile publice să poată copia sau „descărca" înregistrările dintr-o bază de date completă a publicaţiilor româneşti curente;

• să faciliteze accesul mai larg al publicului la colecţiile de bibliotecă, asigurând dotări puternice de regăsire a informaţiilor de talia unui OPAC (catalog online cu acces public) pentru toţi utilizatorii bibliotecii.

Cu toate că strategia de bază se dovedeşte raţională în esenţă, date fiind dificultăţile existente, mai sunt câteva probleme serioase care trebuie rezolvate în cazul cărora consultanţa de specialitate ar fi deosebit de folositoare:

• mai presus de orice este nevoie să se definească cu claritate un set de obiective pentru acţiunea de introducere a automatizării în Biblioteca Naţională şi bibliotecile publice – fără acestea se poate irosi un mare volum de timp, efort şi – şi aşa puţinele – resurse în activităţi prost direcţionate sau de dublare; de exemplu, nu este prea clar care dintre efectele benefice descrise mai sus (sau oricare altele) sunt dorite a fi realizate şi în ce ordine;

• nu este foarte clar ce planuri există în legătură cu instruirea specialiştilor din catalogare în problemele de utilizare şi administrare eficientă a reţelei: instalarea unei reţele locale la care au acces direct toţi specialiştii (şi nu centralizarea întregii activităţi la centrul de calcul) va avea impact asupra structurii administrative şi funcţionale a Bibliotecii Naţionale; ar putea fi necesară o abordare oarecum modificată, în sensul ca personalul specializat în calculatoare să fie distribuit în serviciile „utilizatoare" pentru a putea oferi sprijin, instruire şi facilita însuşirea deprinderilor. S-ar putea să nu fie nevoie decât de o formaţiune tehnică cu atribuţii de salvare a datelor care să funcţioneze ca departament „central";

• limitele CDS/ISIS ca surogat de sistem integrat vor trebui mai mult ca sigur să fie luate în considerare. CDS/ISIS, un produs cu bază de date de text, bazat pe PC-uri, a fost utilizat cu succes în mai multe ţări în stadiul de început al automatizării bibliotecilor. Cu toate acestea în întreaga lume este controversată şi pusă la îndoială calitatea acestui software în ceea ce priveşte gradul în care este el corespunzător ca soluţie pe termen lung pentru controlul bibliografic la nivel naţional. CDS/ISIS nu oferă în realitate nici avantajele unui sistem complet integrat, proiectat pentru utilizare în condiţiile muncii de bibliotecă şi informare, cum ar fi legăturile dintre „modulele" de achiziţii, comandă şi catalogare care optimizează la maximum utilizarea datelor de catalogare introduse în diferite stadii; cataloage online cu acces public uşor de manevrat; controlul circulaţiei publicaţiilor; împrumutul interbibliotecar etc. Totuşi, nu toate aceste aplicaţii au aceeaşi prioritate şi nu este deloc imposibil ca, de exemplu, crearea unui mai bun acces la baza de date a cataloagelor să poată continua foarte bine pentru câtva timp utilizând CDS/ISIS.

Cu toate acestea Biblioteca Naţională a examinat de curând problema trecerii într-un sistem complet integrat de bibliotecă şi, după examinarea datelor privind companiile ce comercializează astfel de sisteme, a decis pentru moment în favoarea VTLS, un sistem creat în Statele Unite, care şi-a cucerit un loc sigur pe piaţa internaţională şi s-a dezvoltat în mediul bibliotecilor universitare, dar care poate corespunde şi necesităţilor Bibliotecii Naţionale. VTLS oferă 10 subsisteme şi o gamă largă de opţiuni în privinţa software-ului. În ceea ce priveşte conversia din CDS/ISIS în VTLS, aproape că nu există probleme.

Problema care se pune însă este costul sistemului, de 17 000 dolari pentru instalarea software-ului la fiecare localizare (adică, 170 000 dolari pentru Biblioteca Naţională plus cele 9 biblioteci judeţene „pilot"). Ministerul Culturii nu are posibilitatea de a asigura un sprijin financiar de asemenea proporţii, iar încercările iniţiale de a obţine fonduri, de la Fundaţia Soros, de exemplu, nu au primit un răspuns favorabil. Compania comercială şi-a oferit sprijinul în acţiunea de căutare a sursei de finanţare pentru restul sumei, în cazul în care Biblioteca Naţională reuşeşte să identifice surse pentru suma iniţială de 20% în primul an. Este posibil ca un procent de 12-15% din suma iniţială totală să mai fie necesar pentru costurile anuale de întreţinere.

• necesităţile de hardware pentru orice extindere a reţelei din Biblioteca Naţională sau către bibliotecile publice trebuie şi ele examinate în ceea ce priveşte stabilirea unor specificaţii clare şi a costurilor implicate: de exemplu, terminalele cataloagelor online cu acces public, terminalele pentru celelalte servicii din cadrul Bibliotecii Naţionale etc.

11.2 Există, de asemenea, şi alte domenii în care pot juca un rol alte aplicaţii ale tehnologiilor informatice:

11.2.1 În prezent perspectivele creării unei reţele teritoriale extinse (WAN) pentru transmiterea datelor bibliografice între Biblioteca Naţională şi bibliotecile publice sunt umbrite de problemele de telecomunicaţii. România nu dispune de o reţea de informaţii publice, iar calitatea sistemului telefonic nu este corespunzătoare pentru a permite o transmitere adecvată a datelor.

De aceea datele bibliografice în formă citibilă în calculator trebuie transmise între biblioteci în mod curent într-un format magnetic. Biblioteca Naţională îşi propune în prezent să folosească în acest scop discul flexibil. În alte părţi ale lumii însă utilizarea CD-ROM ca mijloc de mare densitate pentru transmiterea

informațiilor bibliografice și de text integral devine din ce în ce mai extinsă, atât în sprijinul regăsirii informației și utilizării în cooperare a resurselor, cat și ca mijloc de descărcare a datelor din catalog la diverse localizări.

Volumul *Bibliografiei naționale*/bazei de date a cataloagelor Bibliotecii Naționale nu justifică în sine elaborarea produselor pe CD-ROM (deși o eventuală conversie retrospectivă ar mări considerabil, dimensiunile bazei de date). Există totuși cateva alte produse ale Bibliotecii Naționale care ar putea umple un disc compact, contribuind la crearea unui produs viabil, printre acestea numărându-se:

- catalogul colectiv al periodicelor străine din bibliotecile din România (și catalogul colectiv al cărților străine elaborat de BCU). Catalogul periodicelor românești este în prezent stocat pe un microcalculator Coral, utilizându-se un program scris în Pascal. Este actualizat numai până la 1989/90 (catalogul cărților până la 1991/2). Se intenționează trecerea într-o bază de date Paradox și punerea la dispoziție (la început, numai pentru personalul Bibliotecii Naționale) a unui catalog online cu acces public;

- lucrările de abstractare și indexare produse de Biblioteca Națională în domeniul bibliologiei și științei informării ori în alte domenii;

- informațiile de tip repertoriu, cum ar fi *Repertoriul românesc al surselor de informare*, sugerat la 4.7;

- alte baze de date naționale și universitare din Europa centrală și de est (există un proiect în stare incipientă pentru producerea unei baze de date bibliografice regionale);

- indicii CZU, care sunt păstrați într-o bază de date la Biblioteca Națională.

Deși crearea bazelor de date pe CD-ROM nu mai reprezintă o chestiune deosebit de dificilă, există o serie de probleme complexe care trebuie examinate, inclusiv aspectele tehnice ale pregătirii bazei de date pe CD-ROM și detaliile producerii, difuzării și utilizării. Bibliotecii Naționale i-ar fi de folos o consultanță externă în aceste probleme. Agenții care să poată asigura o astfel de asistență există atat în Marea Britanie, cat și în alte părți ale lumii.

Producerea unui asemenea „CD-ROM Informațional Românesc" va necesita mai mult ca sigur asigurarea unei finanțări inițiale până în momentul creării unui produs viabil din punct de vedere comercial (și realizării unei repartizări satisfăcătoare a hardware-ului de utilizare a CD-ROM-urilor).

11.2.2 Este, de asemenea, necesar să se aplice o tehnologie mai rentabilă în procesul de producere a fișelor de catalog. În prezent în tipografia Bibliotecii Naționale se produc peste 2,5 milioane fișe. Tehnica de tipărire utilizată se pare că este cea care contribuie substanțial la întârzierea realizării produselor. Introducerea tehnologiilor laser sau aplicarea altor soluții tehnice ar contribui la soluționarea acestei probleme (ca parte a unei suite de formate pentru producerea și difuzarea descrierilor de catalog). Unele sfaturi sau sugestii mai detaliate ar fi benefice.

11.2.3 Este evident că există prea puține legături între Biblioteca Națională și rețeaua universitară națională pentru care statul a achiziționat 3 000 terminale de calculator IBM. Realitățile din alte părți ale lumii (inclusiv din Marea Britanie) dovedesc că, pe lângă poșta electronică și transferul de date, accesul la cataloagele de bibliotecă este o aplicație potențială majoră a oricarei rețele de acest fel.

Deși Biblioteca Națională nu este oficial în fruntea bibliotecilor rețelei de biblioteci universitare, ea trebuie să fie conștientă de evoluțiile din această zonă și să se implice în procesul de dezvoltare a rețelei universitare în contextul creării unei rețele naționale de utilizare în cooperare a resurselor furnizare a documentelor, care va lega bibliotecile universitare, cele de cercetare și cele publice. Acesta este un alt domeniu în care este de dorit să fie amplificate legăturile dintre Ministerul Culturii și cel al Învățământului.

12. RECOMANDĂRI DE ACȚIUNE

12.1 Crearea în 1993 a unui Grup național central pentru problemele bibliotecilor publice care să fie convocat de Ministerul Culturii. Obiectivele grupului vor cuprinde:

- analiza și formularea unor strategii de schimbare și modernizare a activității bibliotecilor publice;

- întreprinderea unor acțiuni în vederea stimulării schimbărilor și conștientizarea administrațiilor locale în ceea ce privește necesitatea și posibilitățile de schimbare;

- stabilirea de relații cu alte ministere și instituții la nivel național cu posibilități de a contribui la dezvoltarea serviciilor de bibliotecă publică.

Grupul central va fi format din reprezentanți ai Departamentului pentru biblioteci din Ministerul Culturii, ai serviciului de studii, cercetare, dezvoltare din Biblioteca Națională și bibliotecari din trei sau patru biblioteci județene care dovedesc un real interes pentru reformă (de exemplu, aceștia pot fi din județele ce participă la proiecte mai generale de reformă a administrației locale).

12.2 La sfârșitul anului 1993 sau la începutul anului 1994 grupul trebuie să întreprindă o vizită de studiu într-una sau mai multe țări vest-europene (Marea Britanie este cu certitudine una din posibilități) cu scopul de a studia în detaliu sistemele și procedeele ce pot fi aplicate în România, cuprinzând:

- organizarea, structura și finanțarea bibliotecilor publice în contextul administrațiilor locale;

- legislaţia şi practicile legate de prestarea serviciilor „de bază" şi opţionale de către bibliotecile publice;
- modul de organizare a activităţilor de realizare de venituri şi recuperare a costurilor în bibliotecile publice;
- modul de funcţionare a serviciilor de informare şi furnizarea de înregistrări sonore şi video;
- organizarea colecţiilor şi serviciilor (inclusiv practicile de selecţie şi eliminare din fonduri a materialelor neutilizate sau depăşite);
- determinarea nevoilor utilizatorilor şi indicii de eficienţă;
- sistemele de comandare şi furnizare a materialelor de bibliotecă;
- sistemele de sprijin bibliografic, crearea şi livrarea descrierilor bibliografice;
- utilizarea automatizării;
- metodele de producere şi diseminare a informaţiilor, inclusiv formatele electronice, cum ar fi CD-ROM;
- asigurarea securităţii materialelor de bibliotecă şi sistemele de amenzi practicate în bibliotecile publice;
- structurile de organizare a personalului şi condiţiile de lucru;
- instruirea personalului: înainte de angajare şi la locul de muncă;
- utilizarea clădirilor şi echipamentelor de bibliotecă;
- folosirea bibliotecilor mobile;
- cercetarea şi dezvoltarea în sprijinul bibliotecilor publice.

Acoperirea costurilor necesitate de o astfel de vizită de studiu ar putea presupune obţinerea unui sprijin extern. Deşi pot interveni variaţii considerabile ale costurilor, suma estimativă pentru o vizită într-o singură ţară ar fi:

6 bilete avion dus-întors a 500 lire = 3 000 lire;

6 x 14 zile costuri masă şi cazare a 100 lire pe zi = 8 400 lire;

costuri deplasări în ţara respectivă 6 x 200 lire = 1 200 lire.

Suma estimativă totală = 12 600 lire (12,17 milioane lei).

12.3 La întoarcerea în România grupul central va avea responsabilitatea de a identifica 4-6 judeţe doritoare să participe la un proiect pilot de dezvoltare a sistemelor moderne de biblioteci publice, care să demareze în a doua jumătate a anului 1994. Ar fi ideal ca acest proiect să poată fi încorporat sau legat de alte proiecte mai vaste privind reforma administraţiei locale.

Definirea mai detaliată a conţinutului proiectului va fi furnizată de grupul central. Opţiunile pentru fiecare judeţ participant vor cuprinde însă:

- analiza completă a nevoilor comunităţii locale;
- măsurile de selecţie, raţionalizare şi rearanjare a colecţiilor existente în spaţiile bibliotecilor pentru a permite maximum de acces liber la raft;
- asigurarea de noi servicii pentru public, bazate pe principiul recuperării costurilor, cum ar fi:

colecţii de cărţi străine destinate împrumutului;

discuri compacte destinate audiţiilor în sediu şi împrumutului la domiciliu;

- împrumut de materiale video;
- dezvoltarea serviciilor de informare pentru persoane particulare sau instituţii locale, inclusiv asigurarea facilităţilor reprografice şi de comunicaţii corespunzătoare (fotocopiatoare sau fax);
- negocierea şi asigurarea de servicii pentru şcolile, companiile sau celelalte instituţii din zonă pe bază de contract.

Proiectul urmează să fie evaluat, să spunem, după doi ani şi, ca urmare, vor fi determinate căile şi mijloacele de extindere şi în alte judeţe, inclusiv perspectivele de investiţie şi susţinere totală sau parţială din surse locale sau naţionale.

Cheltuieli de investiţie

Pentru proiectul pilot va fi probabil necesar să se caute o sursă de ajutor externă pentru o investiţie de tipul unicei acordări pentru colecţiile necesare, ceea ce va facilita demararea procesului de recuperare a costurilor.

Pe baza cifrelor prezentate în paragraful 4 al prezentului raport aceste cheltuieli se pot estima după cum urmează (estimarea presupune că la proiect participă 6 biblioteci judeţene (orice modificare a cifrei va modifica în mod corespunzător costurile):

- Colecţii iniţiale de cărţi şi alte publicaţii străine: 6 x 30 000 lire = 180 000 lire (173,88 milioane lei).
- Colecţii iniţiale de muzică înregistrată pe disc compact 6 x 10 000 lire = 60 000 lire (57,96 milioane lei).
- Playere şi cărţi pentru disc compact (6 seturi de fiecare bibliotecă x 200 lire = 1 200 lire) = 7 200 lire (6,96 milioane lei).
- Colecţii iniţiale de casete video (6 x 20 000 lire) = 120 000 lire (115,92 milioane lei).
- 6 seturi echipament de fotocopiere şi materiale consumabile a 2 000 lire = 12 000 lire (11,59 milioane lei).
- 6 echipamente fax şi materiale consumabile a 500 lire = 3 000 lire.

Total investiţii în proiectul pilot pentru materiale şi echipamente = 388 200 lire (375 milioane lei).

Nu există însă nici un motiv pentru ca sumele necesare investiţiei să nu fie procurate separat pentru grupele individuale de articole din surse diferite.

12.4 Pentru ca un astfel de proiect pilot – sau chiar schimbare în general – să se poată desfăşura trebuie clarificate problemele legate de legile şi reglementările referitoare la dreptul instituţiilor administraţiei locale în general şi cel al bibliotecilor în special de a câştiga, reţine şi reinvesti veniturile realizate, iar – dacă este necesar – trebuie ca Ministerul Culturii să iniţieze unele acţiuni în direcţia modificării corespunzătoare a acestor legi şi reglementări. Ca cerinţă minimă, este nevoie ca cel puţin restricţiile prevăzute în aceste reglementări să nu se aplice pentru a permite judeţelor să participe la proiect.

Aceasta ar putea implica şi necesitatea de a se evidenţia în cadrul noii legislaţii privind bibliotecile publice conceptul de servicii „de bază" gratuite şi servicii opţionale pentru care se pot percepe taxe.

12.5 Departamentul pentru biblioteci din Ministerul Culturii trebuie să acorde în prezent o atenţie prioritară anumitor aspecte esenţiale, printre care:

12.5.1 stabilirea de negocieri cu alte ministere potenţial interesate de utilizarea sistemului de biblioteci publice (de exemplu, cele ale Învăţământului, Agriculturii, Industriei etc.);

12.5.2 monitorizarea cheltuielilor destinate bibliotecilor publice, inclusiv în ceea ce priveşte atingerea standardului pentru cheltuielile de achiziţii pe cap de locuitor. Ministerul Culturii poate analiza chiar problema publicării unui tabel anual însumând cheltuielile pe cap de locuitor efectuate de fiecare judeţ;

12.5.3 actualizarea anuală a standardelor de cheltuieli în concordanţă cu creşterea preţului mediu al cărţilor şi materialelor de bibliotecă şi cu alţi factori relevanţi;

12.5.4 întreprinderea unui studiu pentru determinarea situaţiei exacte a clădirilor bibliotecilor publice pentru a se putea stabili amploarea şi natura problemelor care se cer remediate. Acesta trebuie să cuprindă:

- volumul total al spaţiului, precum şi spaţiile alocate accesului liber, sălilor de lectură, cataloagelor, depozitelor fără acces public, locurilor de muncă ale personalului etc.;
- situaţia în ceea ce priveşte proprietatea asupra clădirilor şi necesitatea de restituire a proprietăţilor;
- amploarea şi derularea oricăror planuri de construcţie de noi biblioteci:
- gradul de extindere a fenomenului de coexistenţă în aceeaşi clădire a bibliotecilor cu alte instituţii, cum ar fi case de cultură etc.;
- intenţii sau perspective de utilizare în comun a spaţiilor pe baze comerciale;
- situaţia fizică a clădirilor, rafturilor, mobilierului şi echipamentelor;
- gradul de dotare cu echipamente reprografice şi de comunicaţii.

Odată strânse aceste informaţii, analiza şi dezbaterea acestora, precum şi identificarea de soluţii, vor fi mult uşurate în procesul de pregătire a formulării de îndrumări (de exemplu, prin seminarii sau publicaţii). Această acţiune, alături de progresele înregistrate în selecţia şi eliminarea din fonduri a publicaţiilor cu slabă circulaţie, va avea o influenţă favorabilă asupra procesului de tranziţie la accesul liber la raft în bibliotecile publice. Metodologia acestuia reprezintă un alt domeniu în care este nevoie de o îndrumare mai detaliată.

12.5.5 determinarea exactă a ratei publicaţiilor pierdute sau nereturnate, pentru a se putea stabili amploarea actuală a problemei;

12.5.6 supravegherea problemei orarului de funcţionare, conform prevederilor Ordinului 452/93;

12.5.7 transmiterea către administraţiile locale a unor noi precizări din partea guvernanţilor referitoare la o întreagă varietate de probleme care preocupă bibliotecile publice, de exemplu:

- normele privind utilizarea clădirilor şi spaţiului;
- orientările în chestiunea selecţiei şi eliminării unor cărţi din fonduri;
- direcţiile de acţiune recomandate în ceea ce priveşte aplicarea amenzilor pentru cărţile pierdute sau întârziate;
- orientările în ceea ce priveşte nivelul acceptabil de pierderi, asigurarea securităţii publicaţiilor şi procedeele de revizie contabilă:
- orientările în privinţa condiţiilor de lucru şi a responsabilităţii personalului pentru pierderi;
- asigurarea instruirii profesionale a personalului de bibliotecă etc.

Ministerul Culturii se poate ocupa de această activitate singur sau o poate repartiza pe părţi sau în totalitate altor instituţii, cum ar fi Biblioteca Naţională. O problemă prioritară pentru Ministerul Culturii trebuie să fie acum mobilizarea şi sprijinirea capacităţilor profesionale de cercetare, dezvoltare şi instruire care pot veni în ajutorul bibliotecii publice, şi în special a secţiei create acum la Biblioteca Naţională.

12.6 Biblioteca Naţională trebuie să formuleze un set de obiective şi îndatoriri esenţiale, precum şi un program privind activitatea viitoare pentru serviciul său de cercetare, dezvoltare şi instruire profesională, care –

prin îndeplinire – ar contribui semnificativ la propria dezvoltare ca şi la dezvoltarea întregului sistem de biblioteci publice. În acest sens îşi poate folosi, după necesităţi, personalul şi resursele proprii sau poate contacta specialişti din exterior.

În ceea ce priveşte bibliotecile publice, problemele de prioritate extremă cuprind:

12.6.1 crearea, testarea şi promovarea metodelor şi instrumentelor (de exemplu, studii) necesare determinării nevoilor utilizatorilor la nivel local. Biblioteca Naţională va avea posibilitatea să se folosească de rezultatele acţiunilor întreprinse în această direcţie – de exemplu, în Bucureşti – şi de exemple de acţiuni similare din alte ţări;

12.6.2 identificarea surselor de informare pentru bibliotecile publice şi producerea directă (sau prin contract cu altă organizaţie) a *Repertoriului surselor de informare pentru bibliotecile publice* într-un format corespunzător;

12.6.3 determinarea posibilităţilor de îmbunătăţire a controlului bibliografic şi mai buna difuzare a informaţiilor bibliografice, de exemplu prin corelarea strângerii datelor CIP cu acordarea ISBN-urilor;

12.6.4 iniţierea unor seminarii şi scurte întruniri cu caracter de instruire profesională pentru directorii le biblioteci publice pe teme de actualitate esenţiale (de exemplu, management financiar).

Pentru ca Biblioteca Naţională să-şi poată exercita cu succes acest rol, trebuie acordată o mare atenţie problemei personalului şi bugetului serviciului său de cercetare şi dezvoltare. Contactele cu astfel de servicii din alte ţări, de exemplu în cadrul vizitei de studii propuse (vezi 10.1) ar fi deosebit de benefice.

12.7 Baza actuală de informaţii de specialitate de care dispune Biblioteca Naţională şi bibliotecarii în general şi pe care s-ar putea sprijini o astfel de muncă este în mod evident inadecvată. Această problemă ameninţă să devină inhibitorul major din calea rapidităţii şi eficienţei cu care se pot realiza schimbările. Se recomandă un aranjament (pentru o potenţială finanţare externă) care să permită Bibliotecii Naţionale să aibă un minimum de acces la datele privind evoluţiile recente din domeniul managementului de bibliotecă şi informaţional.

O listă a specificaţiilor minime şi costurile estimative ar fi:

- abonament pe 2 ani la *Library and Information Science Abstracts (LISA)/Current Research in Library and Information Science* pe CD-ROM a 875 lire = 1 750 lire (1,69 milioane lei).

(Notă: Biblioteca Naţională dispune de echipamente de utilizare a CD-ROM);

- abonament pe 2 ani la 10 periodice reprezentative din domeniul biblioteconomiei şi ştiinţei informării a 100 lire de fiecare = 2 000 lire (1,93 milioane lei);

- achiziţionarea pe principiul unicei cumpărări a 250 lucrări monografice a 15 lire = 3 750 lire (3,62 milioane lei);

- furnizarea de formulare de împrumut internaţional ale British Library (disponibile pentru România cu o reducere de 30%); 20 carnete de câte 20 cupoane x 70 lire = 1 400 lire (1,35 milioane lei).

Costul total al aranjamentului privind asigurarea informaţiei de specialitate pentru Biblioteca Naţională = 8 900 lire (8,6 milioane lei).

12.8 Mai sunt de împlinit multe din necesităţile de bază ale Bibliotecii Naţionale fără de care nu poate funcţiona eficient. Subliniem aici două dintre recomandările făcute în studiul Sectorului de Carte:

12.8.1 este nevoie să se determine volumul sprijinului financiar necesar pentru finalizarea construcţiei noii clădiri a Bibliotecii Naţionale şi să se facă eforturi concertate în vederea identificării surselor interne şi internaţionale pentru procurarea acestuia, astfel încât lucrarea să poată fi terminată într-o perioadă rezonabilă de timp;

12.8.2 este necesar să se asigure un nivel rezonabil de finanţare pentru achiziţionarea periodicelor străine, mai ales a celor esenţiale pentru reforma economică, politică şi socială. Până în momentul când se va îmbunătăţi situaţia economică a României finanţarea în acest scop ar trebui procurată din surse externe. De exemplu:

500 abonamente de periodice x 150 lire anual = 75 000 lire.

O alocare de fonduri tranzitorie pe trei ani (225 000 lire) ar avea un efect deosebit de pozitiv asupra posibilităţilor Bibliotecii Naţionale de a asigura servicii esenţiale de furnizare a documentelor pentru bibliotecile publice prin fotocopiere.

12.9 Trebuie să se apeleze la serviciile unui specialist internaţional cu experienţă care să asigure consultanţă Bibliotecii Naţionale privind strategia sa în problema automatizării bibliotecii şi crearea bazei de date. Biblioteca Naţională are o experienţă considerabilă în domeniul computerizării. Un input extern minim de factură justă va fi cu siguranţă un mijloc eficient de înlăturare a incertitudinilor manageriale şi de orientare a bibliotecii în direcţia unei soluţii pragmatice şi realizabile în viitorul apropiat. Acesta ar putea fundamenta pregătirea solicitărilor ulterioare de sprijin financiar esenţial pentru hardware şi software. O asemenea consultanţă trebuie sa consilieze asupra:

- organizării, asigurării personalului şi priorităţilor de ordin tehnic necesare pentru automatizarea Bibliotecii Naţionale şi a bibliotecilor publice şi utilizarea tennologiei informatice în cadrul acestora;

• modului de creare şi comunicare a principalelor baze de date (inclusiv determinarea rentabilităţii utilizării CD-ROM);

• modului de producere şi transmitere a fişelor de catalog şi a descrierilor bibliografice pe alte formate.

Costul estimativ (finanţare procurată din surse externe):

onorariu de consultanţă pentru 14 zile a 250 lire pe zi = 3 400 lire;

cheltuieli de cazare şi masă pentru 14 zile a 100 lire pe zi = 1 400 lire;

bilete avion = 500 lire.

Total cheltuieli = 5 300 lire (5,12 milioane lei).

12.10 Studiile pilot privind rentabilitatea şi efectul utilizării bibliotecilor mobile trebuie organizate într-o zonă urbană (posibil Bucureşti) şi o zonă cu predominanţă rurală. Costurile legate de aceste studii depind în mare măsură de volumul cheltuielilor iniţiale pentru procurarea vehiculelor. Trebuie investigată posibilitatea procurării de vehicule corespunzătoare la mâna a doua din alte ţări, ca şi posibilitatea obţinerii unui sprijin din partea Comunităţii Europene.

Sprijinul unei consultanţe externe ar putea fi benefic pentru fazele de proiectare şi evaluare ale proiectului.

Costul estimativ (finanţare procurată din surse externe):

onorariu de consultanţă pentru 14 zile a 250 lire pe zi = 3 400 lire;

cheltuieli de cazare şi masă pentru 14 zile a 100 lire pe zi = 1 400 lire;

bilete avion = 500 lire.

Total cheltuieli = 5 300 lire (5,12 milioane lei).

12.11 Susţinem recomandările studiului Sectorului de Carte referitoare la analiza detaliată a sistemului de difuzare a cărţii (inclusiv sistemul de difuzare pentru biblioteci). Această analiză ar trebui corelată, dacă este posibil, cu un studiu ulterior asupra producerii şi difuzării informaţiilor bibliografice prin intermediul mecanismului de depozit legal/*Bibliografie naţională* şi prin sistemele comerţului de carte. Pentru aceasta sunt necesare fonduri separate.

(L. V.)

(Biblioteconomie: Culegere de traduceri prelucrate, Biblioteca Naţională a României, nr. 2, 1994)

BIBLIOTECA DE POEZIE

George TOPÂRCEANU

EXPUNERE DE MOTIVE

Pentru ce n-am concurat niciodată la premiile Academiei

Întâi, fiindcă mi-a fost lene...
Al doilea, nu-s modernist
Sentimental ca Demostene
Şi nici ca Blaga — futurist...

Al treilea, mi-e imposibil:
Eu dezaprob şi versul schiop
Şi orice premiu divizibil...
Al patrulea — sunt filantrop.

Al cincilea, din fudulie...
Al şaselea, fiindcă n-am
Încredere-n Academie
Şi nici la cine s-o reclam...

Al şaptelea, — mi-a fost ruşine...
Al optulea, n-aveam nici eu
Părere bună despre mine...
Al noulea, îmi vine greu

Să mă prezint cu opu-n mână
Pe la iluştrii mei confraţi
Din Academia Română,
Să zic: — «E bun — mi-l premiaţi?...»

Al zecilea, nu pot admite
Sa fiu învins la handicap —
Şi când m-ar scoate din sărite
Le-aş da, pardon, cu opu-n cap!

Al unsprezecelea, — valuta
Reduce-o parte din talent.
Când mia face azi cât suta,
Ori dai un spor echivalent,

Ori tragi obloanul la fereastră...
Şi-al doisprezecilea — nu pot,
Fiindcă printre dumneavoastră
E unul cârn şi idiot...

1921

MANUIL POLEAC – BIBLIOFIL ŞI BIBLIOGRAF BASARABEAN

„Un popor se afirmă prin comorile trecutului şi ale prezentului. Podoabele sufleteşti urzite pe câmpul alb şi mucegăit al filelor constituiesc altarul de închinare pentru posteritate. Ar fi bine şi pentru prezent şi pentru viitor ca în ţara noastră să se afirme cultul trofeelor sufleteşti".

(VĂLUŢĂ, N. Bibliografi basarabeni. Bucureşti, 1939)

O astfel de comoară ar fi şi una din cele mai bogate şi interesante colecţii de carte şi fotografii privind trecutul Basarabiei – cea a bibliofilului Manuil Poleac (1890-1941), numele căruia după 1940 încoace era învăluit de mister.

Abia în 1992, în nr. 8-9 ale revistei „Columna", a apărut o reeditare a articolului lui N. Văluţă, citat mai sus, şi articolul lui V. Ponomariov „Slovo o zabâtom hranitele" în nr. 5 al ziarului „Naş golos", ambele dedicate lui Manuil Poleac. În 1994 dna S. Şpitalnic (Biblioteca „I. Mangher") a întocmit un îndreptar – *Evreii în literatura, arta şi ştiinţa Moldovei* – în care e pomenit şi acest harnic colecţionar basarabean.

Scurte date biografice despre M. Poleac aflăm de la istoricul Gh. Bezviconi (Bezviconi, Gh. *Pervâe şaghi*. În: Bezviconi, Gh. *Portretov dlinnâi read: Vospominania: Nabroski*. Dact., f. ms. nr. 2 983, inv. I, dos. 7, p. 15-18) care susţine că M. Poleac ar fi fost unul din moştenitorii casei ce se afla la intersecţia străzilor Alexantru cel Bun şi Sinadino (azi Ştefan cel Mare şi Vlaicu Pârcălab, pe locul Poştei Centrale), în care-şi avea sediul Teatrul „Bomond" (casă ce-a aparţinut şi vestiţilor arhitecţi Gasquet şi Scheidevandt). În timpul războiului M. Poleac se afla pe lângă un lazaret unde a reuşit să adune o colecţie de fotografii de război, iar mai târziu a colecţionat portretele ţarilor.

Gh. Bezviconi l-a descoperit pe Manuil Poleac în 1932, când acesta începuse a colabora la revista lui Pan Halippa „Viaţa Basarabiei", după o scrisoare sosită la redacţie, pe hârtie filigran cu inscripţia: „Banca Moldova S.A., Filiala Chişinău", în care primul era învinuit de plagiere. Am depistat şi un exemplar de carte (*Codul Andronache Donici (1814-1817)*, Chişinău, 1920) ce se păstrează în fondurile bibliotecii Arhivei Naţionale (cota de inv. 2 835), având ca forzaţ aceeaşi hârtie filigran şi ex-librisul bibliotecii lui Manuil Poleac aplicat deasupra. Hârtia forzaţului e mult mai albă decât filele cărţii, fapt ce ne face să credem că a fost lipită mai târziu de însuşi posesorul cărţii şi să presupunem că Manuil Poleac a fost funcţionar la bancă.

Dragostea de acest binecuvântat colţ de ţară şi de cuvântul scris, a făcut din el un pasionat bibliofil, dar şi un bibliograf, urmând tradiţia altor bibliografi basarabeni: P. Gore, A. Frunză, Z. Arbure, C. Stere, I. Halippa, mai târziu Pan Halippa, Şt. Ciobanu, Gh. Bezviconi, de la care s-a molipsit de „patima" colecţionării şi V. Adiasevici, în revista căruia a şi publicat câteva portrete ale guvernatorilor basarabeni.

Şi-a organizat biblioteca pe compartimente: geografia, istoria, etnografia, justiţia Basarabiei; moldovenii, armenii, bulgarii, evreii, nemţii, găgăuzii şi lipovenii din Basarabia, conţinând cărţi editate în a doua jumătate a sec. XIX – prima jumătate a sec. XX.

Cele vreo 300 de cărţi, depistate până acum în fondurile bibliotecii Arhivei Naţionale, Bibliotecii Naţionale şi Bibliotecii Ştiinţifice Centrale a Academiei de Ştiinţe – rezultatul muncii noastre de mai mulţi ani – sunt o dovadă elocventă în această privinţă, iar valoarea lor a întrecut aşteptările noastre. Aici puteţi lua cunoştinţă de operele principale ale lui Onisifor Ghibu, Ion Nistor, Leon Boga, Al. Boldur, Şt. Berechet, N. Moroşan, P. Constantinescu-Iaşi, C. Stamati-Ciurea, unele cu valoare de unicat şi cu autografele autorilor.

Pe fiecare carte din biblioteca lui Manuil Poleac este aplicat ex-librisul de hârtie al proprietarului. Ex-librisul lui M. Poleac, având formă rotundă şi diametrul de două mărimi, reprezintă stema Moldovei după modelul stemei Guberniei Basarabiei din 1878: scut de tip francez pe care este plasat un cap de bour cu coarnele ascuţite şi ridicate drept în sus, cu limba scoasă, cu o stea cu cinci colţuri între coarne şi însoţit în stânga, jos

de o roză heraldică cu 5 petale, iar în dreapta, jos de o semilună. Pe margine – un cerc liniar continuu. În exergă: *„Bessarabiana – Ex-libris – Manuil Poleac"*.

Este unul dintre primele ex-librisuri de acest fel în Basarabia, dacă nu şi unicul.

Alături de ex-libris, pe multe cărţi este aplicat şi dictonul grămăticului latin Terentianus Maurus: *„Habent sua fata libelli"* („Cărţile îşi au destinul lor").

Pe lângă bogata sa bibliotecă, Manuil Poleac a mai adunat şi o colecţie de peste 7 000 de fotografii şi decupaje din ziare, ce înfăţişează chipuri de boieri, figuri bisericeşti, politice şi culturale, figuri demult dispărute, portrete ale fruntaşilor acestui colţ de ţară, vederi preţioase din târgurile şi satele Basarabiei din trecut.

Toate aceste materiale, aranjate în ordine alfabetică, copertate în 23 de volume masive şi intitulate: *Materialî dlea Bes arabskogo enţiklop ticeskogo slovarea* [*Materiale pentru dicţionarul enciclopedic al Basarabiei*]. Pod red. Manuila Poleaka. Chişinău, 1925, ce se păstrează în manuscris la Arhiva Naţională (f. 792, inv. I), au fost pregătite pentru editare după modelul *Dicţionarului enciclopedic* al lui V.Adiasevici (Vol. I, fasc. 1-10).

Despre intenţia lui M. Poleac de a elabora „un volum cuprinzând enumerarea documentelor şi conţinutul lor; o bibliografie şi fotografiile cele mai interesante şi mai caracteristice", scria şi revista „Viaţa Basarabiei" din 1932 (nr. 2, p. 71), printre membrii colegiului de redacţie al căreia se află şi inimosul colecţionar (ianuarie 1932-martie 1933).

Ceva mai târziu aceeaşi revistă („Viaţa Basarabiei", nr. 5 1932, p. 78) în articolul „Lucrări despre şi pentru Basarabia", semnat P.C. (Ivan Halippa cu pseudonimul Cubolteanu), scria „... cu totul recent s-au mai anunţat următoarele: un al um de figuri basarabene din anii premergători

Unirii sau participante la Marele nostru act istoric, cu texte explicative de căpitan Gh. Andronachi; un volum al dlui Manuil Poleac – «Materiale despre literatura Basarabiei, fotografiile şi biografiile persoanelor care au legătură cu Basarabia, precum şi vederi basarabene»; şi o «Antologie a poeziei basarabene» întocmită de dl Al. David. Toate acestea ne fac să credem, că gheaţa basarabeană se va topi cu desăvârşire".

Primul album a fost editat la Chişinău în 1933, iar volumul lui Manuil Poleac şi antologia lui Al. David aşa şi n-au văzut lumina tiparului.

Manuil Poleac urma să publice o „enciclopedie a Basarabiei" pentru Serbările Chişinăului din 1936 (500 de ani de la înfiinţarea oraşului), anunţă „Gazeta cărţilor" (Ploieşti, 1935, nr. 7-10) în articolul „Bibliografii basarabeni", semnat, probabil, de acelaşi Nicolae Văluţă (profesor, delegat în „Sfatul Ţării" din partea Societăţii studenţilor moldoveni din Odesa „Renaşterea", organizatorul cursurilor de învăţători din oraşul Bălţi), judecând după identitatea textului cu cel din volumul *Bibliografi basarabeni* (Bucureşti, 1939), citat mai sus. Dar nobila intenţie a rămas nerealizată.

Avea planuri grandioase, judecând după cele câteva titluri de cărţi din colecţia sa, pregătite, posibil, tot pentru a fi editate: *Basarabia: artişti, muzicanţi, pictori, arhitecţi şi ingineri. Vol. I: Colecţia Manuil Poleac.* – Chişinău, 1930 (f. 792, inv. I, dos. 8); Manuil Poleac. *Heraldica basarabeană.* – Chişinău, 1930 (f. 792, inv. I, dos. 18); *Autografe şi fotografii: Figuri marcante ale Basarabiei: Colecţia Manuil Poleac.* – Chişinău, 1930 etc.

De colecţia de fotografii a lui M. Poleac s-a folosit profesorul Al. Boldur în publicaţiile sale, revista „Viaţa Basarabiei" (1932, nr. 10, p. 19, 21-22; 1933, nr. 1, p. 29), dar cele mai multe reproduceri au fost făcute pentru revista lui Gh. Bezviconi „Din trecutul nostru", fapt ce a fost mult apreciat de cititori, iar colecţionarului i s-au adus sincere mulţumiri prin intermediul revistei, fiindu-i publicat şi ex-librisul.

Eruditul cărturar, reprezentantul românilor transnistreni, dr. Nichita Smochină scria privitor la revista sus-menţionată: „A scoate la iveală trecutul unei provincii, sub toate aspectele şi nuanţele, este un lucru de o mare însemnătate, mai cu seamă pentru zilele noastre; nu mai puţin multiplele fotografii şi reproduceri, pe care mă mir cum ai putut să le aduni într-un număr atât de mare, sunt de o valoare foarte mare; ele întipăresc şi mai bine trecutul basarabean, veşnic neglijat" („Din trecutul nostru", nr. 17-20, 1935, p. 131).

Manuil Poleac poseda şi manuscrise ale poetului rus Al. Puşkin, ale Mitropolitului Gavril Bănulescu-Bodoni, ale generalului Golenişcev-Kutuzov etc. La Arhiva Naţională am depistat un manuscris din colecţia harnicului bibliofil – Zaşciuk, A. *Novorossiiskie kazacii voiska v Bassarabskoi oblasti,* Spb, 1862 (cota de inv. 8 238).

Avea şi o colecţie mare de ziare („Viaţa Basarabiei", nr. 4-5, 1938, p. 114-115), deci nu e întâmplător faptul că în colecţia sa de fotografii şi materiale găsim atâtea decupaje din reviste şi ziare basarabene şi nu numai.

„Pentru înlesnirea cercetătorului", a alcătuit o bibliografie

(circa 70 de titluri) a lucrărilor privitoare la opera şi viaţa poetului rus Al. Puşkin în vremea aflării sale în Basarabia, care a fost publicată în nr. 1-2 al revistei „Viaţa Basarabiei" din 1937 (p. 70-74), iar mai apoi, în acelaşi an, a ieşit şi o ediţie aparte ca extras din revista sus-citată în tipografia „Tiparul Moldovenesc". Această lucrare a ieşit ca o completare la bibliografia lui Em. Gane *Motive moldoveneşti în creaţia poetică a lui A.S. Puşkin* („Viaţa Basarabiei", nr 6-7, 1933, p. 390-392), ultima fiind aspru criticată de Gh. Bezviconi ca „o lucrare greşită ca fond şi slabă în cunoaşterea mediului" (Bezviconi Gh. şi Calimachi Scarlat. *Puşkin în exil*: 1937 – 10 febr. 1947, Bucureşti, 1947, p. 103).

„Titlul cărţilor şi studiilor – scria Manuil Poleac – le-am tradus în româneşte, contrar uzului ştiinţific, pentru a veni în ajutorul celora ce nu cunosc limba rusă. Din numeroasele studii, am ales numai pe cele mai esenţiale şi care într-adevăr aduc lumină cu privire la însemnătatea vieţii în Basarabia asupra operei lui A.S. Puşkin". Manuil Poleac a manifestat un interes deosebit faţă de scriitorul rus, colecţia „Puşkin în Basarabia" fiind una din cele mai bogate şi frumoase, cu fotografii, cu indicaţii ale izvoarelor în româneşte şi cu alte informaţii valoroase.

Referitor la viitorul colecţiei lui Manuil Poleac N. Văluţă scria: „Mare importanţă are pentru noi în mâinile cui va cădea colecţia lui Manuil Poleac.

Gândindu-ne la bogăţia literaturii care a pregătit actul Sfânt al Unirii Basarabiei, aflat în colecţia aceasta, la rolul acestei literaturi în dovedirea drepturilor noastre asupra gliei de la Nistru, spunem că înstrăinarea ei ar fi o nenorocire".

În 1941 Manuil Poleac a dispărut din Chişinău. Din mărturisirile lui Gh. Bezviconi aflăm că acesta a încercat să-i salveze colecţia care conţinea numeroase lucruri de preţ privind

trecutul nostru, însă unele persoane care vroiau să intre în posesia acestor materiale l-au împiedicat să facă acest lucru, colecţia nimerind în mâinile lui Leon Boga, pe atunci directorul Arhivelor Statului din Chişinău.

Prin urmare cea mai mare parte din colecţia lui M. Poleac a nimerit la Arhiva Naţională. O parte din colecţie, posibil, a fost înstrăinată, ca mai apoi să nimerească în bibliotecile şi muzeele din republică, o parte, posibil, a nimerit în colecţiile personale ale unor fruntaşi ai literaturii şi culturii din Basarabia. Nu demult am depistat o carte (Palauzov, S.N. *Rumânskie gospodarstva Valahia i Moldavia v istoriko-politiceskom otnoşenii*, Spb., S.a.) în biblioteca lui Ştefan Ciobanu, achiziţionată de Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova vreo 2 ani în urmă.

„Ceea ce lipseşte până acum – scria în încheiere N. Văluţă – e o bibliografie, ca şi o bibliotecă a tuturor cărţilor apărute în Basarabia şi a celor tratând despre ea".

O bibliografie a cărţilor apărute în Basarabia e în curs de pregătire – volumul al 3-lea al catalogului general *Cartea Moldovei (sec. XVII-înc. sec. XX)*, unde cu siguranţă vor fi incluse şi cele 300 de cărţi din biblioteca lui Manuil Polcac depistate până în prezent sau, poate, numărul lor va mai creşte considerabil.

Luând ca bază cele relatate mai sus, putem afirma că ceea ce era învăluit de mister, privitor la Manuil Poleac, bibliofilul şi bibliograful, este oarecum dezlegat. Alte ştiri, care vor apărea cu timpul, probabil vor întregi şi desăvârşi ceea ce ne apare azi mai mult decât adeverirea unei îndoelnice ipoteze.

Deşi colecţia de fotografii şi materiale poartă, după mine, un caracter cu totul întâmplător, conţinând numeroase greşeli de alcătuire şi sistematizare, meritul neobositului colecţionar e că a depus o muncă deosebit de meticuloasă, căutându-le cu toată atenţia şi evlavia aidoma unor micşunele mirositoare ascunse sub mărăcini, că le-a păstrat ca să ajungă până la noi şi le-a pus în permanenţă la dispoziţia cercetătorilor care au sustras şi mai sustrag şi azi diferite informaţii valoroase privitor la trecutul Basarabiei.

Datoria noastră e să le păstrăm şi să le valorificăm.

Nina MATEI

SCHIȚĂ LA UN PORTRET DE CĂRTURAR

Este bine cunoscut faptul că un istoric literar se străduie totdeauna să reflecteze îndelung asupra subiectului propus pentru cercetare, să „foreze în adâncime", întru a ajunge la o mai riguroasă, mai exactă evaluare.

La Kiev, în zilele de 15-16 martie a.c., când am participat la Conferința Internațională cu tema: „Petru Movilă și contemporaneitatea", cu certitudine m-am convins de acest lucru: cercetătorul român, doctor în științe istorice, Constantin Rezachevici mi-a produs o impresie de interlocutor erudit și agreabil; abia îl cunoscusem, deși până la aceasta, fiind în căutarea unor referințe documentare, intuisem în studiile domniei sale o vocație pentru sinteză, o stăpânire deplină a spațiului explorat — istoria medievală literară. Cărturarul tinde să „deseneze" fresce literar-istorice ale evurilor apuse, făcându-și din cunoștințe un sens și o axă a vieții. De la cărți și studii la recenzii, începând cu publicarea de documente interne și externe (îndeosebi din arhivele polone), cronici, vechi tipărituri din exterior etc. până la monografii domnești și participarea la recapitulări de istoria românilor și istorie militară. Sub aspect tematic și cronologic, lucrările publicate se referă mai cu seamă la epoca lui Mihai Viteazul, Radu Șerban și a Movileștilor, la cele ale lui Basarab I, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Petru Rareș și fiii săi, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, apoi la istoria militară medievală, instituții, geografie istorică în evul mediu, istoria politică și socială, istoria culturii, istoriografia medievală, științe auxiliare (îndeosebi heraldică și genealogie), pentru a nu aminti decât principalele direcții de cercetare abordate în decursul câtorva decenii.

Omul de carte Constantin Rezachevici, cercetător principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", neîntrerupt, din anul 1965, „deține" practică rarisimă de a oferi, fără regrete, informații inedite (mi-au vorbit și colegii de breaslă: cu ce savoare, evlavie domnia sa propune materiale de arhivă, pe când aceștia vizitează Institutul). Am aflat și despre faptul că dl Constantin Rezachevici ține cursuri la școlile superioare de învățământ privind istoria României, istoria popoarelor vecine în legătură cu neamul românesc și istoria medie universală. Este membru fondator și vicepreședinte al Comisiei de heraldică, genealogie și sigilografie de pe lângă Academia Română, membru al Comisiei mixte interacademice româno-ucrainene, secretar general la noul tratat de istoria românilor al Academiei Române. Și vom mai adăuga: este născut la Iași, anul 1943.

Studiul de față — „Data nașterii lui Petru Movilă. O problemă controversată" — devine un bun prilej pentru ridicarea a tot felul de argumente, fapte, ipoteze impresionante asupra obârșiei, originii etnice, arborelui genealogic, ce vor forma până la urmă, prin eforturi comune, „spiritul acestei vieți, unic scop al unei biografii" (G. Calinescu). Constantin Rezachevici a devansat (a grăbit) într-un fel interesul pentru cercetarea multilaterală a vieții lui Petru Movilă. Aceasta ilustrează cu prisosință preocupările, strădaniile meticuloase de „laborator", focul viu al căutărilor, al dorinței de împlinire torențială și plenară.

Vom aștepta în continuare, cu bună credință și răbdare, alte studii impunătoare privind fenomenele, lucrările istorice — „vast panou curgător de fapte învălmășite" a întregii lumi românești, epocă după epocă...

Vlad CHIRIAC

DATA NAȘTERII LUI PETRU MOVILĂ. O PROBLEMĂ CONTROVERSATĂ

Petru Movilă, de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta 400 de ani, a fost unul din marii ierarhi ai bisericii ucrainene și în același timp al întregii ortodoxii. Marea sa personalitate trebuie înțeleasă în cadrul vremii și al locurilor unde a trăit, numai sub triplu aspect: fiu de domn român din Moldova și Țara Românească prin naștere, nobil polon ereditar și ierarh ucrainean prin cariera sa ecleziastică. Orice abordare în afara acestor parametri reali riscă să ducă la neînțelegerea personalității și a activității sale culturale.

Căci Petru Movilă a fost mai întâi român moldovean prin origine (elevii săi ucraineni îl numeau descendent al lui Mucius Scaevola![1], fiu de „voievod al Moldovlahiei", *voievodič*, cum își spunea el însuși, singurul titlu pe care l-a purtat întreaga sa viață și care l-a însoțit până și pe inscripția mormântului său din Lavra Pecerska kieveană.[2]

A fost apoi nobil al Poloniei, unde tatăl său, Simion Movilă, obținu-se *indigenatul* chiar în anul nașterii sale[3], cu propria stemă (herb) *Mohila*, pe care apar și herburile *Jelita* și *Nowina* ale familiilor Zamoyski, respectiv Padniewski[4]. Cariera sa laică și chiar ecleziastică s-a desfășurat sub protecția marelui hatman Stanislav Zólkiewski, apoi a hatmanului Jan Carol Chodkiewicz, a lui Toma Zamoyski, fiul marelui cancelar și hatman Jan Zamoyski, și a lui Vladislav IV, la a cărui alegere ca rege al Poloniei în 1632 Petru Movilă a contribuit, ca reprezentant al șleahtei polone și ucrainene ortodoxe. Vladislav, la rândul său, l-a sprijinit îndeosebi la debutul înaltei sale cariere ecleziastice și cu prilejul alegerii și a confirmării sale ca arhiepiscop, mitropolit al Kievului, Galiției și al întregii Rusii (Rosii) în anul următor[5]. Prin legăturile sale de familie cu neamurile magnaților Wisniowiecki, Potocki, Korecki, Przerebski, Koribut și Radziwill[6], Petru Movilă a fost o personalitate marcantă în sânul nobilimii ortodoxe din Republica polono-lituană, un factor de mediere între poloni și ucraineni[7].

În sfârșit, a fost un adevărat „părinte" al ortodoxiei în general, nu doar a celei ucrainene sau românești[8], cel care a fixat în scris unica mărturisire de credință a întregii lumi ortodoxe. Cel pentru care exprimarea slavonă sau

Petru MOVILĂ

grecească i se părea depăşită, supusă presiunii protestantismului, dar mai cu seamă ofensivei „uniaţilor" de după 1596 şi iezuiţilor, împotriva cărora a luat chiar armele acestora, răspândirea culturii (ortodoxe!) prin limba latină, instrumentul internaţional de exprimare al vremii, limbă în care de altfel şi-a tipărit în 1643 în Olanda prima sa carte[9].

Nu e de mirare că biografia şi activitatea culturală şi bisericească ale lui Petru Movilă au fost temeinic studiate, mai cu seamă în istoriografia română, ucraineană şi rusă, dar nu numai. Încă de la sfârşitul secolului XIX se stabilise că, Petru Movilă s-a născut la Suceava, reşedinţa voievodală a Movileştilor din Moldova, la 21 decembrie stil vechi 1596. Data de lună a fost înfăţişată în literatura problemei în acelaşi an, 1882, de către S. Golubev[10] şi Ghenadie Enăceanu[11], independent unul de celălalt, pornind de la informaţiile panegiricelor adresate de studenţii săi lui Petru Movilă cu ocazia zilei sale onomastice şi de naştere, 21 decembrie stil vechi, ziua sărbătorii Sf. Petru din Voţânia, mitropolitul Kievului de la începutul secolului XIV. Aceiaşi autori au stabilit, tot atunci, şi anul naşterii lui Petru Movilă, scăzând din data sigură a morţii acestuia, 21 decembrie stil vechi 1646, sau 1 ianuarie stil nou 1647, „50 de ani împliniţi", atât cât afirmă cronicarul polon contemporan Ioachim Ierlicz (1598-post 1673) că a trăit Petru Movilă[12].

Pentru mai bine de un secol data naşterii lui Petru Movilă, 21 decembrie stil vechi 1596, nu a fost contestată şi nici măcar discutată. Lucrurile s-au schimbat abia după 1982, când cu ocazia noilor săpături arheologice efectuate în ruinele Catedralei Uspenia din Lavra Pecerska kieveană, distrusă în 1941 de un proiectil german, s-au descoperit rămăşiţele mormântului lui Petru Movilă. Comentatorii acestei descoperiri, filologul Oles Bilodid şi arhitectul-arheolog Victor Harlamov, şi-au publicat primele opinii în 1985[13]. Apoi, la cererea expresă a istoricului român, preotul Paul Mihail (care a vizitat Lavra Pecerska la 6 octombrie 1982, aflând despre descoperire), i-au trimis în iulie 1986, prin rectoratul Universităţii din Kiev, un articol amănunţit despre mormântul lui Petru Movilă, pe care acesta l-a publicat în traducere românească în 1987, într-o revistă bisericească din Sibiu[14], în legătură cu comemorarea a 340 de ani de la moartea mitropolitului Petru Movilă[15]. În sfârşit, în 1993 Oles Bilodid a reluat singur părerile sale şi ale colegului său despre mormântul lui Petru Movilă şi anul naşterii acestuia într-o publicaţie kieveană[16].

Din datele prezentate de cei doi ucraineni rezultă că mormântul, aflat în aripa stângă a subsolului catedralei, a fost compus dintr-o criptă în care se găsea un sarcofag de ardezie, amplasat la 2,5 m adâncime, în care a fost aşezat sicriul de lemn, bogat împodobit, cu osemintele lui Petru Movilă. Totul fiind acoperit cu zidărie de cărămidă, încastrată în pavajul subsolului, fără nici o piatră funerară la suprafaţă[17]. Greu de explicat această lipsă. Dorinţa defunctului dictată de modestie? Poate.

În orice caz mormântul nu a rămas anonim cu totul. Odată cu depunerea sa în sicriu, sau cu prilejul reînhumării (iniţial Petru Movilă fusese înmormântat în Catedrala Sf. Sofia din Kiev), în Biserica Uspenia din Lavra Pecerska, la două luni şi jumătate după deces[18], două plăci de argint, una cu stema lui Petru Movilă, cealaltă cu inscripţie, au fost ţintuite pe capacul sicriului de lemn, urmând să arate doar celui care ar fi deschis cripta şi sarcofagul de ardezie, cine zăcea în acel mormânt.

Explozia proiectilului german din 1941, centrată chiar deasupra zonei mormântului, l-a distrus însă în întregime, o dată cu aripa stângă a catedralei. Din fericire, cele două plăci de argint s-au păstrat în pământul răvăşit, fără a fi deteriorate. Descifrarea inscripţiei funerare, care evident nu a fost redactată de Petru Movilă înaintea morţii, a prilejuit lui Oles Bilodid şi Victor Harlamov avansarea unei teorii cel puţin ciudate despre anul naşterii lui Petru Movilă.

Pornind de la textul acesteia, redactat în scrisul cursiv ucrainean din secolul XVII, în care se arată că defunctul mitropolit s-a *„născut în anul de la naşterea lui Hristos 159..."* (în litere chirilice cu valoare cifrică: a = 1000, f = 500 şi fita sau tita = 9)[19], cei doi autori interpretează anul întâi ca 1509, ceea ce evident li se pare o imposibilitate, iar apoi consideră că „fita" este de fapt o ligatură, o asociere prin suprascriere între literele „O" = 70, situat pe linia orizontală, şi „D" = 4, plasat deasupra. Ceea ce înseamnă, după părerea lor, că anul naşterii lui Petru Movilă este „1574!"[20]. Aceasta fiind

PAGINI DIN ISTORIA BIBLIOTECII LUI PETRU MOVILĂ

Vremurile tulburi din secolele XV-XVIII i-au făcut pe mulţi dintre cărturarii români să peregrineze şi să se stabilească pe alte meleaguri. Nicolaus Olahus, Petru Movilă, Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie Cantemir s-au ostenit departe de patrie pentru nemurirea poporului în sânul căruia s-au născut, contribuind prin opera lor la formarea patrimoniului universal.

Fiu de domn, «mitropolit al Kievului, Haliciului şi al întregii Rusii», umanist de seamă, Petru Movilă (1596-1646) a elaborat un şir de lucrări menite să integreze cultura sud-est-europeană în circuitul de valori vest-europene. Renumitul cărturar a lăsat o preţioasă moştenire constând din numeroase cărţi, scrise sau tipărite de el, biblioteca personală, aproape toată averea, inclusiv 81 mii de galbeni şi multe alte lucruri.

În paginile ce urmează ne vom referi la unele aspecte ale vieţii şi activităţii lui Petru Movilă, precum şi la constituirea bibliotecii sale.

Spre regretul nostru, nu avem informaţii referitoare la existenţa, în această perioadă, a unei colecţii de cărţi în familia Movileştilor. Putem doar să ne bazăm pe faptul că la sfârşitul secolului XVI-începutul secolului XVII apar primele biblioteci domneşti şi cele ale marilor nobili. Tatăl lui Petru Movilă — Simion — a fost domn al Ţării Româneşti, apoi câteva luni domn al Moldovei, până când moare, fiind otrăvit. După cum spunea Dimitrie Cantemir, din acest neam au ieşit oameni politici, conducători de oşti, ierarhi ai bisericii[1]. Este bine cunoscut faptul că copiii Movileştilor căpătau primele cunoştinţe în familie. Aceasta se observă din scrisoarea mamei lui Petru Movilă, a doamnei Margareta, datată 7 august 1614, adresată Frăţiei din Lemberg, unde se spune că ea trimite la ei pe preoţi şi pe învăţătorul copiilor săi, care-s împuterniciţi să-i apere interesele[2].

După ce fratele mai mare Gavril capătă scaunul Ţării Româneşti, Petru Movilă, împreună cu cel mic, Moise, se adăposteşte în 1618-1620, pe lângă dânsul. În curând însă este nevoit să plece cu familia în Ucraina apuseană, care se afla în componenţa statului Polon. Movileştii au legături de rudenie cu multe familii poloneze de înaltă cultură ca Potocki, Wisniowiecki, Korecki şi altele, care au înrâurit mult asupra dezvoltării concepţiilor tânărului «voievodici» din Moldova.

Stând la Lemberg (Lvov), Petru Movilă are posibilitatea să-şi continue studiile la Şcoala Frăţiei Ortodoxe. Acolo învăţau şi alţi moldoveni, printre care şi Grigore Ureche — viitorul cronicar[3]. La această şcoală îşi făcuseră studiile şi ţineau cursuri scriitori şi cugetători ca: Chiril Trankwilion-Stavroveţki, Ştefan şi Lavrentie Zizani, Selivestru Kosov, Melentie Smotriţki, Isaia Kozlovski, Gavriil Dorofievici, precum şi marele pedagog umanist Iov Boreţki — ulterior prim-rector al Şcolii Frăţiei Ortodoxe din Kiev. Această pleiadă a influenţat asupra formării idealurilor lui Petru Movilă, iar concepţiile ce se propagau aici au determinat în mare măsură atât direcţia preocupărilor sale intelectuale, cât şi caracterul activităţii lui. Cursul de istorie a culturii bizantine forma la ascultătorii şcolii idei umaniste. Dându-şi seama de slăbiciunea teoretică a ortodoxiei în faţa uniei şi a catolicismului, Movilă tindea să pună mâna nu numai pe arma adversarului, ci şi să folosească pe larg realizările ştiinţei apusene laice.

Se presupune că pentru a-şi continua studiile Petru Movilă pleacă în Italia, Franţa şi Olanda. Unii savanţi socot, că el a învăţat la Sorbona, alţii la Colegiul La Fleche, unde ar fi ascultat lecţiile lui Franz Varon, profesorul lui Decart[4]. Majoritatea cercetătorilor consideră că el a învăţat la Academia Zamoiska, unde mai târziu i-a trimis pe mulţi ucenici de ai săi. Aici ţineau cursuri: Simion Şimonovici, Ian Uesin, Gadrian Van Romen, savanţi umanişti şi reformatori, unii eliminaţi de la Universitatea din Paris din motive religioase.

În 1627 Petru Movilă trece cu traiul în apropierea Kievului şi se călugăreşte. Din care cauză a procedat în felul acesta rămâne neclar şi până astăzi. Mai veridică

pare a fi părerea lui Nicolae Iorga, care considera că acesta s-a lăsat influenţat, „Mitropolitul Iov Boreţki câştigând pentru călugărie sufletul acestui tânăr, care avea ca bunic pe călugărul Ioanichie, ca tată şi unchiu pe ctitorii Sucevitei, ca mamă pe călugăriţa Melania şi pe care multe suferinţi şi prigoniri îl dezgustaseră de viaţa mirenilor şi de o ţară în care nu-şi putea afla rostul"[5].

De la început, Petru Movilă a fost hirotonisit de Mitropolitul Kievului şi Haliciului Iov Boreţki în calitate de arhimandrit şi pus în fruntea Lavrei Pecerska de la Kiev. La 1628 el este onorat cu titlul de exarh patriarhal, care-i dădea o situaţie excepţională[6]. Timp de cinci ani, până la alegerea în 1633 ca Mitropolit al Kievului şi Haliciului, Petru Movilă scoate la tipografia Lavrei 15 cărţi[7]. Vreme de aproape douăzeci de ani, până la sfârşitul vieţii sale, el a stat în fruntea activităţii tipografice din Ucraina. În această perioadă activitatea desfăşurată de tipografia din Lavra Pecerska atinge mari proporţii şi o bună organizare[8].

Mitropolitul acorda o atenţie deosebită colecţiilor de cărţi de pe lângă mănăstiri şi biserici, ale boierilor mari, bibliotecilor instituţiilor de învăţământ, tinzând să ridice nivelul şi numărul de cărţi editate. Credem că aceasta l-a şi făcut să-şi organizeze biblioteca proprie în perioada când intrase în călugărie, atunci când s-a convins de faptul că aceste aşezăminte culturale duc o mare lipsă de cărţi.

Până la instaurarea lui Movilă ca Mitropolit al Kievului şi Haliciului ritualul bisericesc în Ucraina se afla în decădere. Una din cauze consta în numeroasele greşeli pe care le conţineau cărţile de cult, transcrise de cele mai multe ori de către oameni care nu prea erau ştiutori de carte. În multe liturghiere lipseau un şir de slujbe. Pe de altă parte, în cărţile de cult fuseseră introduse multe rugăciuni cu caracter apocrif şi chiar păgân. Unul din tipografii Lavrei, Tarasie Zemka, menţiona că „toate cărţile slavoneşti timp de o sută de ani sunt copiate de necărturari, mâzgălitori de cerneală, care nu au minte, care nu ştiu limba şi nu pricep sensul cuvintelor"[9].

Într-o oarecare măsură putem determina şi mărimea bibliotecii movilene. În general, majoritatea bibliotecilor de pe vremea aceea numărau nu mai mult de o mie de cărţi. Din datele care au ajuns până la noi putem conchide că biblioteca lui Petru Movilă conţinea un număr similar de cărţi. Peste o sută de ani după moartea acestui mitropolit, la Biblioteca Academiei Duhovniceşti din Kiev, în anii '70 ai secolului al XVIII-lea, erau 2 131 volume de cărţi, majoritatea cărora au fost donate de Petru Movilă fostei Academii Kievo-Movilene[10]. Incendiile pe care le suferise Kievul n-au cruţat nici această renumită bibliotecă. Pe la sfârşitul secolului al XIX-lea în biblioteca acestei academii se păstraseră numai trei cărţi în limba greacă, editate în 1562, 1607, 1639, ce au aparţinut cândva lui Petru Movilă[11]. Tot până în această perioadă au ajuns 6 cărţi în latină şi greacă, tipărite la sfârşitul secolului al XVI-lea-începutul secolului al XVII-lea, ce au aparţinut bibliotecii din Lavra Pecerska, moştenite de la marele mitropolit[12]. Din biblioteca lui Petru Movilă s-au mai păstrat 4 cărţi în depozitul bibliotecii Catedralei „Sfânta Sofia" din Kiev. Aceste volume în limbile latină şi slavonă veche sunt cărţi de medicină, istoria bisericii, scrierile sfinţilor[13]. În colecţiile Arhivei Centrale de pe lângă Ministerul de Externe se afla o altă lucrare ce i-a aparţinut lui Movilă – *Apocisis*. În afară de aceasta s-au mai păstrat câte un exemplar din biblioteca movileană în depozitul Mănăstirii Meleţki din eparhia Volâni şi ale Bisericii Brest din Slassk[14].

Făcând pe la sfârşitul secolului al XIX-lea analiza componenţei bibliotecii lui Petru Movilă, S. Golubev menţiona că pe lângă operele părinţilor bisericii, cum ar fi cele ale lui Dionisie Areopagitul, Climent, Tertulan, Dionisie din Alexandria, Vasilecel Mare, Ioan Crisostomul, Grigorie Teologul, Grigorie de Nazianz, Chiril din Ierusalim, Atanasie cel Mare, Augustin, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin şi alţii, întâlnim şi operele lui Anselm din Canterbury, Toma Aquinat, Bellarminus, Costerus, Olanhus Magnus, Münster, Melancton, Calvir, Scarda, Petru Arcudia, Sacovici, precum şi lucrări ale autorilor antici, ale istoricilor bizantni, poloni şi italieni[15].

O asemenea componentă a bibliotecii era firească pentru o prestigioasă personalitate ca Petru Movilă, care se afla în fruntea bisericii ortodoxe din Ucraina şi manifesta grijă pentru afirmarea credinţei ortodoxe, stabilirea ei pe temelii trainice şi apărarea de afluxul unor influenţe străine. Este cunoscut faptul, că adversarii ortodoxiei, atacând doctrina şi ritualul ei, îşi argunentau poziţiile prin interpretarea unor momente cunoscute din sfânta scriptură, din operele părinţilor bisericii şi prin exemple din lucrările istoricilor. Pentru a lupta împotriva adversarilor era necesar de a poseda aceeaşi armă ca şi ei. De aceea găsim şi în biblioteca lui Movilă literatură

de două curente contrare: dintr-o parte autori catolici, ca Toma Aquinat, Bellarminus, Scarda, Petru Arcudia şi alţii, iar din altă parte – protestanţi, ca Melancton, Calvin, Luther etc. Prin aceasta se şi explică componenţa bibliotecii, mai ales reformele radicale ale lui Petru Movilă vizând învăţământul teologic ortodox, ridicarea lui la nivelul înaltelor şcoli din occident.

Până în zilele noastre au ajuns două informaţii referitoare la cumpărarea cărţilor de către Movilă pentru biblioteca sa. În 1632 el achiziţionează în Varşovia 60 de volume, majoritatea cu caracter religios, iar în 1633 în Cracovia procură încă 26 de cărţi[16]. După listele care s-au păstrat vedem că în ele se aflau lucrările clasicilor latini şi greci, cărţi de istorie, matematică, manuale de metafizică, operele vestitului cugetător Avicena, ale lui Cicero, Horaţiu, Heronimiu, Ambrosie, Iacov Pontani etc.

Movilă presupunea că un om cult trebuie să posede anumite cunoştinţe despre toate realizările ştiinţei. Iată de ce, completându-şi biblioteca, el procura nu numai opere ale părinţilor bisericii greceşti, ci şi ale filozofilor de seamă, ale istoricilor, poeţilor antici, lucrări ale cugetătorilor din epoca Renaşterii şi a Reformei, inclusiv ale lui Erasm din Rotterdam (*Scrierile oamenilor întunecaţi*), ale lui Rudolf Agricola, Iust Lipsius şi alţii.

În colegiul fondat de dânsul, în cadrul studierii aritmeticii, geometriei, astronomiei, Movilă acorda o deosebită atenţie însuşirii cunoştinţelor acumulate de arabi. El a dat o înaltă apreciere culturii evreieşti. Avea o atitudine tolerantă faţă de protestanţi, deşi critica învăţătura acestora. Deseori el încheia alianţe tactice cu protestanţii din Bielorusia şi Lituania în scopul de a lupta în comun împotriva catolicismului.

Trebuie menţionat faptul că în toate cărţile din biblioteca lui Movilă, scrise şi editate de el, era zugrăvită stema Movileştilor, iar sub stemă tipărite poezii care preamăreau activitatea şi virtutea acestora. Poeziile erau scrise de către lucrătorii tipografiei. Conţinutul lor ne ilustrează că pe Movilă îl măgulea faptul că era numit „voievod al pământurilor moldoveneşti". Blazonul familiei lui Petru Movilă era compus din două săbii dezgolite, lăsate cu tăişurile în jos, având pe la capete cruci. Pe unele coperte ale cărţilor din biblioteca lui Movilă blazonul familial era unit cu alte cinci steme, formând în cazul acesta şase părţi, dintre care trei se aflau sus şi trei jos. În prima parte (de sus) era plasată stema Moldovei – un cap negru de bour cu o stea între coarne, pe părţile laterale fiind situate soarele şi luna, cu un inel trecut prin nări, iar în centrul acestuia – două săbii asemănătoare cu cele de pe blazonul familiei. Stema Valahiei şi Moldovei erau reprezentate în blazonul Movileştilor, deoarece aceştia aparţineau unei familii de domni.

Petru Movilă a păstrat legătura cu Moldova, contribuind, în măsura posibilităţilor, la dezvoltarea culturii ei. La rugămintea lui Vasile Lupu el trimite în Moldova o tipografie. Prima carte editată în Moldova a fost *Cazania* mitropolitului Varlaam, care întreţinea legături permanente cu Movilă, fiind influenţat de ideile lui. În 1640, la cererea lui Lupu, este trimis la Iaşi un grup de profesori în frunte cu fostul rector al Colegiului Kievean, profesorul de filozofie Sofronie Poceatki pentru a înfiinţa aici un colegiu după modelul celui de la Kiev, trasformat ulterior în Academia Latino-Greaco-Slavonă.

În 1642 Sinodul Bisericii Ortodoxe de la Iaşi, la care au participat teologi moldoveni, ucraineni şi greci, a considerat că cea mai reprezentativă operă a lui Petru Movilă ca drept de profesiune de credinţă a ortodoxiei este *Simbolul credinţei*. După moartea lui Movilă unii savanţi confirmau prinosul lui măreţ pentru Ucraina, alţii pentru Polonia etc. Însă după părerea noastră mai reuşit i-a preţuit activitatea umanistă şi culturală P.P. Panaitescu, subliniind, că el „nu este numai al românilor, cum nu este nici al ruşilor, nici al Poloniei, el este al ortodoxiei întregi"[17].

Petru GANENCO

BIBLIOGRAFIE

1. Cantemir, Dimitrie. Descrierea Moldovei. Chişinău, 1973, p. 164.
2. Ûbilejnoe izdanie v pamât' 300-letiâ osnovaniâ L'vovskogo Stavropigijskogo bratstva. Tom I. L'vov, 1886, p.MI.
3. Prinos lui D.A. Sturdza la împlinirea celor şaptezeci de ani. Bucureşti, 1903, p. 204.
4. Nedovachi E. Românii şi urmaşii lor în Rusia şi Ucraina. Partea I (sec. XII-XVII). Chişinău, 1937, p. 33.
5. N. Iorga. Istoria bisericii româneşti. Vol. I. Bucureşti, 1909, p. 292.
6. Chrys Papandopulos. p. 71.
7. Gheorghe E. Bobână. «Pro fide et Patria» în concepţia lui Petru Movilă. În: Revista de filozofie şi drept. Chişinău, 1992, nr. 2, p. 18.
8. Kniga i drukarstvo na Ukraini. Kiev, 1984, p. 83.
9. Liturgiarion, Kiev, 1629, p. 13.
10. Golubev, S. O sostave biblioteki Petra Mogily, Trudy arheologičeskogo s"ezda. Tom II. Kiev, 1878, p. 33.
11. Idem.
12. Idem., p. 258.
13. Idem.
14. Idem.
15. Idem., p. 257-268.
16. Idem.
17. Panaitescu P.P. Contribuţii la istoria culturii româneşti. Bucureşti, 1971, p. 577.

BIBLIOTECA DE POEZIE

GEORGE TOPÂRCEANU

ÎNSERAREA

(Fragment dintr-un poem)

După culmi de piatră sură când își pleacă-ncet mărirea,
Soarele sărută codrii unde doarme mânăstirea.
Între brazi feriți de vânturi, lângă zid de stâncă drept,
Au durat-o-n vremuri grele domn viteaz și înțelept.

Sus, la turla care-apasă bolta grea de cărămidă,
Pe o lespede umbrită în privazul de firidă,
Slova veche, ocrotită de al vremii sfânt visternic,
Spune leatul și domnia voievodului cucernic.

Umbra lui veghează parcă din bătrânele chilii
Prin despicătura neagră a ferestrelor pustii...
Dar acum încremenită poarta schitului rămâne,
Când coboară seara, nimeni n-o mai mișcă din țâțâne.
Vremea-i macină cu-ncetul putregaiul sub zăbrele,
Pe veriga ruginită nu mai cad lăcate grele, –
Ci prielnic duhul păcii stăpânește-aici de veacuri...
Iar pe stâlpi cu zugrăveală, din înaltele cerdacuri,
Ca un semn de biruință râde veselă-n colori
Minunata strălucire a belșugului de flori.

Și-n amurgul serii calde munții Coziei s-arată
Cum își zugrăvesc pe ceruri muchea neagră și crestată, –
Tot mai roșii scad în zare luminoasele văpăi,
Valul nopții se coboară tot mai negru peste văi...

1908

ENIGMA CĂRȚILOR ÎNCHISE

Poliritmie

Imaculate pagini scrise de mâni pe care umilă vreme
A pus eternele-i embleme!
O, gânduri strânse-n cărți închise
O, reci abise deschise peste paradise
O, vise scrise!
Sunt cărți îndoliate din care misticii fiori
Ușori
Înghirlandează mutele dezastre
Cu orizonturi pale și albastre,
Neantul brelocat în străluciri de astre
Profund inoculează statuile nocturne cu gesturi oglindite
În lacuri de mistere
Și de tăcere.
Sunt cărți îndoliate
Cu nostalgii bronzate,
Sunt cărți în care psalmodii cu vagi ecouri
Prelung deșteaptă-n aer spasmul din regalele cavouri...
Când ritmul melancolic al muteior balade
Renaște, vibrează, contemplă și cade
Și cade-n cascade
De palide vise.
O, strania enigmă a cărților închise!...

1912

CÂTEVA ENIGME HERALDICE

Heraldica — o ramură a ştiinţei istorice — nu prea a avut adepţi credincioşi în rândurile slujitorilor Zeiţei Clio care au studiat trecutul nostru zbuciumat.

Cercetând însă etapele trecerii noastre în timp, mai recente sau mai îndepărtate, răsfoind foliante îngălbenite de scurgerea nestăvilită a timpului, acte şi hrisoave din cancelariile domneşti, studiind monede vechi, portrete şi cărţi ale oamenilor iluştri, care au lăsat urme adânci pe răbojul istoriei, sau, în ultimă instanţă, ex-librisuri ale bibliotecilor publice şi particulare — mai la tot pasul ochiul atent al cercetătorului îşi va aţinti privirea asupra *stemelor*. Studierea acestor viniete cu imagini metaforice e pe cât de captivantă, pe atât de incomodă.

Încă în secolul al XII-lea istoricul francez Menestrier, în tratatul său „Arta blazonului", compară heraldica cu enciclopedia.

De fapt aşa şi este: un heraldist trebuie să fie mai întâi de toate un istoric de excepţie, numai aşa îi va putea determina cu certitudine pe posesorii blazoanelor; trebuie să se orienteze în geometrie pentru a fi în stare să descrie fugurile cu valoare de simbol şi ordinea amplasării lor după anumite criterii. Nu mai vorbim de cunoştinţe în domeniul artei plastice necesare pentru explicarea însemnelor tainice de pe embleme.

Şi peste două sute de ani de la exprimarea lor aceste adevăruri mai continuă să fie actuale. Ne-am convins cu prisosinţă de acest lucru atunci când am urmat un îndemn patriotic al academicianului Virgil Cândea de a găsi posibilităţi pentru cercetarea colecţiilor şi expoziţiilor străine şi a developa bunuri româneşti[1], adică amprente ale culturii noastre peste hotarele celor două state româneşti de pe harta Europei. Am păşit cu mari emoţii pragul Mănăstirii Lavra Pecerska din Kiev, locaş sfânt, înconjurat de veneraţia tuturor ruşilor credincioşi unde în prima jumătate a veacului al XVII-lea s-a aflat cucernicul înţelept, fiu de domn, Petru Movilă, fiind egumen, apoi arhimandrit, încununându-şi cariera de ierarh cu titlul de „mitropolit al tuturor ruşilor", cum l-a numit cu mândrie istoricul polonez S. Okolski. Am simţit pe dată că aerul ce vine în atingere cu icoanele vechi din bisericile Lavrei are iz de istorie, de sub bolţile înalte ale turlelor se auzeau parcă şoapte ale unor timpuri demult apuse.

Lavra Pecerska e loc sfânt pentru toţi slavii de răsărit, dar nici noi, românii, nu am fost străini aici. Într-o perioadă de răscruce, de declin pentru credinţa ortodoxă, aceste zidiri de cult, înălţate de vechii creşti de pe Nipru, datorită talentului şi muncii istovitoare a unui lăstar din arborele genealogic al Movileştilor, al lui Petru Movilă, supranumit de contemporani „părinte al ortodoxiei moderne", măreţele biserici din Kiev au supravieţuit năvalei catolicismului de spirit polon din prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Mitropolitul rus Makari (1772-1847) îl califica pe compatriotul nostru ca fiind un trimis al cerului şi fără rezervă consemna că pe acele timpuri Petru Movilă „îi depăşea pe toţi ierarhii din Ucraina, precum şi pe toţi păstorii ortodocşi prin erudiţie, virtuţi şi efort depus la înflorirea bisericii ortodoxe"[2].

Într-adevăr, Petru Movilă a activat în multe domenii, numele său a intrat în analele de istorie a ortodoxiei prin fondarea de şcoli şi tipografii, acţiuni culturale, ştiinţifice, activitate omilectică, a scris în limbile rusă şi polonă multe cărţi religioase. Cărţile scrise şi editate de mitropolitul de viţă românească mai rămân o filă necercetată a spiritualităţii noastre. Un semn distinctiv al scrielor sale este aplicarea pe versoul foilor de titlu a diferitelor blazoane, ce au aparţinut autorului.

La această filă a operelor scrise de inimosul fiu de domn ne îngăduim să facem un mic popas şi, în măsura posibilităţilor, să interpretăm unele însemne şi figuri heraldice.

Cercetătorul Dan Cernovodeanu în monografia sa *Istoria şi arta heraldicii în România* (prin argumente demne de crezare) aduce dovezi incontestabile de influenţă a stemei lui Petru Movilă asupra blazoanelor ecleziastice din Moldova şi Ţara Românească. Nu mai puţin interes însă prezintă semnele de influenţă a stemei movilene asupra heraldicii ecleziastice ruseşti, semne observate de ochiul atent al istoricului Aleksandr Lakier[3]. Chiar mai mult: cercetătorul rus din secolul trecut e de părere că stema Mitropolitului de Kiev a servit drept model pentru blazonul patriarhului Nikon[4].

„Scutul de culoare argintie, scrie A.B. Lakier despre stema patriarhului rus e împărţit în patru câmpuri: în cele de sus e înfăţişată evanghelia şi o mână binecuvântătoare; în cele două de jos — o cheie (o imitaţie a stemei papale) şi un candelabru cu cinci lumânări.

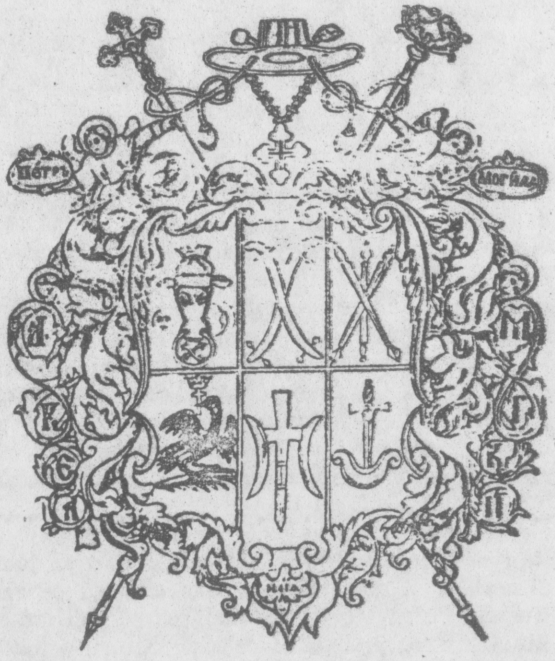

Stema lui Petru Movilă reperezentată în „Evhologion (Trebnik) = Euchologiu (Molitvenicu)", 1646

Stema Patriarhului Nikon al Rusiei (1652-1667)

Deasupra scutului se înalţă coroana împodobită cu pietre scumpe, nimbată cu o cruce, de pe care coboară spre scut un lănţişor de care este suspendată o icoană cu chipul Mântuitorului (la Petru Movilă în acest loc vedem o cruce). De coroană sunt prinse două şnururi, încolăcite în jurul crucii şi a cârjei de arhimandrit (exact ca la Petru Movilă), ambele încrucişate şi ţinute de doi îngeri, care mai ţin şi două inscripţii: «Patriarh» şi «Nikon»..."[5]. În continuare A.B. Lakier explică literele iniţiale ale titlului de patriarh, amplasate pe ambele părţi ale scutului, care imită stema movileană.

Unele variante ale stemei ierarhului ortodox de Kiev au în partea de sus o pălărie de arhimandrit, în dependenţă de locul pe care îl ocupa posesorul blazonului în ierarhia bisericească. În ultimii ani ai vieţii sale, când stătea în fruntea bisericii ortodoxe din sudul Rusiei, blazonul era încoronat cu o mitră.

Schimbări esenţiale nu se observă nici în configuraţia lambrechinelor din jurul scutului. Însă aproape neschimbate rămân în toate variantele stemei cele şase însemne din interiorul scutului.

În primul câmp, sus, vedem un cap de zimbru, privit din faţă, cu o stea în frunte (cu şase colţuri) şi un inel, trecut prin nări, precum şi doi aştri — soarele şi craiul nou — pe ambele părţi. Aceasta-i desigur marca tradiţională a Moldovei. Alături — două săbii încrucişate, fără teacă, reprezintă blazonul comun al neamului Movileştilor, moştenit, cum sublinia cu mândrie însuşi Petru Movilă, de la strămoşul său Muciu Scevila, celebru jurist din Roma veche, urmaşii căruia se zicea că s-au mutat cu traiul în Ţările Române după colonizarea Daciei. (Credem că această legendă conţine tot atâta adevăr, cât şi năzuinţele lui Dimitrie Cantemir, care, trăind în Rusia, unde erau veneraţi îndeosebi nobilii proveniţi din dinastii celebre cu vechime impresionantă, a încercat să demonstreze că strămoşii săi nu au fost ţărani răzeşi din ţinutul Vaslui, ci cuceritorul Tamerlan, fapt ce a trezit zâmbetul sarcastic al lui Voltaire.)

În rândul de jos găsim o acvilă cruciată, cu coroană — stema Ţării Româneşti, unde Movileştii au domnit în mai multe rânduri.

Dar cum rămâne cu celelalte trei însemne? Care e semnificaţia lor? Deocamdată specialiştii în arta heraldicii le trec cu vederea sau le numesc „steme cuvenite calităţii de nobil polonez" a fiului de domn Petru Movilă.

Încă la sfârşitul veacului trecut s-au făcut unele încercări de a dezlega cele trei simboluri din stema movileană. Vlădica Ghenadie Enăceanu, de exemplu, constata că ultima figură din rândul de jos e un pumnal, dar peste puţin timp s-a dezis de această versiune. Vorbind

despre emblema din stampa lui Petru Movilă publicată în nr. III din anul 1883 al revistei „Biserica Ortodoxă Română", în următorul număr autorul consemna: „Acum suntem pozitiv informaţi că figura din câmpul al şaselea este o cruce". După cum vom vedea mai jos şi această versiune e departe de adevăr.

La început arhimandritul Ghenadie Enăceanu credea că elementele din câmpul al cincilea (două semiluni şi o sabie în formă de cruce) nu sunt altceva decât simboluri ale musulmanismului, iar crucea din mijloc reprezintă triumful creştinătăţii. Ceva mai târziu cucernicul arhimandrit a combătut şi această presupunere neinspirată: „Această opţiune noi cutezăm a o numi eronată şi cu ajutorul lui Dumnezeu sperăm că va veni un timp când vom grupa într-un articol opiniile savanţilor despre semiluna musulmană şi acea din emblema Ţărilor noastre Româneşti"[6]. Or, intenţia a rămas nerealizată.

Referindu-se la figura din câmpul al treilea, sus, arhimandritul Ghenadie Enăceanu o numeşte *trikir*, adică sfeşnic cu trei lumânări, folosit în timpul slujbei religioase, ceea ce, de asemenea, nu este adevărat.

Pornind la dezlegarea enigmelor heraldice ale stemei marelui nostru prelat, am răsfoit mai multe foliante despre viaţa şi activitatea compatriotului nostru Petru Movilă ale savanţilor şi teologilor din Rusia, printre care şi D. Golubev, V. Antonov şi alţii. În această mare bibliografie ne-am oprit privirea asupra unui eseu publicat în volumul al II-lea din anul 1862 al revistei de largă circulaţie „Otecestvennâe zapiski" sub semnătura academicianului P.P. Pekarski. În acest studiu captivant autorul reproduce patru versuri, aparţinând poetului Tarasi Zemka, din cartea lui Petru Movilă *Învăţături de sufletu folositoare ale lui Ava Dorotei*, publicată la Lavra din Kiev în anul 1628. Poezia e un panegiric de însoţire a stemei prelatului de Kiev.

Redăm mai jos această poezioară cu cuvintele explicative ale lui P.P. Pekarski:

„Крукъ (воронъ), голова в коронахъ,
Новина, Остоя,
Елита знак и мечь — войны и покоя
Значать твои дальности, к тому
набожество (благочестие)
О цный (доблестный) Петре, с котарого
с взять преложество (высшию власть)".

Aceste versuri, cam stângace, scrise într-o perioadă când limba rusă încă nu-şi avea potrivită haina artistică, par a reprezenta o cheie de dezlegare a enigmelor stemei lui Petru Movilă.

Primul cuvânt „Крукъ" (corb) face aluzie la Acvila Ţării Româneşti. „Голова в коронах" (cap încoronat) se referă la Zimbrul din stema Moldovei. Apoi urmează trei cuvinte străine, scrise cu majuscule: „Новина" („Nowina"), „Остоя" („Ostoia") şi „Елита" („Jelita"). Ele,

Stema lui Petru Movilă reprezentată în „Poucenii duşepoleznâh. Avvâ Doroseia= Învăţături de sufletu folositoare ale lui Ava Dorotei". Kiev, 1628

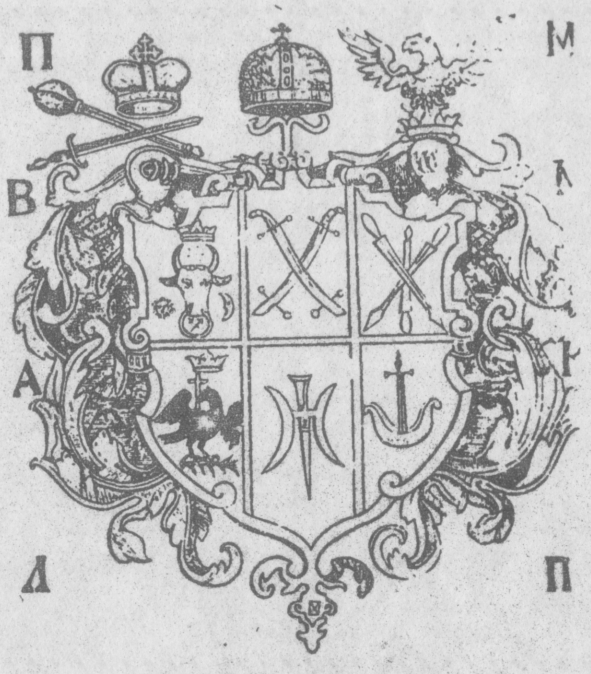

Stema lui Petru Movilă reprezentată în „Imnologii". Kiev, 1630

Stema Movileştilor

Jelita

Ostoia

Nowina

fără îndoială, denumesc celelalte trei figuri din stema movileană, reprezentând steme ale nobililor poloni, descrise cu lux de amănunte de istoricul rus A.B. Lakier.

„Jelita", de exemplu, figură heraldică alcătuită din trei suliţe de aur, aranjate în formă de stea; cea din mijloc are vârful aţintit în sus, iar celelalte două sunt îndreptate în jos. Conform unor izvoare ruseşti şi polone ele reprezintă blazonul mai multor şleahtici polonezi, printre care şi cel al demnitarului Jan Zamoyski, cancelar, care în timpuri tulburi a trecut cu oastea poloneză în Muntenia şi l-a ajutat pe Ieremia Movilă să urce pe tronul ţării. Faptul a rămas consemnat de A.D. Xenopol: „Zamoyski, cancelarul polon, care a introdus pe Simion în Muntenia, se întoarce în Polonia, lăsând protegiuitului său 4 000 de poloni şi moldoveni, care pradă ţara în chipul cel mai cumplit. «O, săraca ţară, exclama cronicarul, ce au păţit atunci cu leşii şi moldovenii, că au prădat şi au jăcuit ţara şi mănăstiri şi boieri şi săraci, până ce au luat tot ce au găsit la dânşii»"[7].

În anul 1331, scrie A.B. Lakier în monografia sa, acest semn heraldic a fost donat de regele Wladislaw unui luptător curajos pre nume Florian Samusz drept recunoştinţă pentru vitejie pe câmpul de luptă. Cercetătorii polonezi susţin că însuşi regele l-a văzut pe erou într-o bătălie înjunghiat cu trei suliţe, însă a continuat să lupte mai departe[8].

Stema „Ostoia" (două semiluni de culoare aurie, prima cu colţurile îndreptate spre stânga, cealaltă — la dreapta, iar între ele — o sabie în formă de cruce.

Şi acest simbol are o istorie cu iz de legendă. Se zice că el a fost conferit de către regele Boleslaw cel Curajos unui brav ostaş pre nume Ostoia pentru bărbăţie[9]. Aleksandr Lakier mai menţionează că acest gherb a fost acordat şi unor dvoreni ruşi de proveniență polonă: Aleev, Batiuşkov, Bezborodko, Kociubeev, Lupin etc.

„Nowina" — din ultimul câmp al stemei lui Petru Movilă — după afirmaţiile aceluiaşi A.B. Lakier, a aparţinut unui vechi nobil polone... Figura reprezintă o navă *(nawa, navis)* de culoare albă, curbată în partea de jos, în mijlocul ei e înfipt un paloş de argint cu mâner de aur.

O legendă veche spune că în anul 1121 regele polonez Boleslaw Criwost a oferit această stemă unui căpitan de cavalerie din oastea sa. Se zice că într-o luptă contra ruşilor regele căzu la grea încercare — pierdu calul şi era cât pe ce să-şi piardă şi viaţa. Însă, văzându-l la grea cumpănă, un căpitan de cavalerie i-a sărit în ajutor, cedând suveranului calul său. După cum vedem, legenda are puncte de tangenţă cu istorisirea despre aprodul Purice, care într-o luptă cu ungurii i-a cedat domnitorului Ştefan-Vodă cel Bun calul său, s-a făcut movilă

şi l-a ajutat să încalece. „Şi atunce au dzis Ştefan-vodă: «sărace Purice, de-oi scăpa eu şi tu, atunce ţi-i schimba numele din Purice Movilă»". După acea luptă „l-au făcut boier, armaş mare pre Purice. Şi dintru acel Purice aprodul s-au tras neamul Movileştilor, de au agiunsu de au fost şi domni dintru acel neam" (Ion Neculce, *O samă de cuvinte*).

Dar legendele legate de stema „Nowina" nu se termină aici. Blazonul polonez mai are un element heraldic, omis în stema lui Petru Movilă: o coroană pe care se sprijină un picior.

O legendă poloneză spune că după o luptă grea acel rege Boleslaw a căzut prizonier împreună cu salvatorul său, un căpitan de cavalerie, şi ambii au fost ferecaţi în acelaşi lanţ. Însă dorinţa rotmistrului de a-şi vedea regele eliberat era atât de mare, încât n-a zăbovit mult timp şi şi-a tăiat un picior, permiţându-i regelui să fugă, adică să scape cu zile.

Aşa explică istoricul rus A.B. Lakier stema „Nowina", care a penetrat cu cele mai importante elemente (nava şi paloşul) în blazonul mitropolitului Petru Movilă[10].

Credem că un interes deosebit prezintă pentru noi descrierea stemei mitropolitului (elaborată după cele mai stricte legi ale heraldicii) ce aparţine cercetătorului rus A.B. Lakier: „Pe un câmp alb se suprapune un cap negru de bivol (adică zimbru), având un inel trecut prin nări; în interiorul inelului sunt două săbii încrucişate. Între coarnele patrupedului heraldic vedem o stea cu şase colţuri, în partea dreaptă a capului e luna de culoare neagră, iar pe partea stângă uneori se mai adaugă şi soarele. Stema aceasta a apărut în Moldova, de unde a trecut în Polonia... În Polonia neamul Movileştilor avea mare trecere şi mari privilegii. La noi (adică în Rusia) acest blazon aparţine nobililor veniţi din Moldova"[11].

Peste câteva pagini A.B. Lakier revine la însemnele stemei moldave: „Stema Moldovei, adică capul de zimbru, uneori cu stea între coarne, cu un inel trecut prin nări, cu imaginea soarelui şi a semilunii în ambele părţi, a aparţinut cnejilor Cantemir (dispăruţi), precum şi familiilor venite din Moldova, cum sunt Abaza, Bantâş-Kamenski"[12].

Cunoscutul cercetător al istoriei culturii ruse P.P. Pekarski în studiul său „Predstaviteli kievskoi ucionosti v polovine XVII stoletia" („Reprezentanţi ai ştiinţei kievene de la mijlocul sec. al XVII-lea") face interesante referinţe la blazonul ierarhului nostru, menţionând că la începutul păstoriei sale stema prelatului de Kiev era încoronată cu o mitră de arhimandrit şi o cârjă, apoi s-a adăugat şi mitra de mitropolit, la toate etapele păstoriei sale erau nelipsite trei elemente autohtone: coroana, buzduganul şi paloşul.

În unele variante, scrie P.P. Pekarski, scutul e timbrat de pălăria cu simbolul crucii, însemn inspirat din heraldica bisericească catolică, reprezentată însă în versiune ortodoxă. Această influenţă catolică a permis unui adversar al mitropolitului în acţiunile sale de reformare a bisericii de răsărit — Sacovici — să-l învinuiască că şi-a permis ceva inadmisibil: să-şi pună în stemă simbolul pălăriei de cardinal catolic.

Contemporanii au lăsat această învinuire fără atenţie. Acuzaţia nu l-a împiedicat pe cronicarul polonez Ioakim Ierlicz să consemneze la moartea mitropolitului: „a trăit pe lumea aceasta în conformitate cu rangul său clerical, a avut o comportare cucernică, cumpătată, a purtat mare grijă bisericii şi a apărat cu demnitate turma sa"[13].

O cercetare atentă a izvoarelor poloneze, precum şi a celor ruseşti şi ucrainene despre heraldică, ar aduce alte raze de lumină asupra stemelor cu simboluri nedezlegate de pe versoul foilor de titlu ale tipăriturilor lui Petru Movilă. În acest mod se vor putea identifica numele contemporanilor de origine poloneză, care au fost în relaţii de rudenie sau au ajutat material familia lui Simion Movilă, tatăl mitropolitului, când acesta trecuse cu traiul în Polonia, şi în semn de recunoştinţă şi adânc respect ierarhul de origine română şi nobleţe polonă, ajuns în fruntea Bisericii ortodoxe de la răsărit, a inclus în stema sa cele trei elemente emblematice: *Ostoia, Nowina* şi *Jelita*.

Se ştie că Movileştii, dinastie de boieri romani filopoloni, au întreţinut relaţii strânse şi s-au înrudit cu familiile Hotkevici, Zólkiewski, Zamoyski, Wisniowiecki care aveau mare influenţă în regatul Poloniei.

Intuim că anume de la ei a împrumutat Petru Movilă însemnele polone pentru stema sa de ecleziast.

Nicolae DERGACI

NOTE

1. Magazin istoric, nr. 9, 1992. p. 9.
2. Mitropolit Makarij. Istoriă Russkoj cerkvi, vol. 11, p. 615.
3. Lakier, A.B. Russkaja geral'dika, Moskva, 1990, p. 108.
4. Ibidem, p. 109-110.
5. Ibidem, p. 110.
6. Arhim. Ghenadie Enăceanu. Estrase din jurnalul „Biserica Ortodocsă Română" pre anul 7, Bucureşti, 1883, p. 92.
7. Xenopol, A.D. Istoria Românilor. Vol.6, Bucureşti, Cartea Românească, f.a., p. 7.
8. Korona Polska. Vol. 2, p. 24. Citat după: Lakier, A.B. Russkaja geral'dika, Moskva, 1990, p. 291.
9. Vezi: Korona Polska. Vol. 3, p. 473. Citat după: Lakier, A.B. Russkaja geral'dika, Moskva, 1990, p. 283.
10. Vezi: Korona Polska. Vol. 4, p. 723. Citat după: Lakier, A.B.. Op. cit., p. 281.
11. Lakier, A.B.. Op. cit., p. 279-280.
12. Lakier, A.B.. Op. cit., p. 31. Vezi şi Korona Polska... przez Niesckiego, III, p. 288-290.
13. Pekarskij, P.P. Predstaviteli kievskoj učjonosti v polovine XVII stoletiă (Istoriko-literaturnyj ocerk). În: Otečestvennye zapiski, nr. 2, 1862, p. 552-553.

UN MOMENT SEMNIFICATIV ÎN PROMOVAREA LIMBAJULUI DRAMATIC

Printre piesele de teatru în limba română de la sfârşitul secolului al XVIII-lea rămase până acum în manuscris şi pe care le-am introdus într-un volum de scrieri dramatice inedite din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, considerând că a venit timpul să vadă în sfârşit lumina tiparului, se află şi piesa intitulată *Narchis sau îndrăgitul însuşi de sine*, cu următorul subtitlu: *Comedie de Jan Jac Ruso, pe franţozeşte făcută şi tălmăcită la anul 794.*

Acest text este o lucrare aparţinând marelui spătar Ioan Cantacuzino, a acelui I.C. născut în 1757 la Istanbul, mort în 1828 la moşia sa de la Kantakuzinka, pe malul drept al Bugului, fiu al cluceruluí Răducanu Cantacuzino şi al domniţei Ecaterina, fiica domnitorului Moldovei Ioan Mavrocordat. Trăieşte când în Turcia, când la Bucureşti, când în Rusia, la Sankt-Petersburg, la Odesa şi la Kantakuzinka, când în Transilvania; primeşte titlul de cneaz – sub care este în general cunoscut: cneazul Ioan Cantacuzino – şi se ocupă deopotrivă cu politica, cu treburile militare sau administrative şi, în ceasurile de răgaz, cu cele scriitoriceşti. A tradus din Alexander Pope (*An Essay on Man – Cercarea asupra omului*), din Th. Gray, Marmontel, Montesquieu, Baculard, D'Arnaud, Florian, Metastasio, La Fontaine, cardinalul de Bernis, a redactat, în ruseşte, numeroase memorii politice şi a compus, în româneşte, versuri originale, printre care o „artă poetică, poezia *Răsuflare*, suficient de semnificativă pentru ca Nicolae Manolescu să înceapă cu ea *Istoria critică a literaturii române* (1990) şi să considere că, dacă ar fi fost cunoscută, „ar fi avut în generaţiile următoare ecoul *Testamentului* lui Ienăchiţă. Ioan Cantacuzino este primul poet român cu volum tipărit – *Poezii nouă*, imprimat cândva între 1792 şi 1796 la Dubăsari sau Movilău, dincolo de Nistru, volum care a ajuns până la noi într-un singur exemplar şi a cărui primă ediţie integrală am realizat-o în 1993 în noua serie a colecţiei „Documente şi manuscrise literare" apărută sub egida Institutului de Istorie şi Teorie Literară „G.Călinescu" al Academiei Române.

În comunicarea de faţă, consacrată piesei *Narchis*, mă voi ocupa, aşadar, de una din primele traduceri de piese de teatru din literatura europeană în româneşte, având semnificaţia istorico-literară pe care o dă un asemenea statut de pionierat cultural. Faptul că piesa aparţine unui scriitor de talia lui J.J. Rousseau şi nu unui scriitor oarecare, greu de identificat astăzi, cum se întâmplă în atâtea cazuri cu traduceri din franţuzeşte sau din alte limbi, îi sporeşte încă însemnătatea ca obiect de studiu. Originalul este, desigur, *Narcisse ou l'amant de soi-même*, scrisă de J.J. Rousseau în 1733 şi reprezentată fără succes în 1752, una dintre lucrările cu totul uitate astăzi ale marelui scriitor iluminist francez. Acest *Narchis* din 1794 este, în acelaşi timp, şi prima operă a lui Rousseau tradusă în limba română.

Nu intru în alte amănunte nici în legătură cu piesa lui J.J. Rousseau, nici în legătură cu manuscrisul românesc (ms. 3099 de la B.A.R.) şi nici cu faptul că identificarea lui Ioan Cantacuzino ca autor al traducerii a făcut târziu şi în mai multe etape; sunt cunoscute, desigur, atât studiul lui Al. Ciorănescu, *O veche traducere din J.J. Rousseau*, publicat în „Revista Fundaţiilor Regale" în 1937, cât şi studiile mai noi ale lui G.Ivănescu şi N.A. Ursu din 1953 şi 1959, precum şi acela al lui Al. Alexianu din 1967, cu privire la Ioan Cantacuzino şi la traducerile acestuia. Este momentul să amintesc numai că, după identificarea lui *I...C...* cu Ioan Cantacuzino, autorul şi-a găsit un loc privilegiat în lucrările de sinteză referitoare la perioada 1780-1840 aparţinând lui Al. Duţu, Paul Cornea, Al. Piru şi Mircea Anghelescu. (În paranteză fie spus, ediţia *Poeziilor noua* pe care am realizat-o în 1993 a fost recenzată în mai multe reviste de specialitate, cu această ocazie Ioan Cantacuzino a fost considerat „o personalitate cu totul fascinantă", afirmându-se categoric că prin poeziile sale „nouă", „la sfârşitul veacului al XVIII-lea, acum două secole, literatura română intră în perioada sa modernă" [am citat din cronica lui M. Anghelescu apărută în „Luceafărul"].) Ceea ce vreau neapărat să subliniez, pe urmele lui Al. Ciorănescu, este că o literatură, aşadar şi cea română, nu începe ridicându-se din prima clipă la nivelul capodoperelor altor literaturi, ci de obicei preferă să-şi asimileze mai întâi aceea ce ele pot să-i ofere mai potrivit cu stadiul în care se află. Literatura noastră din vremea lui Ioan Cantacuzino îşi făcea ucenicia nu la şcoala marilor maeştri, ci la aceea a scriitorilor care astăzi nu prea mai interesează pe nimeni şi care singuri îi erau la îndemână, tocmai prin arta lor puţină şi superficială. Sau, dacă se adresau marilor scriitori străini, erau alese, în general, titluri nesemnificative – exact cum se întâmplă şi în cazul de faţă, când din toată opera, inclusiv cea dramatică, a lui J.J. Rousseau, Ioan Cantacuzino se opreşte la acest deloc reprezentativ *Narcisse*. Cu excepţia notabilă a lui Alexander Pope (*An Essay on Man*) şi a lui Montesquieu (căruia nu i-a tălmăcit însă *Scrisorile persane*, *Grandoarea şi decadenţa romanilor* ori *Spiritul legilor*, ci

Arsachie şi Ismenia, istorie din partea răsăritului), autorii cărora Ioan Cantacuzino le traduce opere mai ample, deci cărora le-a acordat o mai mare atenţie, sunt Fr. Baculard D'Arnaud (*Istoria lui Machen, povestire englezească* – 1794), Florian (*Numa Pompilius, al doilea crai al Romii* – 1796) şi P.Fr. Beauchamps (*Întâmplările lui Ismin şi a Isminiei* – 1794-1799), cu toţii autori de raftul al doilea sau chiar al treilea.

În continuare, aş dori să atrag atenţia asupra câtorva elemente de limbaj dramatic în această traducere atât de vechi a unei piese de teatru, elemente care nu apucaseră să se încetăţenească în terminologia teatrală.

În primul rând se cuvine remarcată echivalarea termenului franţuzesc *comédie* cu *comedie* şi nu cu *comodie*, ca la alţi scriitori din epocă sau chiar mai târzii. (Să ne amintim doar de *Comodia ce s-a lepădat la visterie*, din 1821, sau de *Comodia vremii* a lui C. Faca din 1835.) *Comedie* va fi prezent, de acum încolo, în multe dintre primele texte dramatice, atât din Moldova cât şi din Ţara Românească: *Comedie banului Costandin Canta, ce-i zic Căbujan şi Cavaler Cucoş* de C. Conachi, N. Dimachi şi D. Beldiman, *Comedie într-o perdea* (subtitlul unei variante a *Serdarului de Orhei*), *Comedia ce se numeşte Barbul Văcărescul vânzătorul ţării* de Iordache Golescu şi altele.

În al doilea rând, în această traducere apare pentru prima oară, din câte ştiu, termenul *obrazele* pentru *persoane* sau *personaje*. Subliniez că termenul *obrazele/obrazăle* este un termen uzual în aproape toate piesele româneşti de până la 1830-1840, fie ele originale sau traduceri. Îl întâlnim la Alecu Beldiman, la Matei Millo (care însă în *Sărbarea ostăşască* din 1831 foloseşte termenul *ahotnicii*), la Iordache Golescu şi la mulţi alţii, inclusiv în piesele anonime cum ar fi *Comediia evgheniii Moldovii a o samă de boieri de treapta întâi* din 1832 sau *Istoria fostului prinţ al Ţării Româneşti A. Ghica*, de prin 1842-1843.

Extrem de interesant ne apare astăzi termenul de *perlej* (şi *pârlej*) pentru termenul francez *scène* şi pentru obişnuitul termen românesc de azi *scenă*. Termenii *pârleş*, *perlej* şi *pârlej* îi întâlnim doar la Ioan Cantacuzino. Nu ştiu ca un autor din epocă să mai fi folosit *pârlej* pentru *scenă*. Termenii uzuali sunt, cum bine se ştie, *înfăţoşare*, *perdea* sau chiar *cort* (care avea însă îndeobşte sensul de *act* sau *tablou*, alături de *facire* sau *faptă*), mai târziu *şenă*, *şcenă* şi *scenă*. Cred că avem a face, de fapt, cu *prilej*, cu sensul de „întâmplare". Deci *scena întâi*, adică *întâmplarea întâi*, devine *prilejul întâi*, sau, cum scrie tălmăcitorul, *pârleşul dintâi*. Interesant este şi faptul că *scène*, cu sensul de „acţiune", are şi echivalentul *joc* în contextul următor: „Le scène est dans l'appartement de Valère", tradus prin: „Tot *jocul* se face în casă la Valer".

Traducerea aceasta este preţioasă şi pentru alte echivalente folosite de Ioan Cantacuzino în privinţa terminologiei specific dramatice.

Astfel, indicaţia scenică *à part* este tradusă în şase feluri: *grăieşte sângur* sau *grăieşte sângură*; *sângur*; *tot sângur*; *grăieşte deosăbit*; *grăieşte cu sâne*; *vorbeşte sângur într-o parte*. Toate acestea traduc exclusiv indicaţia *à part* fără vreo altă determinare în original. Întrezărim aici, timidă, desigur, intenţia traducătorului de a apela la sinonimie pentru a spori expresivitatea tălmăcirii sale.

Celelalte indicaţii scenice sunt traduse în felul următor: *tare* pentru *haut*; *încet* pentru *bas*; *iese* pentru *il sort*. Adică exact ca în limbajul scenic de azi.

În ceea ce priveşte lista de personaje, se remarcă imediat românizarea, unor nume: *Arghelica* pentru *Angelique*, *Leandru* pentru *Léandre*, ca şi modificarea unor nume, de fapt printr-o curioasă inversare: *Marton* (nume de femeie) devine *Martina*, iar *Frontin* (nume de bărbat) devine *Fronton*. Ar mai fi tot aici de adăugat că tradiţionalii termeni franţuzeşti care însoţesc personajele-tip, nelipsite în comediile de epocă, *suivante* şi *valet*, aplicabili lui Marton şi lui Frontin, sunt traduse cu *fimei de credinţă* şi respectiv, *slugă*, ceea ce corespundea realităţilor sociale din Ţara Românească şi Moldova. Se pot pune în evidenţă şi alte asemenea echivalente, mai ales în sfera apelativelor. Astfel, *mademoiselle* este tradus invariabil cu *cuconiţă*, iar monsieur (la vocativ) cu *stăpâne*. De asemenea, când se vorbeşte despre Valère la persoana a treia, *Monsieur le Chevalier* este tradus cu *cuconul fratile dumitali*, deci cu o determinare de ordin familial şi nu social, rangul de „cavaler" (*chevalier*) neexistând în arhondologia moldo-valahă.

Am făcut aceste observaţii de terminologie dramatică cu convingerea că ele pot fi înseriate cu folos într-o posibilă istorie a unei astfel de terminologii. (Cea schiţată de Elena Grigoriu în capitolul „Terminologie teatrală" din volumul *Zorii teatrului cult în Ţara Românească*, Ed. Albatros, 1983, este arbitrară şi cu totul lacunară.)

Cercetarea atentă a textului relevă şi alte câteva realităţi interesante ale acestei traduceri. „Limba noastră prea puţină" de care vorbea Ioan Cantacuzino în poezia *Răsuflare*, arta sa poetică din volumul *Poezii nouă*, îl determină pe tălmăcitor la folosirea nu numai curentă a grecismelor (*clisis, stenahorisit, tropos, ipochimen, antologhion-antologhion*, de exemplu, pentru „carte rară"), ci şi a unor echivalente de-a dreptul curioase, ba chiar amuzante: *tandre*, în contextul *tandre Angelique*, este tradus cu *nostimă* – *nostima Anghelica*; *timide* cu *inimoasă*; *refus honnête* cu *tropos frumos*; *le coquin* cu *măgariul*; *la friponne* cu *Marghioală*; *grisette* cu *ţolină*.

Neputinţa de a transpune indicaţiile toponimice ale textului original este şi ea evidentă. De pildă: „Il n'est déjà ni à la Croix Blanche, ni au Lion d'or, ni à la Pomme-de-Pin, ni..." – acestea fiind nume de localuri de petrecere din Paris – este tradus astfel: „L-am căutat la un tractir, l-am căutat la două, l-am căutat la trei, l-am căutat la patru, l-am căutat la cinci, l-am..."

Din aceleaşi motive traducătorul îşi îngăduie anumite iniţiative şi este nevoit mai mult să redea sensul

decât litera textului original. Astfel, începutul de replică a lui Valère: „Sangaride, ce jour est un grand jour pour vous", care este un vers din opera *Atys* de Quinault, lucru pe care nu prea avea cum să-l știe Ioan Cantacuzino, deși el era mai mult decât familiar spectatorului francez, este tradus astfel: „S-au scurtat toate, astăzi avem o zi mare". Spre deosebire de *localizări*, unde autorii români se puteau mișca în voie, apelând la realități cunoscute, în traducerile propriu-zise *parafraza* se dovedește a fi unul din mijloacele indispensabile în efortul de realizare a echivalențelor.

Desigur, s-ar mai putea adăuga o mulțime de exemple cu particularitățile acestei traduceri, care reprezintă, printre altele așa cum am menționat și în titlu, și un moment semnificativ în formarea terminologiei dramatice românești. Mă opresc însă aici, nu înainte de a cita câteva replici care să ilustreze nivelul acestei traduceri din J.J. Rousseau făcută de Ioan Cantacuzino în 1794:

„Fronton: Mă jur că eu nu cunosc mai mult, decât dumnata tipul cel adevărat al acestui porteret.

Valer: Și nu l-ai pus tu acolo?

Fronton: Să mă lovască ciuma de l-am pus eu!

Valer: Dară vorbile ce-mi zisăși de dânsa...

Fronton: Apoi nu vezi că dumnata sângur mă faci să-ți le zic? Și ci poate fi în lume mai fără temei decât ceia ce ț-am iconit?

Valer: Ce, și să nu pot să aflu de unde vine acest porteret? Taina și decoliia îmi zădărește mai mult pofta; și să-ți spui drept, eu sânt acum cumsăcade amorezat de dânsa.

Fronton (grăiește deosebit): A! Asta-i lucru fără preți! Iată-l acuș amorezat și de sine sângur!

Veler: Dară cu toate aceste, Anghelica, nostimă Anghelica... Dreptul să grăesc, nu poci de liac să-m pricep inima; mai intăi trebue să dau cu ochii de ibovnica aceesta noao, apoi să-m hotărăsc însuratul.

Fronton: Ce, cucoane, dumnata nu vei... Ah, glumești!...

Valer: Ba, te încredințăz cu tot dinadinsul că nu îm iaste prin putință să mă cunun cu Anghelica pără nu voi pricepe curat că toată clisisa mè nu să mai abate într-o altă parte și-m aduce ferecire curată și cu leneștire. Astăzi nu mă cunun, aiasta s-au hotărât.

Fronton: Așa iaste, așa iaste, dumnata ai hotărât-o. Dară dumnalui boeriul tatăl dumitali, care îș are asemene făcută puțină hotărâre și pe car-îl știu bine a fi omul din lume cel mai anevoe a scădè lesne și putem zice, după cum știi, că greșala nu iaste a zice bucuros îndată.

Valer: Eu știu că trebue să merg să o găsăsc, măcar fi ce a fi. Fronton, blemați în grabă să o aflăm negreșit.

Fronton: Aideți în fuga, în zburatec, cum vei vrè, acuș triaba noastră atâta au rămas, să cercetăm și să prețuim fetile cele frumoasă din Paris. Dracu, aiasta nu-i puțină treabă, ce adunare minunată avem să facem. Antologhion fără de preți a căruia cetaniia nu te adoarme lesne".

Andrei NESTORESCU

BIBLIOTECA DE POEZIE

George TOPÂRCEANU

RIPOSTĂ

Unui gazetar care cerea să fiu spânzurat

Vrei să mă spânzuri, va să zică?...
Când te-am cetit, în adevăr,
Îți dau cuvântul că de frică
Mi s-a zbârlit un fir de păr!

Cum? Ți-a venit așa, deodată,
Netam-nesam?
Păreai un om cu judecată –
La asta nu mă așteptam.

Te-ai supărat și-ți pare rău
Că-s încă viu?
Păcat că ești de la Tazlău,
Păcat că trebuie să-ți scriu!

Dar asta-i datoria mea:
Să dau cu zacherlină-n proști.
Talent avem – o recunoști.
Atunci, păzea!

Păzea, să nu dai de rușine,
Să nu te strâng într-un sonet.
Să nu te spânzur eu pe tine
De-un epitet!

Păzea, că muza mi-i fecundă
Și când te-oi prinde nu te scap:
Cu șapte rime pe secundă
Îți dau la cap!

Păzea, să nu te-aștern pe-o filă
Și-n roca unui vers masiv
Să te-ncrustez definitiv
Ca pe-o fosilă!

Păzea, să nu-ți înfig în coastă
O epigramă ca un cui.
Să-ți sparg în cap o odă proastă,
Să faci cucui!

Să nu-ți arunc în ochi o stanță
Cu versuri mici,
Să nu te ard de la distanță
C-un hexametru ca un bici!

Și-apoi, în hazul galeriei,
C-un vers subțire ca un ac,
Pe frontispiciul Veșniciei
Să te fixez ca pe-un gândac!

1919

OMUL

Căutat-am frumusețea după care sufletul omenesc aleargă neîncetat, în universul care ma înconjoară, dar nu am găsit-o; m'am coborât în fundul mărilor și al oceanelor, dar nici de acolo nu am adus nimic; m'am suit în locurile cele mai de sus, dar a trebuit să cobor de unde am plecat, tot fără niciun rezultat; am încercat să dau aripi gândului spre sferele divine, dar depărtarea și încătușarea în materie, m'au ținut legat de pământ.

Totuși trebuia să găsesc frumosul, perfecțiunea. M'am culcat cu gândul să visez, dar din cauza sbuciumului, nu am avut somn și visele m'au ocolit. Un ce lăuntric, mă îndemna însă să caut frumosul în jurul meu; să nu mă depărtez de pământ.

Am făcut ochii roată în jur, punând mâna streașină, și mi-am oprit privirile asupra aceluia ce reprezintă frumosul prin excelență: omul.

În adevăr, nu este ființă pe lume, mai gingașe ca această creatură a lui Dumnezeu. El a fost făcut să fie rege al universului, stăpânind prin inteligența și puterea sa de creație, legile naturii, după care se conduce lumea văzută.

Progresul și civilizația s'au format sub directa sa supraveghere și sub presiunea intervenționismului puterii sale creatoare.

Arta și frumosul au fost realizate sub forma concretă, palpabilă prin exteriorizarea eului său individual.

Inteligență prin concepție, sentiment prin creație, voință prin exteriorizare omul reprezintă un complex de energii materiale și spirituale.

Pe fața lui citesc frumosul; în sufletul său descoper Dumnezeirea; în viața sa, tendința spre săvârșirea binelui — care este cauza răului?

Omul reprezintă senințătatea supraomului Iisus. Care este oare cauza întunerecului în care se cufundă de multe ori?

E deosebire între om și vierme. Pe vierme îl strivești ori când cu piciorul. Ce e vinovat însa omul, că sub pretextul progresului, a devenit și el un vierme?

Pentru acest progres nu au pierit și pier încă atâția oameni? Ei cad cele dintâi victime ale progresului pe care vor să-l realizeze. Progresul deci se bazează pe sacrificii de vieți omenești și suportul său îi formează atâtea cadavre.

Dar dacă omul și-ar da seama că el este prima victimă a progresului pe care vrea să-l realiseze, ar renunța desigur la opera sa, spre a-și conserva viața — supremul bun al existenții sale.

Atunci omenirea însă, s'ar sbate în cel mai cras egoism. Egoismul indivizilor cari o compun. Prin egoism, progresul nu s'ar realiza, dar și numărul victimelor ar fi mai mic.

Ce însemnează însă individul în comparație cu colectivitate copleșitore ca număr? O picătură de apă, față de imensitatea unui ocean.

Viața pamânteasca, este o luptă neîncetată cu greutățile pe care omul le întâlnește la fiecare pas.

În lupta aceasta a vieții, luptă care în nenumărate cazuri este extrem de acerbă, omul cade în nenumărate rânduri, sub povara pornirilor sale pătimașe, ignorând ceace este bun și nobil în ființa sa, din patrimoniul spiritual cu care l-a înzestrat creatoral său.

În fața acestor constatări, mă întreb, plin de o firească nedumerire: Doamne! De ce senințătatea chipului tău realizată în făptura mâinilor tale este atât de întunecată, atât de umbrită de faptele acesteia?

Cine a sădit în om ura, cine l'a îndemnat pe el la ceartă, cine l-a învățat sa rădice mâna sa împotriva aproapelui, ajungând până acolo încât să supună fără vreo remușcare, viața acestuia. Oare influența lui Cain a fost mai puternică în lume decât dorința de pace și bună învoire între oameni?

De unde a deprins omul să fie invidios, să asupreasca pe cei mici, să treacă nepăsător pe lângă suferințele semenilor săi, să nu ofere o mână de ajutor celui căzut în nenorocire? În lumea celorlalte viețuitoare nu se întâlnesc asemenea lucruri.

Ele nici măcar nu au suflet, scântee din Dumnezeire, ca să reprezinte în ordinea creațiunii, superioritatea prin excelență.

Doamne! Omul a încercat să trăiască un timp departe de tine. Azi pare că din nou caută o reîntoarcere către cel ce i-a dăruit viața. Intervin'o iarăși cu puterea Ta divină și redă-l menirei sale pentru care a fost creat, pentruca cea mai măreață ființă dintre toate creaturile tale, să fie tot el: omul.

Diacon V.I. MĂNDOIU

Secretar Eparhial

(Luminătorul, nr. 5-6, 1943)

IOAN CIOTLOȘ

BIBLIOTECONOMIE

VOCABULAR PROFESIONAL

RADIERE = Ştergere dintr-un registru a inscripţiei referitoare la un act, drept.

RAFT = Mobilier specific, tipizat, care serveşte la păstrarea cărţilor şi a altor documente de bibliotecă.

RAFTUL COMPACT = Se realizează prin aşezarea rafturilor clasice de depozit pe un şasiu reglabil manual sau electric care permite manevrarea lor până la eliminarea oricărei distanţe între ele. De aici şi denumirea de „depozit sau raft compact". La comandă, se spaţiază culoare de acces, utilizându-se în acest scop suprafaţa minimă rezervată în depozit pentru această manevră, permiţând accesul persoanelor care iau publicaţii din rafturi sau le intercalează după restituire de către cititori.

RAMBURS = Sistem de expediţie a mărfurilor conform căruia destinatarul este obligat să achite, la primire, expeditorului, prin intermediul cărăuşului, contravaloarea mărfii sau a taxei de transport.

RAMBURSARE = Restituire a unui împrumut, credit etc.

RAPORT = Comunicare scrisă sau orală, făcută în faţa sau pentru autoritatea superioară, despre o acţiune sau problemă determinată.

RAPORT DE ACTIVITATE = Act prin care se informează, pe scurt, despre concluziile rezultate din analiza activităţii unei instituţii, serviciu, compartiment etc. pe o perioadă determinată, care apelează la date statistice.

RĂBOJ = Bucată de lemn de forma cilindrică sau prismatică pe care se însemnau în trecut, prin crestături, diferite socoteli.

RĂSPUNDERE MATERIALĂ = Obligaţia salariatului de a repara paguba cauzată unităţii în care lucrează.

RĂSPUNDERE MATERIALĂ SOLIDARĂ SAU COLECTIVĂ = Obligaţii asumate în comun de salariaţii unei biblioteci sau de cei dintr-un anumit compartiment de activitate (depozit) de a repara împreună, solidar, eventuale daune cauzate instituţiei respective din vina lor.

RECENSĂMÂNT = Observare şi înregistrare statistică de mare amploare, de obicei totală şi periodică (ex.: recensământul populaţiei, recensământ economic etc.).

RECENZIE = Analiza critică a unei lucrări publicate.

RECEPŢIE = Luarea în primire a unor bunuri pe baza verificării cantitative şi calitative a acestora.

RECICLARE = Perfecţionarea pregătirii profesionale a salariaţilor pentru a putea face faţă noilor exigenţe ale profesiilor pe care le îndeplinesc.

RECONSTITUIRE = Refacerea unor acte, lucrări, pe bază de fragmente, de documente ori a altor dovezi, mărturii etc.

RECTO = Faţa unei foi de hârtie scrise sau a unei foi de carte.

RECURS = Cale de atac ordinară în justiţie, prin care se urmăreşte desfiinţarea, ca netemeinică sau nelegală, a unei hotărâri judecătoreşti.

REDACTARE = Pregătirea şi revizia materialului unui manuscris din punct de vedere al conţinutului ştiinţific şi al formei de exprimare, în vederea tipăririi lui.

REDACŢIE = Colectiv de redactori în cadrul unei publicaţii periodice sau a unei edituri.

REEDITA = A publica o lucrare, o operă, într-o nouă ediţie.

REFERAT BIBLIOGRAFIC = Scurtă expunere a conţinutului unei lucrări sau a unui articol publicat separat şi însoţit de referinţa bibliografică respectivă.

REFERINŢĂ BIBLIOGRAFICĂ = Descrierea bibliografică a unui document; ansamblu de date suficiente pentru identificarea sigură a unei publicaţii sau a unei părţi din aceasta.

REGĂSIREA INFORMAŢIILOR = Obţinerea unor informaţii relevante pentru un anumit subiect din memoria unui sistem de informare.

REGISTRU = Formular cu coloane şi text imprimat; serveşte la înregistrarea informaţiilor care urmează să fie conservate, constituindu-se în document de evidenţă.

REGISTRU DE ÎNSCRIERE A CITITORILOR = Formular tipizat care serveşte la evidenţa cititorilor, persoane fizice înscrise la bibliotecă, în ordine cronologică.

REGISTRU DE INTRARE-IEȘIRE = Formular tipizat în care biblioteca înregistrează în mod obligatoriu actele, adresele și alte documente oficiale primite sau expediate.

REGISTRU DE MIȘCARE A FONDURILOR = Formular tipizat, obligatoriu pentru toate bibliotecile; servește la evidența globală a colecțiilor, ilustrând volumul și ritmicitatea intrărilor și ieșirilor de documente.

REGISTRU-INVENTAR CĂRȚI, BROȘURI, NOTE MUZICALE = Formular tipizat, obligatoriu pentru toate categoriile de biblioteci; servește la inventarierea documentelor în patrimoniul bibliotecii, în ordinea intrării lor. (Bibliotecile publice, școlare etc. utilizează acest registru și pentru înregistrarea periodicelor, manuscriselor, discurilor etc.)

REGISTRU-INVENTAR DOCUMENTE ARHIVISTICE, MANUSCRISE = Formular tipizat, cu caracter facultativ; poate fi utilizat de bibliotecile care au un număr mare de asemenea documente.

REGISTRU-INVENTAR GRAFICĂ, FOTOGRAFII, HĂRȚI, ATLASE = Formular tipizat, cu caracter facultativ; poate fi utilizat de către bibliotecile care dețin un numar mare de asemenea categorii de documente.

REGISTRU-INVENTAR PUBLICAȚII ÎN SERIE = Formular tipizat, cu caracter facultativ; poate fi utilizat de bibliotecile cu număr mare de asemenea categorii de documente.

REGULĂ = Normă, lege după care se desfășoară o acțiune.

REGULAMENT = Act administrativ, prin care se stabilește, în baza organigramei, structura organizatorică, atribuțiile și sarcinile unei instituții și a compartimentelor funcționale (Regulamentul de organizare și funcționare), problemele de disciplină a muncii, drepturile și obligațiile salariaților (Regulamentul de ordine interioară).

RELEVANT = Calitatea unei informații sau a unui document de a răspunde exact unei teme, respectiv unei cereri de informare.

REPERTORIUL BIBLIOGRAFIILOR NEPUBLICATE = Lucrare editată anual, din 1962 de Biblioteca Națională; semnalează cercetările bibliografice efectuate de biblioteci (naționale, de învățământ, specializate și publice), precum și de către o serie de unități de documentare.

REPERTORIUL PUBLICAȚIILOR PERIODICE STRĂINE INTRATE ÎN BIBLIOTECILE DIN ROMÂNIA = Lucrare bibliografică, cu apariție anuală, editată de Biblioteca Națională; cuprinde referințele bibliografice ale publicațiilor periodice străine intrate în bibliotecile din România, prin abonamente, schimb internațional și donații.

REPROGRAFIE = Reproducerea unui document fără nici o modificare cu ajutorul unui procedeu fotografic.

REST DE TIRAJ = Tirajul tras în continuare, dintr-o publicație, folosind același zaț.

RETIPĂRIRE = Reproducere a unei lucrări tipărite fără o schimbare substanțială a compoziției tipografice.

RETROPROIECTOR = Aparat care servește la proiectarea unor documente prin transparență, pe un ecran aflat în spatele conferențiarului.

REVISTĂ = Publicație periodică cu un anumit domeniu de preocupări (literare, științifice etc.).

REVISTĂ DE REFERATE = Publicație periodică secundară care cuprinde referate ale documentelor primare din domenii diferite.

REVISTĂ DE TITLURI = Publicație periodică secundară care cuprinde titluri ale documentelor primare.

REZERVA NAȚIONALĂ DE CARTE = Funcție a Bibliotecii Naționale care constă în preluarea dubletelor disponibile în diverse biblioteci și instituții și redistribuirea lor, la cerere și în mod gratuit, bibliotecilor interesate (pentru completarea colecțiilor).

REZILIERE = Anularea unui contract, înțelegeri etc.

REZUMAT = Redare pe scurt a conținutului unui document.

REZUMAT DE AUTOR = Rezumat elaborat de autorul unei lucrări, care înlocuiește lucrarea respectivă și este așezat, de regulă, după titlu.

REZUMAT DOCUMENTAR = Rezumatul care prezintă conținutul unui document, fără interpretări sau aprecieri critice asupra acestuia.

REZUMAT SELECTIV = Rezumat care prezintă numai informațiile esențiale corespunzătoare cerințelor de informare ale unei anumite categorii de beneficiari.

ROMLIBRI = Instituție a Ministerului Culturii care asigură funcționalitatea editurilor publice

aflate în coordonarea acestui minister (în ceea ce priveşte întocmirea bugetelor de venituri şi cheltuieli, efectuarea încasărilor şi plăţilor, respectarea unor obligaţii contractuale etc.; asigură dispeceratul spaţiilor tipografice, a necesarului de hârtie; întocmeşte evidenţa tematică şi pe edituri a apariţiilor editoriale, a traducerilor din şi în limba română; realizează selecţia cărţilor pentru reprezentarea editurilor la expoziţii şi târguri internaţionale; acordă asistenţă juridică în materie de drept de autor în litigiile din acest domeniu etc.).

ROTAPRINT = Aparat de multiplicat care foloseşte o matriţă (foaie de metal, carton cu suprafaţă metalizată etc.) pe care textul de multiplicat este transmis cu ajutorul unei maşini de scris sau prin copiere după negativ.

ROTATIVĂ = Maşină de tipărire a publicaţiilor în tiraj mare, în care forma de imprimare şi suprafaţa de presare prin care trece hârtia sunt cilindrice.

RUBRICĂ = Spaţiu rezervat într-o publicaţie periodică pentru anumite articole şi comunicări.

SĂPTĂMÂNAL = Publicaţie periodică care apare odată pe săptămână, în aceeaşi zi.

SCADENŢĂ = Termen de plată; expirare a termenului până la care trebuie făcută o acţiune.

SCHIMBUL INTERNAŢIONAL DE PUBLICAŢII = Contractul sau înţelegerea prin care părţi interesate (biblioteci, edituri, redacţii), aparţinând unor naţiuni diferite, oferă una alteia, pe bază de reciprocitate, publicaţii sub formă tipărită sau reproduse prin alte modalităţi.

SCRIERE = Acţiunea de a scrie; sistem de semne grafice. Tipuri de scriere: *scriere batardă* (care seamană cu literele cursive şi cu cele ronde în acelaşi timp); *scriere Braille / pentru orbi* (formată din şase puncte în relief, în diferite poziţii); *scriere continuă* (fără pauzele necesare între cuvinte); *scriere cuneiformă* (având forma unor pachete de cuie, aşa cum se scria în Mesopotamia antică, pe argilă); *scriere cursivă* (sau italică); *scriere dreaptă* (cu litere formate din linii şi unghiuri drepte); *scriere gotică* etc.

SCRIERE ALFABETICĂ = Scrierea care notează sunetele izolate ale cuvintelor (ex.: de alfabete vechi: fenician, ebraic, chirilic, gotic, glagolitic, latin, fonetic, internaţional).

SCRIEREA FONETICĂ = Scrierea care are pentru fiecare sunet (fonem) un semn grafic; în prezent este generalizată la mai toate popoarele.

SCRIEREA IDEOGRAFICĂ = Are ca punct de plecare scrierea pictografică, desenele reprezentând înţelesul cuvintelor. (Ideogramele sunt desene simplificate, schematice, reprezentând simbolic noţiuni concrete şi abstracte.)

SCRIEREA SINTETICĂ SAU PICTOGRAFICĂ = Cea mai veche formă de scriere constând în desene-zgârieturi pe piatră, care reprezintă mai mult sau mai puţin fidel, fiinţe sau obiecte.

SCRIPTORUM = Sală mare în cadrul unei mănăstiri, izolată, ca să fie linişte, unde lucrau copiştii din evul mediu, scriind după alt manuscris sau la dictare.

SCRIS = Reprezentare prin semne convenţionale a sunetelor sau a cuvintelor dintr-o limbă.

SCRISOARE POŞTALĂ DE VALOARE = Trimitere de valoare prin care se poate expedia orice fel de document de valoare (act, manuscris, carte rară) în condiţii de siguranţă.

SCRISUL ÎN LIMBA ROMÂNĂ = Cele mai vechi dovezi păstrate ale scrisului în limba română datează de la sfârşitul secolului al XV-lea şi începutul secolului următor.

SCRISUL PE TERITORIUL ROMÂNIEI = În ţara noastră scrisul a fost folosit mai întâi în coloniile greceşti de pe ţărmul dobrogean al Mării Negre; cea mai veche inscripţie cu litere greceşti cunoscută, descoperită la Hârşova, datează de la sfârşitul secolului V.

SECHESTRU = Disponibilizarea bunurilor mobile şi imobile ale unui inculpat sau învinuit, în vederea reparării pagubei produse printr-o infracţiune.

SEDILĂ = Semn diacritic în formă de virgulă care se pune sub unele consoane, pentru a le da valoarea altui sunet (ex.: ş, ţ).

SELECŢIE = Procedeu tehnic de explorare a indexului pentru regăsirea informaţiilor; există diferite tipuri de selecţie: manuală, vizuală, semimecanizată, mecanizată şi automatizată.

SEMILEGĂTURĂ = Legătura unui volum la care numai cotorul şi colţurile sunt de piele, iar feţele sunt de carton sau pânză.

SENTINŢĂ = Hotărâre a unui tribunal pronunţată la prima instanţă.

SERVICII CENTRALIZATE = Activităţi realizate pe plan naţional în folosul bibliotecilor din teritoriu (ex.: catalogarea centralizată, redistribuirea dubletelor).

SERVICII DE INFORMARE = Totalitatea organismelor implicate în înmagazinarea, prelucrarea și difuzarea informațiilor (biblioteci, centre de documentare și arhive).

SERVICII DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE OFERITE DE I.N.I.D. BUCUREȘTI = I.N.I.D. prestează la cerere, contra cost, o gamă diversificată de servicii: *Sistemul PRODOC* (informații bibliografice pe 405 teme actuale și importante pentru domeniile științei și tehnicii); *Bibliografii tematice. Cărți din fondul I.N.I.D.* (semnalări bibliografice însoțite de traduceri în limba română a cuprinsului acestora); *Sistemul INFORTRADUCERI* (xerocopii după traduceri păstrate în evidența națională a traducerilor științifice și tehnico-economice); *Sistemul SELECTATA* (informații tehnico-științifice din literatura străină); Colecții: DATE ȘI INFORMAȚII, TRADUCERI PRELUCRATE, CALENDARUL MANIFESTĂRILOR TEHNICO-ȘTIINȚIFICE, CERCETĂRI etc., precum și o gamă diversă de cercetări pe teme speciale, la cererea beneficiarilor.

SET = Parte dintr-o serie de documente de felul diapozitivelor, cărților poștale, ilustrate etc. care au subiecte și teme comune de același tip etc.

SIC = Cuvânt pus între paranteze rotunde după o expresie care pare transcrisă greșit, dar este aidoma în original.

SIGLĂ = Prescurtare convențională formată din litere inițiale sau grupuri de litere inițiale ale n melui unui autor, titlu etc., folosită în inscripții, texte etc.

SIGNATURĂ = Numărul de ordine al colii tipografice, tipărit la baza fiecărei pagini cu care începe o coală tipografică, în stânga.

SINTEZĂ DOCUMENTARĂ = Material care pr ințată într-o formă succintă, organizată logic, stadiul atins într-o problemă delimitată, folosind ca bază, pe cât posibil, toate documentele existente pe tema respectivă.

SISTEM DE SCRIERE = Ansamblu de semne convenționale, simbolice, capabile să traducă gândirea; scrierea s-a dezvoltat într-un proces de durată, timp de milenii.

SISTEM DE INFORMARE = Complex de metode și utilaje pentru prelucrarea, înmagazinarea și regăsirea infc maţiilor într-o unitate funcțională.

SISTEM DE INFORMARE AUTOMATIZAT = Sistem de prelucrare și regăsire a informațiilor care lucrează în principal fără participarea directă a omului și folosește calculatorul electronic.

SISTEM INTEGRAT DE BIBLIOTECI = Ansamblul rețelelor de biblioteci (naționale, de învățământ, specializate și publice) aflate în interdependență funcț onală, alcătuind un întreg organizat.

SISTEMUL I.S.B.N. = Urmărește să faciliteze activitatea editorială (evidența producției, informarea asupra acesteia etc.), comerțul intern și internațional de carte (evidența și transmiterea comenzilor etc.), precum și activitatea bibliotecară, bibliografică, schimburile internaționale de carte. I.S.B.N. acordat de Agenția Națională pentru I.S.B.N. se tipărește pe coperta a IV-a și pe versoul paginii de gardă sau al paginii de titlu. Editurile cărora li s-a atribuit ISBN sunt înscrise în mod gratuit în anuarele internaționale ale firmelor comerciale, în publicațiile târgurilor de carte, în repertorii și bibliografii cu caracter internațional etc.

SISTEM DE ÎMPRUMUT = Metodele utilizate de către o bibliotecă pentru realizarea operațiunilor de împrumut, pentru restituirea și reînnoirea împrumuturilor de documente.

SISTEMUL INTERNAȚIONAL DE INFORMARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI TEHNICĂ (UNISIST) = Program pe termen lung al UNESCO, lansat în 1967, revizuit și completat în 1979, privitor la realizarea unui sistem internațional de informare pentru domeniile științei și tehnicii.

SISTEM NAȚIONAL DE INFORMARE (NATIS) = Program internațional inițiat de UNESCO în 1974 care stabilește cadrul general pentru organizarea unor sisteme naționale de informare privind ansamblul activităților umane (literatura, cultura, sociologia, științele economice, dreptul, administrația, științele pure și aplicate). Programul are la bază activitatea comună a centrelor de informare, bibliotecilor și arhivelor.

SOFTWARE = Termen englezesc, utilizat în informatică, pentru a desemna totalitatea programelor cu care este echipat un sistem de calcul.

SOLD = Diferența între suma înregistrată în debitul și cea înregistrată în creditul unui cont; rest de plată.

SONDAJ DE OPINIE = Anchetă care are drept scop cunoașterea

părerilor oamenilor în diferite probleme (ex.: cunoașterea preferințelor de lectură și informare ale cititorilor).

SPECIMEN DE SEMNĂTURĂ = Exemplar, probă, material model. (Ex.: specimen de semnătură în bancă; servește pentru a fi comparat și confruntat cu semnătura de pe acte de plată.)

STAMPĂ = v. Gravură.

STANDARD = Document normativ care stabilește anumite condiții și reguli pe care trebuie să le îndeplinească produsele, procesele tehnologice, terminologia etc. și care este aprobat de organele competente ca document oficial.

STARE = Spațiul liber de la sfârșitul unui alineat.

STATISTICĂ = Ansamblul de date numerice care permit evaluarea unor activități pe anumite intervale de timp (ex.: statistica achizițiilor, a împrumuturilor, a cititorilor etc.).

STATISTICA CĂRȚILOR ROMÂNEȘTI ÎN SEC. XVII = Au fost identificate ca datând din secolul XVII, 97 titluri de cărți (provenind din 7 tipografii muntene; o tipografie moldovenească; 3 tipografii transilvane) tipărite pe actualul teritoriu al României.

STATISTICA CULTURII = Ramură a statisticii social-economice care studiază și cuantifică procesele și fenomenele culturale.

STATISTICA PUBLICAȚIILOR = Ramură a statisticii culturii care studiază procese precum producerea și răspândirea publicațiilor (număr publicații editat pe titluri și coli de editură, etc.).

STATISTICA TRADUCERILOR DE CĂRȚI ÎN PRINCIPATE = După o statistică publicată în 1968, între 1780-1860 s-au tradus, în Principatele Române 679 cărți de literatură, filozofie și știință (1780-1800: 8 titluri; 1800-1820: 28 titluri; 1820-1830: 28 titluri; 1830-1840: 157 titluri; 1840-1850: 173 titluri; 1850-1860: 285 titluri).

STATUT = Act care reglementează drepturile și obligațiile fundamentale ale unei colectivități, instituții, asociații.

STENOGRAFIE = Sistem de înregistrare grafică rapidă a vorbirii cuiva cu ajutorul unor semne convenționale.

STENOGRAMĂ = Text înregistrat prin stenografie.

STEREOTIPIE = Procedeu de multiplicare a unei forme de tipar înalt, prin turnarea în metal a unei copii după o formă. (Procedeul permite păstrarea formei tipografice după ce s-a imprimat un text spre a fi folosit din nou la nevoie.)

STIL = Stilus – instrument de scris, condei metalic folosit pentru scrierea pe tăbliță de ceară. (La noi până nu de mult se scria încă cu stil pe tăbliță de ardezie.)

STIPULA = A introduce o clauză într-un contract; clauză contractuală.

STUDIU = Articol publicat într-o revistă științifică despre un anumit subiect; lucrare științifică.

SUBLITERATURĂ = Literatură ușoară, comercială, de factură kitsch (erotico-sentimentală, lacrimogenă, sexi, porno etc.); fenomen inerent economiei de piață; ar trebui publicată cu prefețe explicative și în orice caz nepromovată de biblioteci).

SUB TIPAR = În curs de tipărire; pus în lucru la tipografie, dar neapărut încă.

SUBTITLU = Date tipărite pe pagina de titlu sau pe copertă după titlu, care explică sau completează titlul, arătând forma sau destinația lucrării; mai poate cuprinde numele redactorului, al ilustratorului, numărul volumului, ediției etc.

SUBVENȚIE = Sumă pusă la dispoziția instituției sub formă de ajutor, cu titlul nerambursabil, pentru acoperirea cheltuielilor sau realizarea unei anumite acțiuni.

SUCURSALĂ = Unitate, instituție dependentă de alta mai mare, centrală.

SUITĂ = Ansamblul volumelor sau fascicolelor unei lucrări a cărei editare este eșalonată în timp.

SUPLIMENT = Publicație complementară care însoțește în mod excepțional un document, aducând un plus de informații.

SUPRACOPERTĂ = Învelitoarea copertei unei cărți broșate sau legate, confecționată din hârtie sau material plastic, care protejează coperta propriu-zisă sau cartea.

SURSĂ DE INFORMARE = Persoană sau document care poate furniza informații pertinente.

SUSPENDARE = A întrerupe, a opri, a amâna temporar o activitate (ex.: a suspenda o pedeapsă).

ȘAPIROGRAF = Aparat folosit pentru multiplicarea textelor sau figurilor constând dintr-un cilindru acoperit cu o pastă specială, pe care se imprimă textul sau figura care urmează să fie reprodusă.

ȘNURUIT = Legat cu un șnur trecut prin fiecare foaie și sigilat la capete ca o garanție că nu se va

sustrage nici o filă. (Se șnuruiesc și se sigilează obligatoriu, în biblioteci, registrele de inventar și de mișcare a fondului.)

ȘPALT = Zațul cules sub formă de coloană, pe copia căruia se fac corecturile tipografice înainte de punere în pagină.

ȘTIMĂ = Parte dintr-o partitură care privește fiecare instrument sau voce.

TABEL = Foaie cuprinzând date, nume, cifre, introduse în rubrici cu diferite specificații, pentru un scop anumit.

TABELA PRINCIPALĂ C.Z.U = Lista indicilor principali care formează baza clasificării zecimale; conține indici principali simpli și indici complecși.

TABELE DE AUTORI = Listele semnelor de autor. (Semnul de autor: prescurtarea convențională a numelui autorului sau a primului cuvânt din titlul operelor anonime; acestei prescurtări îi corespunde în tabelele de autor un număr care împreună cu inițiala numelui autorului sau a primului cuvânt din titlu se constituie în *semn de autor* – parte componentă a *cotei cărții*.)

TABLA DE MATERII = Lista titlurilor capitolelor unei lucrări, în ordinea și cu indicarea paginilor unde se găsesc.

TARIF = Preț stabilit oficial, pentru anumite servicii; listă cuprinzând prețurile pentru diferite activități etc.

TAXĂ = Plată efectuată în favoarea bugetului public de către persoane fizice sau juridice; sumă de bani plătită unor instituții pentru a obține de la ele anumite drepturi sau servicii.

TEHNOREDACTARE = Operația de proiectare și de pregătire tehnică și grafică a unui manuscris destinat tiparului.

TELEFAX = Aparatul (procedeul) de transmitere prin rețeaua telefonică a imaginii unui document (facsimil), cel mai adesea de format A4 și reproducerea acestuia la celălalt capăt al liniei telefonice, de către un alt fax.

TELEIMPRIMATOR = Aparat care permite recepția unui text la distanță sub formă dactilografiată, direct pe hârtie (ex.: telegrame).

TELEINFORMATICĂ = Informatică la distanță; utilizatorul dispune de un terminal legat de un calculator printr-o linie telefonică sau telegrafică.

TELEX = Sistem mixt de telefonie și telegrafie, care folosește prin comutare același circuit de transmisie.

TERMINAL = Echipament destinat comunicației utilizatorului, aflat de obicei la distanță de un calculator.

TERMINAL MULTIFUNCȚIONAL = Transformarea receptorului de televiziune din rolul său tradițional de aparat terminal al unui sistem de televiziune, în acela de terminal audiovizual al unui sistem complex de telecomunicații, fie unidimensional, fie interactiv (terminal audio-video, de calculator etc.)

TEST = Procedeu sau criteriu de verificare a unei ipoteze, a unor cunoștințe, deprinderi și aptitudini.

TESTIMONIU = Act, document certificator.

TEZĂ DE DOCTORAT = Lucrare științifică prezentată sub formă scrisă de un doctorand în vederea obținerii titlului de doctor în știință.

TEZAUR = Listă nominalizată de termeni (descriptori) sau simboluri, ordonați alfabetic, indicând și relațiile generale, logice și semantice dintre aceștia. În general termenii respectivi sunt sistematizați și pe clase tematice ale diciplinei ori ale grupului de discipline la care se referă.

TEXTUAL = Material, lucrare care este identică cu alta; reprodusă cuvânt cu cuvânt după original.

TIPAR = Ansamblul procedeelor de obținere a unor copii identice de texte, ilustrații etc. prin presare pe hârtie.

TIPAR ADÂNC = v. Calcografie.

TIPAR ÎNALT = Tipar la care elementele tipăritoare ale formei sunt în relief.

TIPAR LITOGRAFIE = Tipar realizat cu forme tratate cu substanță hidrofugă.

TIPAR PLAN = Tipar în care suprafața activă a formei nu prezintă o înălțime sau o adâncime sensibilă față de suprafața neutră.

TIPĂRITURĂ = Lucrare realizată prin tipărire.

TIPOGRAFIE = Întreprindere sau atelier care execută lucrări de tipar.

TIPOGRAFII ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL AL XVI-LEA = Până la această dată s-a descoperit că pe teritoriul țării noastre au funcționat tipografii în localitățile: Târgoviște – 1507, Brașov – 1539, Cluj – 1550, Oradea – 1565, Alba-Iulia – 1567, Sibiu – 1569, Abrud – 1569, Sebeș – 1580, Orăștie – 1582, București – 1582. (Pe teritoriul României s-au tipărit până la 1600 circa 400 cărți, în frunte situându-se Clujul, cu 208 titluri imprimate în acest răstimp.)

TIRAJ = Toate exemplarele unei lucrări tipărite deodată.

TIRAJELE PRIMELOR CĂRȚI IMPRIMATE = Tirajele medii ale primelor cărți tipografiate sunt estimate la 200-300 exemplare. Această cifră crește continuu, atingând mia de exemplare către sfârșitul secolului al XVI-lea.

TIRAJ ÎN CONTINUARE = v. Rest de tiraj.

TIRAJ LIMITAT = Tiraj cu număr redus de exemplare, care nu poate fi depășit.

TITLU = Numele unei publicații, oglindind sau sugerând conținutul esențial al textului; termen folosit pentru a desemna o publicație imprimată constituind un text distinct.

TITLU ALTERNATIV = Un al doilea titlu legat de primul titlu prin cuvântul *sau*.

TITLU BUGETAR = Subdiviziune a cadrului general bugetar în care cheltuielile sunt grupate pe activități principale.

TITLU COLECTIV = Titlu comun al unei cărți în mai multe volume, fiecare dintre volumele respective având un titlu propriu.

TITLU EXECUTORIU = Înscris, întocmit de un organ competent (judecătorie, notariat de stat); încheiere de aplicare a sancțiunilor contravenționale etc. în condițiile prevăzute de lege, în baza căreia se poate efectua executarea silită.

TITLU FALS = Titlu scurt al cărții, de obicei fără indicarea datelor publicării, tipărit pe foaia de titlu fals a cărții; alteori titlul unui capitol sau a unei părți a cărții, tipărit pe o foaie premergătoare capitolului sau părții respective.

TITLU ORIGINAL = Titlul unei cărți în limba originală, tipărit de obicei pe verso paginii de titlu.

TITLU PARȚIAL = Titlul unei cărți constând din partea secundară a acestuia așa cum apare pe pagina de titlu; poate fi un cuvânt simplu, tipic, subtitlul sau titlul alternativ.

TITLU PRESCURTAT = Titlu conținând numai partea principală a întregului text al titlului.

TITLU PROPRIU = Numele principal distinctiv al unei cărți sau broșuri, excluzând orice alte titluri.

TITRAT = Persoană care a obținut un titlu în urma absolvirii unei instituții de învățământ superior.

TITULAR = Persoana care îndeplinește în mod permanent o funcție în baza unei numiri legale.

TOC CU PENIȚĂ = Unealtă de scris de dată relativ recentă; în a 2-a jumătate a sec. XIX pana de gâscă este definitiv scoasă din uz după o domnie absolută de o jumătate de mileniu și înlocuită cu penița (nume care în românește vine chiar de la pană, diminutivat).

TOM = Diviziune a unei lucrări după criterii de conținut; tomul poate fi constituit din mai multe volume sau un volum poate conține mai multe tomuri.

TOPUL CĂRȚILOR = Clasamentul celor mai solicitate cărți în librării, biblioteci etc. într-un anumit interval de timp.

TRADUCĂTOR = Dispozitiv care efectuează operații de traducere prin transpunerea semnalelor electrice codificate în caractere tipografice.

TRADUCERI DE CĂRȚI ÎN LUME = În lume, dintr-o producție de aproximativ 500 000 de titluri se traduc anual circa 40 000-50 000; limbile cele mai traduse sunt: engleza – 37 la sută, franceza – 14 la sută, germana – 11,5 la sută, rusa – 9,5 la sută, spaniola – 3 la sută).

TRANSCRIERE = Transpunerea unui alfabet străin în alfabet latin, căutând să se redea pronunțarea.

TRANSFER = Trecerea unor bunuri de la o persoană juridică la alta. Conform legislației în vigoare transferul de bunuri se poate face numai între instituții din domeniul public (de stat).

TRANSLITERARE = Transcrierea unui text cu un fel de litere în altul cu altfel de litere (ex.: din chirilice în latine).

TRANȘĂ = Obiecte materiale care se produc sau se distribuie în rate succesive.

TRATAT = Lucrare de sinteză care expune sistematic totalitatea cunoștințelor verificate și definitiv dobândite asupra unui anumit domeniu științific.

TRIMITERE = Îndrumare de la un capitol la altul, de la un subiect sau o noțiune la alta, de la referință prescurtată la una în formă completă.

TRIMITERE ÎNCRUCIȘATĂ = Trimitere în dublu sens, de la un termen la altul în cadrul unui catalog, al unui index, al unei liste de cuvinte acceptate.

TRUNCHIA = A suprima unul sau mai multe pasaje dintr-o lucrare.

TUTELĂ = Control exercitat de către o autoritate administrativă asupra unei colectivități locale sau a unei instituții în scopul respectării și aplicării legislației în vigoare și a obiectivelor înscrise în statute, programe etc.

ULTRAFIȘĂ = Microfișă realizată la o scară de reducere de peste 1/100. (Sinonim cu ultramicrofișă.)

UNESCO = v. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

UNICAT = Carte, document de bibliotecă care există într-un singur exemplar.

UNISIST = v. Sistemul Mondial de Informații Științifice și Tehnice.

UNITATE BIBLIOGRAFICĂ = Fiecare dintre documentele luate în evidență de inventar de către o bibliotecă: volumul de carte, broșura, revista groasă etc.; unitate bibliografică se consideră și fiecare piesă din: manuscrise, hărți, gravuri etc.

UNIVERSUL CĂRȚII = Revistă lunară editată de Ministerul Culturii, consacrată editării și difuzării cărții în România; instrument indispensabil bibliotecilor în procesul de completare curentă a colecțiilor cu cărți și materiale audiovizuale, prin informațiile care fac obiectul unor rubrici cu caracter permanent precum: „Noutăți în librării", „Cărți în curs de apariție", „Discuri noi în magazinele de specialitate", „Bibliografie" ș.a.

UZURA FIZICĂ A CĂRȚII = Degradarea treptată a cărții, ca urmare a consultării ei de către beneficiari și a mânuirii de către bibliotecari; colecțiile de cărți ale bibliotecilor fiind asimilate mijloacelor fixe din economie, cărțile pot fi casate (scoase din funcțiune) numai cu respectarea reglementărilor legale referitoare la casarea mijloacelor fixe.

UZURA MORALĂ A CĂRȚILOR = Depreciere valorică a unor cărți ca urmare a învechirii conținutului lor, a informațiilor pe care le vehiculează; se casează pe baza reglementărilor centrale, comunicate prin ministerele și celelalte organe care au în subordine rețelele de biblioteci.

UZUL DE FALS = Folosirea unui înscris, cunoscând că este fals, în vederea producerii unei consecințe juridice.

VALIDARE = Confirmarea, recunoașterea oficială, întărirea rezultatelor unei activități, hotărâri. (Ex.: validarea rezultatelor verificării unei biblioteci.)

VARIA = Culegere de scrieri diferite; rubrică cu conținut divers în publicațiile periodice.

VEDETĂ = Numele, cuvântul sau fraza care sunt folosite pentru a indica un anumit aspect al publicației (calitatea de autor, subiectul, titlul etc.) cu scopul de a strânge la un loc, într-un index (catalog sau bibliografie) materialele înrudite.

VEDETĂ DE SUBIECT = Cuvânt de ordine care dă intrare fișelor în catalogul de subiecte, după care urmează inserarea fișelor în ordine alfabetică.

VELINĂ = Hârtie sau carton de bună calitate, bine încleiată, cu suprafață netedă.

VERIFICARE = Operațiunea de stabilire a exactității și realității datelor de evidență (inventar) prin confruntare cu realitățile faptice (ex.: verificarea colecțiilor bibliotecii).

VERIFICAREA COLECȚIILOR BIBLIOTECII = Urmărește diagnosticarea stării colecțiilor unei biblioteci din punct de vedere al integrității gestionare și al corectitudinii întocmirii documentelor de evidență. Conform legislației în vigoare, verificarea ordinară (periodică) a colecțiilor bibliotecilor se efectuează obligatoriu la anumite intervale de timp, în funcție de numărul de volume și unități bibliografice pe care le dețin. Verificarea colecțiilor bibliotecii se mai efectuează: ori de câte ori se schimbă bibliotecarul-gestionar, s-au constatat nereguli în activitatea unității respective ori au avut loc evenimente deosebite (incendii, inundații, spargeri etc.). Verificarea colecțiilor de bibliotecă se face prin confruntarea existentului cu registrele-inventar, întocmindu-se liste care se anexează la procesul-verbal de verificare, numai pentru eventualele situații speciale (plusuri, minusuri etc.). Documentele existente se verifică prin bifare, la rubrica rezervată în registrele-inventar acestei operațiuni.

VERSET = Paragraf, de obicei numerotat, cu înțeles de sine stătător dintr-un text religios sau literar.

VERSIUNE = Una din formele aceleiași lucrări; poate fi textul original, traducerea lui sau texte variate într-o singură limbă.

VERSO = A doua față a paginii.

VIDEOCASETĂ = Cutie conținând o bandă magnetică destinată înregistrării de informații vizuale și sonore.

VIDEODISC = Disc destinat înregistrării de informații vizuale și sonore.

VIDEODISC CU LASER = Disc care folosește pentru imprimare și redare laserul; poate conține până la 36 000 pagini de carte sau 120 de cărți a 300 de pagini fiecare.

VIDEOGRAMĂ = Toate documentele purtătoare de informații înregistrate după procedee video.

VINIETĂ = Mică gravură plasată la începutul sau la sfârșitul unei cărți sau capitol.

VIRAMENT = Operațiune contabilă fără numerar, efectuată între întreprinderi și instituții care au deschis conturi de decontare la bancă.

VITRINĂ = Mobilă cu pereți de sticlă, în care se expun obiecte de artă, scrieri valoroase etc.

VOLUM = O carte sau o parte a unei cărți legată sau care urmează să fie legată în aceeași copertă și care, de obicei, are propria sa pagină de titlu.

VOLUM CONSULTAT = Orice document de bibliotecă (carte, revistă, disc) împrumutat de cititori sau cercetat în incinta bibliotecii.

VOLUM OMAGIAL = Lucrare editată cu ocazia sărbătoririi unei personalități în viață ori dedicată memoriei acesteia, jubileului unei localități, adesea consacrată subiectului în care s-a ditins persoana sau colectivitatea sărbătorită.

ZAȚ = Formă de tipar constituită din literă, albitură, clișee, ornamente.

ZEȚAR = Lucrător tipograf care culege textul.

ZINCOGRAFIE = Procedeu de tipar înalt în care se folosesc clișee obținute prin fotografiere și gravare pe plăci de zinc.

ZINCOGRAVURĂ = Clișeu executat prin zincografie.

ZONĂ = Secțiunea principală a unei descrieri bibliografice. (Cuprinde informații, date etc. grupate pe clase, categorii.)

XEROGRAFIE = Procedeu de tipar folosit pentru reproducerea unor imagini și documente bazat pe impresionarea unei plăci acoperite cu un strat de material fotoconductor, sub acțiunea luminii.

XILOGRAFIE = Procedeu de tipar înalt, realizat cu forme de tipar gravate în lemn.

XILOGRAVURĂ = Gravură realizată prin xilografie.

BIBLIOGRAFIE

1. Accesul liber la rafturile bibliotecilor. Teorie și practică, București, M.I.C., 1960.

2. ARSAC, I. Informatica, București, Editura Enciclopedică Română, 1973.

3. ATANASIU, P. Metode și tehnici de lucru pentru sisteme de informare științifică, București, E.D.P., 1976.

4. ATANASIU, P. și GRECU, N. Termeni în domeniul informării și documentării. Îndrumar metodologic, București, I.N.I.D., 1972.

5. AVRAMESCU, A. și CÂNDEA, V. Introducere în documentarea științifică, București, Editura Academiei, 1960.

6. Bazele informării documentare și științifice, București, I.N.I.D., 1972.

7. BĂRBAT, A. Teoria statisticii sociale, București, E.D.P., 1972.

8. BERNAL, J. D. Știința în istoria societății, București, Editura Politică, 1964.

9. Cataloagele de bibliotecă. București, B.M. „M. Sadoveanu", 1985.

10. Catalogul formularelor tipizate, 1-11, București, ISIAP, 1987.

11. CÂMPEANU, R. Radio, Tv., public, București, Editura Științifică, 1972.

12. COCORA, G. Tipar și cărturari, București, Editura Litera, 1977.

13. Conferința interguvernamentală pentru stabilirea unui sistem mondial de informații, UNISIST, Paris, 4-9 octombrie 1971,

14. Conferința interguvernamentală privind planificarea infrastructurilor naționale în materie de documentare, biblioteci și arhive, Paris, 23-27 septembrie 1974.

15. Consultații de biblioteconomie, București, ISIAP, 1969.

16. CRĂCIUN, I. Biblioteci și cititori români în trecut și azi, Sibiu, 1940.

17. CRĂCIUN, I. Cartea românească în decursul veacurilor, Cluj, 1937.

18. CRĂCIUN, I. O știință nouă: bibliologia, în învățământul universitar din România, Cluj, 1933.

19. CORNEA, P. De la Alexandrescu la Eminescu, București, Editura pentru Literatură, 1966.

20. De la silex la siliciu, București, Editura Tehnică, 1989.

21. DEMENY, L. și LIDIA. Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea, București, Editura Kriterion, 1986.

22. Dicționar de drept constituțional și administrativ, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

23. Dicționar de drept procesual civil, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

24. Dicționar de informatică, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

25. Dicționar de marketing, București, Editura Junimea, Iași, 1979.

26. Dicționar de pedagogie, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979.

27. Dicționar juridic, București, Editura Albatros, 1985.

28. Dicționar statistic economic, București, Direcția Centrală de Statistică, 1962.

29. Dicționar tehnic de radio și televiziune, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975.

30. Dicționarul limbii române moderne, București, Editura Academiei, 1958.

31. Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, București, Editura Academiei, 1979.

32. DIMA, DRĂGAN-CORNELIU. Biblioteca unui umanist român. Constantin Cantacuzino Stolnicul. București, 1967.

33. DIMA, DRĂGAN-CORNELIU. Biblioteci umaniste românești, București, 1974.

34. ESCARPIT, R. Literar și social, București, Editura Univers, 1974.

35. FLACON, A. Universul cărților, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

36. GECK, E. Gutenberg și arta tiparului, București, Editura Meridiane, 1979.

37. GEORGESCU-TISTU, N. Studiul și organizarea cărții, București, 1929.

38. GEORGESCU-TISTU, N. Vocabular de bibliologie, București, 1965.

39. GHEȚIE, L. Începuturile scrisului în limba română, București, Editura Academiei, 1974.

40. Introducere în informarea documentară și tehnică, București, 1971.

41. LĂZĂRESCU, G. Introducere în indexarea coordonată, București, Editura Academiei, 1969.

42. Le metier de bibliothécaire, Paris, PROMODIS, 1983.

43. Literatura română. Dicționar cronologic, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

44. MALIȚA, M. Aurul negru, 1-11. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1971-1972.

45. MALIȚA, M. Cronica anului 2000, București, Editura Politică, 1969.

46. MALIȚA, M. Idei în mers, București, Editura Albatros, 1975.

47. Manifestul UNESCO cu privire la biblioteca publică, 1972.

48. Manualul bibliotecarului din armată, București, E.D.P., 1979.

49. MARINESCU, I. și TRANCĂ, D. Aperçu sur le livre en Roumanie, București, Editura Meridiane, 1968.

50. MATEI, H. Cartea – un călător milenar, Bucuresti, Editura Tineretului, 1964.

51. MEETHAM, R. Informatique et documentation. Le traitement automatique de l'information, Paris, 1971.

52. Mica enciclopedie statistică, București, Editura Științifică, 1985.

53. Mic dicționar enciclopedic, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.

54. Minimum de tehnică de bibliotecă, București, ESIAP, 1958.

55. Mobilier pentru biblioteci. Catalog. Proiecte tip. București, 1971.

56. MOLDOVEANU, V.; POPESCU, G.; TOMESCU, M. Ghidul bibliotecarilor din România, București, Editura Enciclopedică Română, 1970.

57. NEDELCOVICI, V.; POPESCU, E.; PROTOPOPESCU, C. Cartea românească în lume, 1945-1972, București, 1975.

58. Norme pentru bibliotecile publice, F.I.A.B., 1973.

59. Prospect I.N.I.D., București, 1992 și 1993.

60. Retrospectiva internațională asupra educației adulților, Tokyo, 1972.

61. SIMIONESCU, I. Cartea românească, 1938.

62. SIMONESCU, D. Biblioteconomie, București, E.D.P., 1979.

63. SIMONESCU, D.; BULUȚĂ, GH. : Pagini din istoria cărții românești, București, Editura Ion Creangă, 1981.

64. STOICA, I. Alma mater librorum, București, E.D.P., 1979.

65. STOICA, I. Bibliografia și informarea documentară, București, Editura Litera, 1973.

66. Teorie și practică în biblioteconomie și informare documentară, București, I.N.I.D., 1973

67. THEODORESCU, B. Manualul bibliotecarului, București, Editura Casa Școalelor, 1939.

68. TOMESCU, M. Istoria cărții românești de la începuturi până în 1918, București, Editura Științifică, 1968.

69. Valori bibliofile din Patrimoniul cultural național, Muzeul Județean Vâlcea, 1980.

PUBLICAȚII PERIODICE CONSULTATE:

ABSI. Abstracte în bibliologie și știința informării;

Aniversări culturale;

Biblioteca;

Bibliotecarul. Buletin metodico-bibliografic al Bibliotecii Municipale „M. Sadoveanu";

Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate;

Buletin de referate în bibliologie;

Buletin de informare în cultură;

Buletinul oficial;

Magazin istoric;

Monitorul Oficial;

Probleme de bibliologie;

Probleme de informare și documentare;

Probleme de patologie a cărții;

Revista bibliotecilor;

Revista de referate în bibliologie;

Revista de istorie și teorie literară;

Studii și cercetări de bibliogie;

Studii și cercetări de documentare;

Universul cărții.

Dragi cititori, colegi şi colaboratori,

Redacţia revistei «Magazin bibliologic» vă felicită cu ocazia sărbătorilor de iarnă şi a Anului Nou 1997, dorindu-vă un an bun, cu multă sănătate, fericire, cu mai multe bucurii şi împliniri.

LA MULŢI ANI!

George TOPÂRCEANU

1908

Domnului A. Vlahuţă

Bine-ai venit, an nou! — Cu voie bună,
Încrezători ţi-ngenunchem-nainte:
Ni-aduci comoară de speranţe sfinte,
Ori prevestiri grozave de furtună?...

De pretutindeni se ridică şoapte
Şi plâns înăbuşit spre cel ce, ţie,
Înduioşat acum, ţi-a dat solie
Să luminezi odată trista noapte!

Că sunt aici dureri nemângâiate,
Blesteme dureroase, — sunt copii
Flămânzi şi goi, şi casele pustii —
Sunt cruci de lemn, la margine de sate...

Şi morţii lor aşteaptă de la tine,
An milostiv, în toate să fii darnic —
Şi să li spui că n-au jertfit zădarnic
Atâta sânge, gloanţele haine.

C-au încetat sălbaticele goane, —
Iar dacă sunt colibele cernite,
Copii orfani şi mame văduvite
Nu vor mai plânge, sara, la icoane...

Un glas pornit din inima curată,
Un tânăr glas te-ntâmpină acum:
Din largul ţerii spulberă odată
Mirosul greu de sânge şi de fum.

An nou, an sfânt, — adu bielşug în ţară!
Dar să nu lege-n ţernă sângerată
Un rod spurcat, sămânţa cea bogată...
— An sfânt, adu-ni o altă primăvară!

Să-nfrâni, cu grija zilelor de mâne,
Nelegiuitul râs al lăcomiei —
Şi din prinosul roadelor câmpiei
Să se hrănească cei ce ni dau pâne.

De fructe multe, pomii încărcaţi
Şi spicul greu de boabe, să se rupă!
O; an frumos, — cu bogăţii astupă
Prăpastia deschisă între fraţi!...

Împacă vrajba sufletelor noastre!
Nici plânsu-amar, nici blestemele gurii,
Nici pumnii strânşi de vechiul foc al urii
Să n-ameninţe cerurile-albastre...

Te-om preamări în laude, cu toţii,
O, an al păcii binefăcătoare!
Şi-ţi vor aduce-n veacuri viitoare,
Prinosul lor de cinste, strănepoţii!

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

MAGAZIN BIBLIOLOGIC